

Kestävän matkailun kehittäminen Satakunnan rannikkoalueella – maankäytön suunnittelun näkökulma

5.11.2018

Esipuhe

Sinisen kasvun strategiassaan (Euroopan Komissio 2012) Euroopan Unioni nostaa meri- ja rannikkomatkailun yhdeksi tärkeimmistä aloista, jossa nähdään edelleen merkittävää kehittämispotentiaalia niin talouskasvun kuin merien kestävän hyödyntämisen kannalta. Kestävästi toteutettuna matkailualan keskeisiä etuja ovat matkailualan palveluvaltaisuus, korkea työllistävyysaste sekä alan kohdealueelle tuottamat työpaikat, jotka lisäävät osaltaan erityisesti haja-asutusalueiden elinvoimaa ja mahdollistavat ihmistoimintojen säilymisen rannikko- ja saaristoalueilla perinteisten elinkeinojen (mm. maatalous, kalastus) rinnalla.

Satakunnan rannikkoalueella matkailun kehittämisessä yhdistyvät laajasti alueen ympäristön hyvään tilaan, alueen elinvoimaisuuteen sekä yleiseen aluerakenteeseen liittyvät tavoitteet. Toisaalta näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää laajaa yhteistyötä eri viranomaistahojen, kuntien ja paikallisten toimijoiden kesken liittyen alueidenkäytön suunnittelun ohella mm. vesienhoitoon, luonnonsuojelualueiden ja kulttuuriympäristökohteiden hoitoon sekä peruspalveluiden tuottamiseen. Rannikkoalueiden yhdenmetyhoidon ja käytön suunnittelussa (Integrated Coastal Zone Management, ICZM) korostetaan osaltaan rannikkoalueen kokonaisvaltaisen suunnittelun merkitystä ja viranomaistahojen yhteistyötä.

Satakuntaliitto on vuosina 2016–2018 mukana Interreg Central Baltic 2014–2020 -

ohjelman rahoittamassa SustainBaltic-hankkeessa (ICZM Plans for Sustaining Coastal and Marine Human-ecological Networks in the Baltic Region, CB354), jonka tavoitteena on edistää rannikkoalueiden kestävää hyödyntämistä pohjoisen Itämeren alueella. Osana hanketta Satakunnassa toteutettiin laajapohjainen suunnitelma meri- ja rannikkomatkailun kehittämiseksi Selkämeren rannikkoalueella. Suunnitelman tavoitteena on tarkastella maankäytön suunnittelun mahdollisuuksia matkailun perusedellytysten parantamiseksi sekä tehostaa alueellista yhteistyötä matkailuun liittyen. Rannikkoaluesuunnitelma toteuttaa Satakunnan maakuntaohjelman tavoitteita matkailun ja virkistyskäytön edistämiseksi. Suunnitelma tarjoaa perustan kokonaisuutensa mukaana päivittämiselle sekä merialuesuunnittelulle Satakunnan rannikkoalueella.

Rannikkoaluesuunnitelma toteutettiin yhteistyössä Satakuntaliiton, Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen kesken. Suunnitelman kirjoittamisesta on vastannut projektisuunnittelija FM Askolainen Satakuntaliitosta.

Sisältö

1. Johdanto
2. Lähtökohdat meri- ja rannikkomatkailun kehittämiseksi Satakunnassa
3. Satakunnan rannikkoalueen luonto- ja kulttuuriarvot
4. Ihmistoiminta Satakunnan rannikkoalueella
5. Matkailun aluerakenne Satakunnan rannikkoalueella
6. Maankäytön yhteensovittamistarpeet ja sinisen kasvun haasteet
7. Tavoitteet meri- ja rannikkomatkailun kehittämiseksi Satakunnassa
8. Suunnitelman toteutus ja seuranta

Taustaselvitykset ja oheismateriaali:

1. Leikola N., Kiviluoto S., Nurmi M., Syrjänen K., Kostamo K., Mononen L. & Vihervaara P. 2018: Työraportti SustainBaltic hankkeen vaiheesta A.T1.1 "Integrating obtainable environmental and human activity data into planning processes by GIS analysis tools". Suomen ympäristökeskus SYKE. 40 s.
2. Nordström P., Fagerholm N., Puttonen I., Ijäs A., Savola A. & Hietala R. 2018: Satakunnan rannikon luontomatkaile- ja virkistyskäyttökysely 2018. Turun yliopisto, Maantieteen ja geologian laitos. 33 s.

Kuva: Asko Ijäs

Johdanto

Rannikkoalueet sijoittuvat maa- ja merialueiden väliselle reunavyöhykkeelle, jolla on suuri merkitys niin luonnonsuojelun kuin aluetaloudenkin kannalta. Toimintojen monimuotoisuus sekä maa-alueiden rajallisuus synnyttävät rannikkovyöhykkeellä tarpeita sovittaa yhteen erilaisia arvoja ja maankäyttötarpeita. Rannikkoalueiden yhdenmukaisen käytön ja hoidon suunnittelu (Integrated Coastal Zone Management, ICZM) on maankäytön suunnittelun työkalu, jonka tavoitteena on huomioida kokonaisvaltaisella tavalla rannikkoalueiden moninaiset arvot ja käyttötarpeet (mm. elinkeinoelämä, luonnonsuojelu, virkistyskäyttö) sekä löytää keinoja, joilla alueen käyttöpaineet voidaan sovittaa kestäväällä tavalla yhteen.

Satakunnan maakuntaohjelmassa (2018–2021) asetetaan merkittäviä kasvutavoitteita erityisesti luontoon liittyvälle matkailulle ja elämystaloudelle. Selkämeren rannikko- ja saaristoalueet muodostavat monimuotoisen kokonaisuuden, joka toimii vetovoimatekijänä mm. puhtaan meriveden, monimuotoisen saaristoluonnon ja kulttuurihistoriallisten arvojensa vuoksi. Huolimatta viime vuosien panostuksista matkailuala on Selkämeren alueella edelleen hajanainen. Matkailuun liittyvän yhteistyön vahvistaminen ja yleisen toimintaympäristön kehittäminen onkin nostettu keskeisiksi teemoiksi Satakunnan matkailun kehittämisessä (SAMK 2016, Satakuntaliitto 2018).

Matkailuala on elinkeinona sidoksissa alueen yleisiin vetovoimatekijöihin, joita ovat Satakunnassa mm. Selkämeren puhtaus, moninaiset luonto- ja kulttuuriarvot, merellinen maisemakuva sekä peruspalveluiden toimivuus. Alueen olosuhteet ja palvelutarjonta vaikuttavat siihen, kuinka pitkään matkailijat viihtyvät alueella sekä millä tavoin he hyödyntävät paikallisten elinkeinon harjoittajien palveluita. Toisaalta, vaikka alueen vetovoima on sidoksissa ympäristön hyvään tilaan, voivat matkailijamäärien kasvu ja matkailupalvelujen kehittäminen vaikuttaa haitallisesti alueen nykytilaan esimerkiksi ihmistoiminnasta aiheutuvien häiriötekijöiden, roskaantumisen, maanpinnan kulumisen tai hallitsemattoman rakentamisen kautta (UNEP 2009).

Matkailualan laaja-alaisuus asettaa omat haasteensa toimialan kehittämiseksi. Perinteisen kaavoituksen ohella matkailun kehittäminen edellyttää myös strategisempaa suunnittelua, jossa alueen maankäyttöä tarkastellaan sekä matkailupotentiaalin että matkailusta aiheutuvien ympäristövaikutusten näkökulmasta. Rannikkoalueilla ICZM-suunnittelu nähdään usein hyödyllisenä työkaluna juuri matkailun kehittämisen kannalta, koska menettelyn keskeisenä tavoitteena on etsiä ratkaisuja maankäyttomuotojen yhteensovittamiseen sekä lisätä yhteistyötä viranomaisten ja alueellisten matkailuyrittäjien kesken (UNEP 2009).

Työn tavoitteet ja sisältö

Matkailu on yksi sinisen kasvun kannalta merkittävistä toimialoista. Toisaalta matkailun kehittämisessä tulee huomioida alueen luonnon ja yleisen maankäytön matkailulle asettamat reunaehdot, jotta matkailualan kehittämisellä pystytään edistämään kestävän kehityksen periaatteet alueellisen talouskasvun rinnalla.

Tässä suunnitelmassa tarkastellaan Satakunnan meri- ja rannikkomatkailun kehittämistä suhteessa alueen maankäyttöön sekä suhteessa rannikkoalueiden yhdenmetyh hoidon ja käytön (ICZM) periaatteisiin. Suunnitelmassa määritellään matkailun nykytila Satakunnan rannikkoalueella sekä tarkastellaan sen kehittämismahdollisuuksia yleisen maankäytön ja sen asettamien reunaehtoien näkökulmasta. Lisäksi suunnitelmassa tuodaan esiin matkailun ympäristövaikutuksia, jotka olisi syytä ottaa huomioon matkailua kehitettäessä.

Suunnitelma on rakenteeltaan seuraava: Kappaleessa 2 tarkastellaan rannikkoaluesuunnittelun roolia Suomen maankäytön suunnittelujärjestelmässä sekä miten näitä suunnittelumekanismeja voidaan hyödyntää matkailun kehittämisessä sekä alan integroinnissa maankäytön suunnitteluun. Kappaleissa 3–4 esitetään kuvaus Satakunnan rannikkoalueen luonto- ja kulttuuriarvoista sekä maankäytöstä olemassa olevaan tilasto- ja paikkatietoaineistoon tukeutuen. Kappaleissa 5–6 arvioidaan Satakunnan meri- ja rannikkomatkailun nykytilaa sekä tekijöitä, jotka osaltaan vaikuttavat alan kehittämiseen. Nykytilan kartoituksen pohjalta muodostettiin edelleen toimenpiteet, joiden avulla matkailua on Satakunnan rannikkoalueella mahdollistaa kehittää kestävän kehityksen tavoitteet huomioon ottaen. Toimenpiteet ja niiden seuranta on kuvattu kappaleissa 7–8.

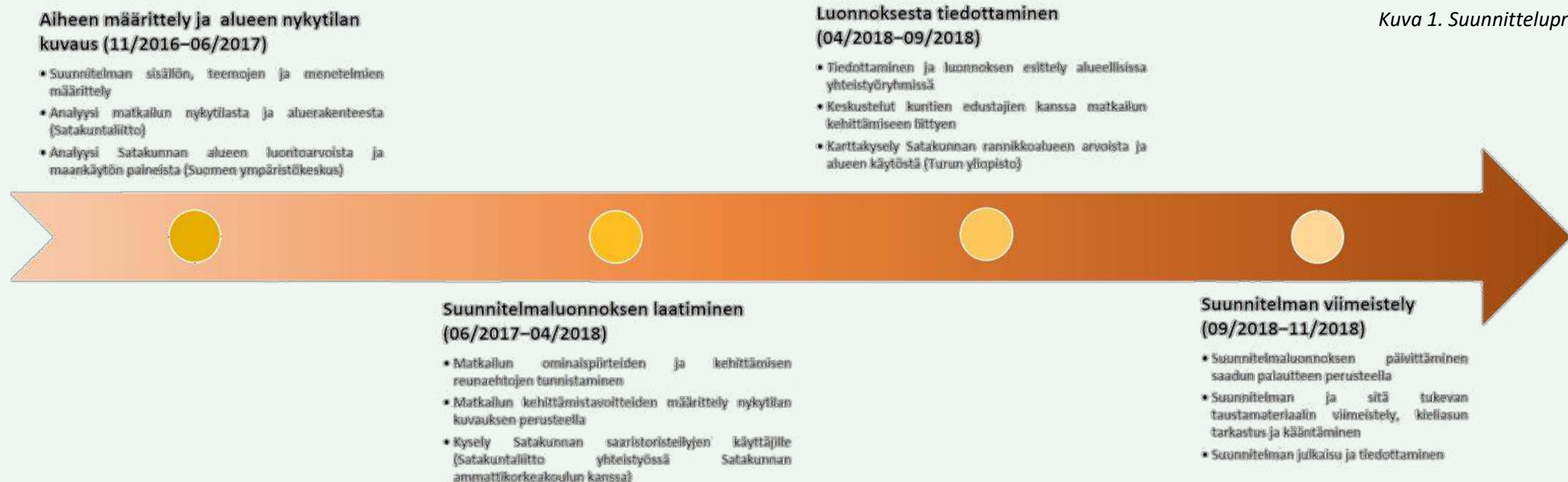
Suunnitteluprosessi

Rannikkoaluesuunnitelman laatiminen toteutettiin yhteistyössä Satakuntaliiton, Suomen Ympäristökeskus SYKE:n ja Turun yliopiston Maantieteen ja geologian laitoksen kesken. Suunnitteluprosessi piti sisällään neljä vaihetta, jotka ajoittuivat vuosien 2016–2018 väliselle ajalle.

Suunnittelutyön etenemistä esiteltiin säännöllisesti Satakuntaliiton ylläpitämässä maakunnallisissa yhteistyöryhmissä (mm. Satakunnan aluesuunnittelun

yhteistyöryhmä 6.3. ja 8.5.2018). Näiden yhteistyöryhmien yhteydessä kerättiin myös palautetta suunnitelman sisällöstä sekä näkemyksiä suunnitelmassa korostetuista kehittämistavoitteista. Suunnitelman ja sen laatimisprosessi palvelevat näin alueellista matkailun kehittämistä toimien yhtenä keskustelukanavana Satakunnan rannikkomatkailun kehittäjien, maankäytön suunnittelijoiden ja sidosryhmien välillä.

Kuva 1. Suunnitteluprosessi

2. Lähtökohdat meri- ja rannikkomatkailun kehittämiseksi Satakunnassa

Satakunnan matkailun ominaispiirteet

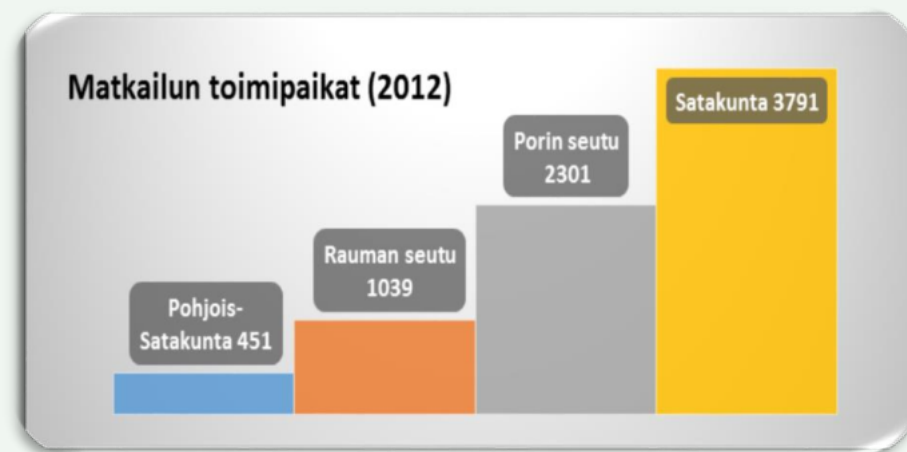
Matkailu työllistää Satakunnassa yli 2 100 henkilöä koko maakunnan alueella ja jonka on arvioitu tuottavan liki 340 miljoonan euron tulonlisäyksen maakunnan yrityksille (Vähäsantanen & Karppinen 2015).

Matkailuun liittyvä elinkeinotoiminta keskittyy Satakunnassa Porin ja Rauman kaupunkikeskuksiin, joiden osuus matkailun kokonaisliikevaihdosta on noin 80 %. Matkailualan työllistävä vaikutus suhteessa liikevaihtoon on kuitenkin suurempi maakunnan pohjoisosassa (Vähäsantanen & Karppinen 2015), ts. matkailun avulla pystytään luomaan suhteessa enemmän työpaikkoja haja-asutusalueella kuin kaupungeissa. Matkailuala tasapainottaa osaltaan Satakunnan yleistä aluerakennetta, lisää alueellista tasa-arvoa kaupunkien ja haja-asutusalueiden välillä sekä ylläpitää maaseutu- ja saaristoalueiden elinvoimaisuutta.

Satakunnassa ei ole suuria matkailukeskuksia, vaan maakunnan matkailu pohjautuu pääasiassa pienten ja keskisuurien yritysten toimintaan. Maankäytön suunnittelun näkökulmasta matkailu ei ole Satakunnassa pääasiallinen maankäyttömuoto, vaan samalla alueella on usein myös mm. yleistä virkistyskäyttöä, peruspalveluita tai jopa teollista tuotantoa. Matkailuala onkin Satakunnassa integroitunut voimakkaasti osaksi alueen yleistä maankäyttöä ja se rakentuu voimakkaasti alueen peruspalveluiden sekä luonnonsuojelualueiden ja kulttuuriympäristön hyödyntämisen ympärille.

Kävijämäärillä mitattuna Satakunnan rannikkoalueen merkittävimmät

matkailukohteet ovat nykyisin Porin ja Rauman kaupunkikeskukset, Yyterin dyynit sekä Selkämeren kansallispuisto, jotka kaikki keräävät vuosittain kymmeniä tai jopa satoja tuhansia vierailijoita. Em. suurien matkailukohteiden lisäksi rannikkoalueen matkailutarjontaa täydentävät mm. Porin alueen lintumatkailualueet, Merikarvianjoki virkistyskalastuskohteena sekä kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet eri puolilla rannikkoa.

Kuva 2. Matkailun toimipaikat Satakunnassa (vuoden 2012 tilanne)

Matkailun kehittäminen Satakunnassa (1/3)

Puitteet Satakunnan matkailun kehittämiselle antaa Suomen matkailustrategia (TEM 2015). Strategiassa tarkastellaan matkailun kansallisia kehittämissuuntia sekä tuodaan esiin matkailualan tulevien vuosien painopistealueita. Suomen matkailustrategiassa saaristoalueet ja saaristomatkailu nostetaan yhdeksi kansallisista kärkihankkeista, joiden avulla matkailualaa pyritään tulevina vuosina kasvattamaan ja sen aluetaloudellista merkitystä lisäämään.

Satakunnan matkailun kehittämistavoitteet on linjattu Satakunnan matkailun tavoite- ja toimenpidesuunnitelmassa (Satakuntaliitto 2012). Suunnitelma nostaa esiin Satakunnan alueen luonnon ja kulttuurin merkityksen alueellisena vetovoimatekijänä sekä korostaa luonto- ja kulttuurikohteiden merkitystä matkailun kehittämisen lähtökohtana. Tavoitteiden määrittelyn lisäksi suunnitelmassa tarkastellaan matkailualan yritysten, kuntien ja eri viranomaistahojen roolia matkailun edistämisessä. Vaikka matkailupalveluita myyvät yritykset ovat keskeisessä asemassa matkailun kehittämisen ja matkailuun sidonnaisten työpaikkojen kannalta, on alueen kunnilla ja viranomaistahoilla (Satakuntaliitto, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Museovirasto, jne.) merkittävä rooli mm. alueiden käytön suunnittelussa sekä luonto- ja kulttuuriympäristökohteiden hoidossa.

Satakunnan matkailun tavoite- ja toimenpidesuunnitelman tavoitteita on luontomatkailun osalta täydennetty vuonna 2016 laaditussa Satakunnan

luontomatkailun kehittämisohjelmassa (SAMK 2016), jossa tunnistetaan matkailun keskeiset kohderyhmät sekä annetaan yksityiskohtaisemmat suositukset mm. matkailuun sidonnaisen palveluiden kehittämiseksi sekä alueen yleisen tunnettuuden ja vetovoiman parantamiseksi. Satakunnan rannikkoalue ja sen luonto- ja kulttuuriarvot nostetaan kehittämisohjelmassa yhdeksi tärkeimmistä aluekokonaisuuksista niin perinteisen luontomatkailun (mm. vaeltaminen, lintujen tarkkailu) kuin luonnossa harjoitettavien liikunta-aktiviteettien (mm. melonta, maastopyöräily) kannalta.

Kuva 3. Satakunnan keskeiset matkailukokonaisuudet ja -teemat (Satakuntaliitto 2012)

Matkailun kehittäminen Satakunnassa (2/3)

Matkailunäkökulma kytkeytyy moniin yleisen alueidenkäytön suunnittelun ja aluekehityksen teemoihin. Mm. valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on edistettävä luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua turvaamalla virkistyskäyttöalueiden riittävä määrä osana suunnitteluprosessia. Integroivan suunnittelun merkitys, jossa huomioidaan samanaikaisesti useita samalle alueelle sijoittuvia toimintoja, on erityisen suuri luonto- ja elämysmatkailussa, joka pohjautuu merkittävässä määrin alueen yleisiin vetovoimatekijöihin sekä yleisen aluerakenteen ja peruspalveluiden toimivuuteen.

Satakunnan maakuntakaavassa (Satakuntaliitto 2011) on osoitettu matkailun kehittämisen kohdevyöhykkeet sekä matkailupalvelujen alueet alueidenkäytön suunnittelun näkökulmasta. Maakuntakaavassa Selkämeren rannikkoalue on määritelty luontomatkailun kannalta merkittäväksi kehittämisalueeksi (Kuva 4). Kehittämisperiaattemerkinnällä osoitetaan alueita, jotka ovat maakunnan tavoitellun kehityksen kannalta merkittäviä mutta joihin kohdistuu myös muita maankäytön yhteensovitustarpeita. Matkailun kehittämisen lähtökohtia tai tilatarpeita kehittämisvyöhykkeen sisällä ei ole maakuntakaavan valmistelun yhteydessä kuitenkaan yksityiskohtaisemmin määritelty.

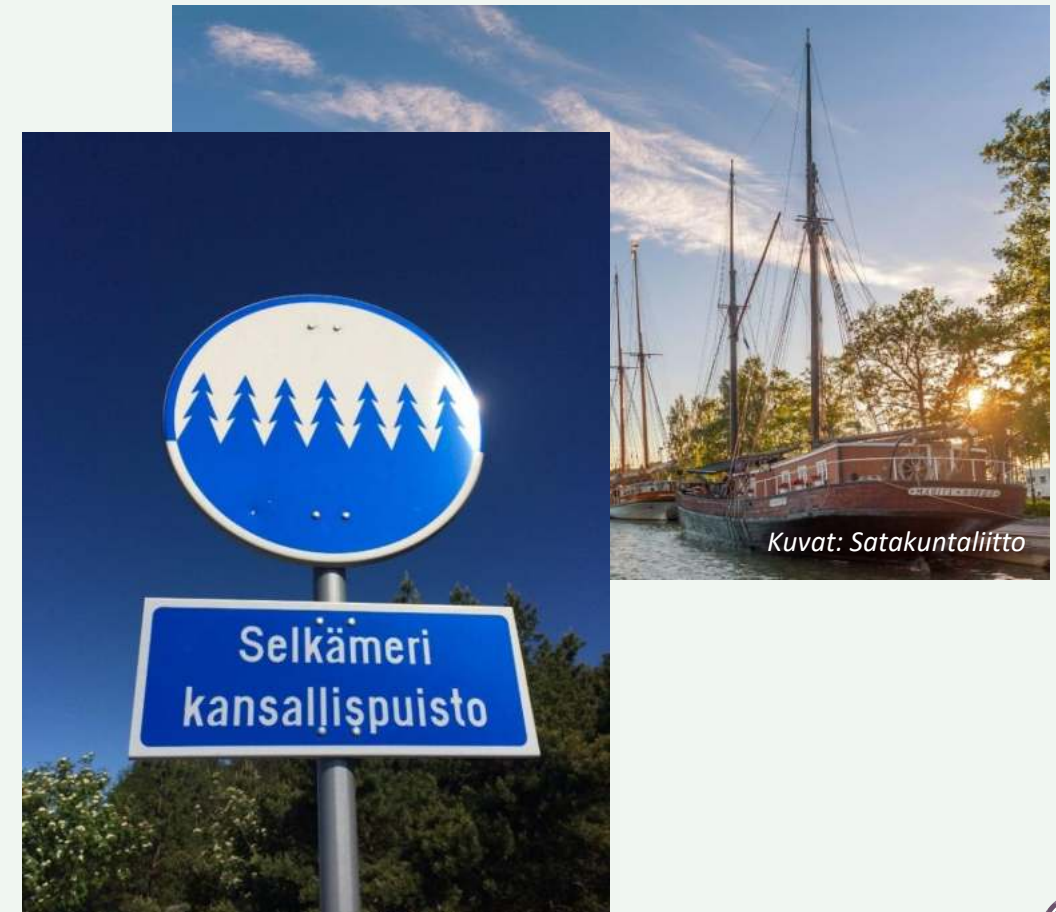
Kuva 4. Luontomatkailun kehittämisalueet (merkintä mv3) Satakunnan maakuntakaavassa. Rannikon vyöhyke on merkitty karttaan punaisella

Matkailun kehittäminen Satakunnassa (3/3)

Matkailuala on elinkeinona laaja, eikä siihen liittyvää maankäyttöä ole mahdollista määritellä yksittäisten aluerajausten perusteella. Sen sijaan matkailun kehittämisessä maankäyttöä tulee tarkastella laajasti ottaen huomioon sekä matkailutoiminnan mahdollistavat että sitä rajoittavat kaavamerkinnot. Luonto- ja kulttuurimatkailun kannalta keskeisessä asemassa ovat varsinaisten matkailualueiden (leirintäalueet, uimarannat jne.) ohella mm. luonnonsuojelualueet, kulttuuriympäristökohteet sekä virkistyskäyttöalueet, jotka mahdollistavat toteutuessaan mm. lintujen tarkkailun, maisemien ihailun sekä erilaiset liikunta- ja ulkoilma-aktiviteetit.

Satakunnan rannikkoalueelle sijoittuu useita suuria luonnonsuojelualueita (mm. Selkämeren kansallispuisto, Preiviikinlahti, Kokemäenjokisuisto), jotka luovat hyvän pohjan luonto- ja elämysmatkailun kehittämiselle. Selkämeren kansallispuiston alueella on tehty viime vuosina paljon työtä kansallispuiston matkailun kehittämiseksi (Jalkanen & Mussaari 2016, Nordström 2016, Uusiniitty-Kivimäki 2016). Selkämeren kansallispuisto kattaa merkittävän osan Satakunnan saaristoalueesta, minkä vuoksi kansallispuiston kehittämiseksi tehty työ palvelee laajasti koko Satakunnan rannikkoalueen matkailua.

Rannikkoaluesuunnittelun tausta ja oikeudellinen asema

Rannikkoalueiden yhdenmätyn käytön ja hoidon suunnittelu (ICZM) perustuu Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen toimintaohjelmaan (Agenda 21, Earth Summit 1992), joka hyväksyttiin YK:n kansainvälisessä ilmastokokouksessa Rio de Janeirossa vuonna 1992. Rannikkoalueiden ekologinen monimuotoisuus sekä moninaiset ihmispaineet korostavat huolellisen suunnittelun tärkeyttä, jotta ihmistoiminnasta aiheutuvat ympäristövaikutukset pystytään ehkäisemään ja turvaamaan näin kestävä käytön edellytykset rannikkoalueilla.

Euroopan unioni on soveltanut rannikkoalueiden kestävä käytön ja hoidon periaatteet yhteisön omaan lainsäädäntöön 1) merten aluesuunnittelusta annetun direktiivin (2014/89/EU) sekä 2) rannikkoalueiden yhdenmätyn hoidon ja käytön suunnittelua käsittelevän suosituksen (2002/413/EY) kautta. Yksi merialuesuunnitteludirektiivin läpileikkaavista teemoista on maan ja meren vuorovaikutus, joka korostaa rannikkoalueiden ja niillä harjoitettavan ihmistoiminnan merkitystä merialueiden hyvän tilan ja kestävä käytön kannalta ja päinvastoin. Rannikkoalueiden hoidon ja käytön suunnittelu ei kuitenkaan ole varsinaisen merialuesuunnittelun osa, vaan direktiivi painottaa kansallisen suunnittelujärjestelmän merkitystä rannikkoalueiden maankäytön ohjauksessa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen jäsenvaltion suunnitteluviranomaisilla on oikeus päättää omien ranta-alueidensa käytöstä eikä merialuesuunnittelussa ole siten mahdollista tehdä juridisesti sitovia päätöksiä niihin liittyen.

Suomessa maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL, 132/1999) antaa maakunnille ja kunnille oikeuden laatia lakisääteisiä kaavoja rannikkoalueiden ohella myös saaristo- ja aluevesialueille ja ohjata tällä tavoin näiden alueiden hyödyntämistä ja kestävä käyttöä. Rannikkoalueiden yhdenmätyn hoidon ja käytön periaatteet huomioidaan osana maakunnan suunnittelujärjestelmää, eikä erillistä rannikkoaluesuunnitelmaa siksi pääsääntöisesti laadita.

Rannikkoaluesuunnittelua voidaan kuitenkin käyttää strategisen suunnittelun työkaluna, joka tuottaa tietoa esimerkiksi kaavoituksen tai yleisen aluekehityksen tueksi. Strategisen suunnittelun avulla pystytään luomaan pohjaa sille, miten esimerkiksi maakuntien ja kuntien tekemät kehittämisperiaatteet muutetaan konkreettisiksi tavoitteiksi sekä minkälaisia ympäristövaikutuksia niillä voi olla (Laitio & Maijala 2010).

Rannikkostrategia rannikkoalueiden kestävän käytön pohjana

Suomessa rannikkoalueiden yhdenmisen hoidon ja käytön periaatteet on linjattu Suomen kansallisessa rannikkostrategiassa (Hanhijärvi ym. 2006). Strategiassa tunnustetaan kuusi kansallista kehittämisaluetta, jotka tuovat esiin rannikkoalueiden ekologisen, rakenteellisen ja toiminnallisen monimuotoisuuden ja pyrkivät turvaamaan niiden säilymisen aktiivisen ihmistoiminnan rinnalla.

Rannikkostrategiassa määritellyt Suomen kansalliset kehittämisalueet ovat:

1. *Rannikonäkökulman vahvistaminen*
2. *Rannikkoalueen elinvoimaisuuden vahvistaminen*
3. *Rannikkoympäristön tilan parantaminen*
4. *Virkistysmahdollisuuksien kehittäminen*
5. *Tiedon saatavuuden parantaminen*
6. *Itämeren alueen yhteistyön vahvistaminen*

Suomen rannikkostrategia korostaa rannikkoalueen merkitystä meri- ja maa-alueiden muodostamana kokonaisuutena, jonka arvojen turvaaminen ja kestävä käyttö edellyttävät laajaa yhteistyötä rannikkoalueen tai siihen sidoksissa olevien toimijoiden (mm. ympäristö- ja aluekehitysviranomaiset, kunnat, yksityinen sektori) kesken. Strategiassa esitetyt toimenpiteet perustuvat olemassa olevaan lainsäädäntöön ja poliittisiin ohjauskeinoihin, joista strategia korostaa erityisesti

maankäytön suunnittelun merkitystä ihmistoimintojen yhteensovittamisessa. Rannikkoalueiden maa-alueiden käyttöä ohjataan Suomessa ensisijaisesti maakunta- ja yleiskaavojen avulla, joiden laatimisesta vastaavat joko maakuntaliitot (maakuntakaava) tai kunnat (yleis- ja rantayleiskaavat). Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) luo puitteet maankäytön suunnittelujärjestelmälle, jonka tavoitteena on elinkeinoelämän ohella mm. edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä sekä turvata paikallisen väestön kannalta turvallinen ja viihtyisä elinympäristö. Nämä tavoitteet ovat yhteneviä rannikkostrategian tavoitteiden kanssa.

Rannikkostrategian tavoitteilla on merkittäviä yhtymäkohtia mm. Suomen Itämeren suojeluohjelmaan sekä vesienhoidon tavoiteohjelmiin, joiden tavoitteena on turvata merialueen hyvä ekologinen tila sekä lajistollinen monimuotoisuus. Rannikkovesien tilan turvaaminen sekä ihmistoiminnasta aiheutuvan kuormituksen (mm. ravinteet, raskasmetallit) ehkäiseminen ovat keskeisessä asemassa myös rannikkoalueiden virkistyskäytön sekä matkailun kehittämisen näkökulmasta. Rannikkostrategia sitoo tällä tavoin yhteen alueen yleiseen maankäyttöön ja ympäristönsuojeluun liittyviä teemoja sekä korostaa tarvetta eri ohjauskeinojen ja niiden toimenpiteiden harmonisoinnille.

Kestävän matkailun periaatteet (1/2)

Kestävälle matkailulle ei ole nykyisin olemassa yksikäsitteistä määritelmää, vaan se voidaan määritellä eri tavoin alueesta ja asiayhteydestä riippuen (Hunter 1997, Liu 2003). Osin määritelmien monimuotoisuus korostaa matkailualan toiminnallista monimuotoisuutta sekä sen kohde- ja tilanneriippuvaisuutta (Sharpley 2000).

Maailman matkailujärjestö (World Tourism Organization, UNWTO) on laatinut ohjeen kestävän matkailun ja matkailupalvelujen edistämiseksi (UNEP & UNWTO 2005). Ohjeistuksessaan järjestö korostaa matkailun ekologista, sosiaalista ja aluetaloudellista ulottuvuutta, joista jokaisella on merkittävä rooli matkailu-alan yleiseen kestävyyskannalta. Kuten Staffans & Merikoski (2009) toteavat, kestävän matkailun kehittämisessä ei ole kysymys yksittäisen matkailumuodon tai -tavan valitsemisesta, vaan yleisistä periaatteista, jotka ohjaavat alan lyhyen ja pitkän aikavälin kehitystä ympäristön kannalta kestävässä suuntaan. Alueesta ja kehittämistarpeista riippuen näitä periaatteita voi olla tarpeen soveltaa esimerkiksi rakentamisen säätelyyn, alueiden ja luonnonvarojen hyödyntämiseen, ihmisten liikkumisen ohjaamiseen tai uusien palvelujen kehittämiseen.

Matkailun ympäristövaikutukset jakautuvat hyvin laajalle sektorille lähtien kansainvälisistä ilmastokysymyksistä (mm. liikkumisen kasvihuonekaasupäästöt) ja päättyen paikallisiin vaikutuksiin kohdealueen elinympäristöissä ja sosiaalisissa rakenteissa (McCool & Moisey 2001). Vaikutusten kokonaisvaltaista hallintaa vaikeuttaa se, ettei matkailun kaikkia ympäristövaikutuksia usein ole mahdollista

säädellä samoilla ohjauskeinoilla, vaan kestävän matkailun periaatteita on usein tarpeen lähestyä eri tavoin tarkasteltavan ympäristökysymyksen ja sen mittakaavan näkökulmasta. Esimerkiksi matkailun ilmastovaikutusten kannalta keskeisessä asemassa on lentoliikenne ja kaukomatkailijoiden määrän lisääntyminen, mihin voidaan vaikuttaa lähinnä yleisten liikkumistottumuksien tai liikkumistapojen verotuksen avulla. Kohdealueen näkökulmasta suurempi merkitys on sen sijaan matkailun edellyttämän infrastruktuurin toteutuksella ja matkailijoiden liikkumisen ohjauksella, joissa alueellisen ja paikallisen tason suunnittelu ovat merkittävässä roolissa (Uusitalo ym. 2007).

"Tourism that takes full account of its current and future economic, social and environmental impacts, addressing the needs of visitors, the industry, the environment and host communities"

Kuva 5. Maailman matkailujärjestön määritelmä kestävälle matkailulle (UNEP & UNWTO 2005)

Kestävän matkailun periaatteet (2/2)

Matkailun ekologisia ja sosiaalisia vaikutuksia kohdealueella pystytään usein hallitsemaan toimintojen huolellisella suunnittelulla, jossa otetaan huomioon alueen olosuhteet, alueen herkkyys matkailusta ja yleisestä ihmistoiminnan lisääntymisestä aiheutuville muutoksille sekä pyritään ohjaamaan matkailuun tai virkistyskäyttöön liittyviä toimintoja niitä paremmin kestäville alueille (UNEP & UNWTO 2005). Lisäksi matkailijoiden liikkumista voidaan yksityiskohtaisella suunnittelulla ohjata pois luonnon kannalta herkiltä alueilta, joilla ihmistoiminta voi heikentää alueen nykytilaa tai vaikuttaa alueen luonto- ja kulttuuriarvojen säilymiseen lyhyellä tai pitkällä aikavälillä.

Ihmistoimintojen sijoittumista ohjataan Suomessa maankäytön suunnittelun (yleiset maa-alueet) tai yksityiskohtaisten hoito- ja käyttösuunnitelmien (mm. luonnonsuojelualueet) avulla. Osana maankäytön suunnitteluprosessia tunnistetaan mahdollisten ympäristövaikutusten kannalta ongelmalliset alueet sekä suunnitellaan alueen maankäyttö siten, ettei ihmistoiminnan lisääntyminen uhkaa alueen ekologisia tai sosiaalisia ominaispiirteitä. Suomalaiseen maankäytön suunnitteluun kuuluu lähtökohtaisesti vaatimus suunniteltujen toimintojen ympäristövaikutusten arvioinnista, ts. miten suunniteltu toiminta vaikuttaa alueen ympäristöön ja sen luonto- ja kulttuuriarvoihin. Ympäristövaikutusten arviointi osana suunnitteluprosessia mahdollistaa suunnitelmien kehittämisen siten, että mahdollisia ympäristövaikutuksia pystytään välttämään jo ennalta sekä tarvittaessa suunnittelemaan erilaisia ratkaisuja niiden ehkäisemiseksi. Erityisesti

luonnonympäristöissä ihmisten liikkumiseen voidaan usein käytännön tasolla vaikuttaa erilaisten polkureittien ja liikkumista helpottavien ratkaisujen (mm. pitkospuut) toteuttamisella. Polkujen ja kulkureittien perustamisella voidaan toisaalta pyrkiä ohjaamaan suuria ihmismääriä pois herkiltä kohteilta ja turvata tällä tavoin alueen arvojen säilyminen ja kestävä käyttö.

Kuva: Asko Ijäs

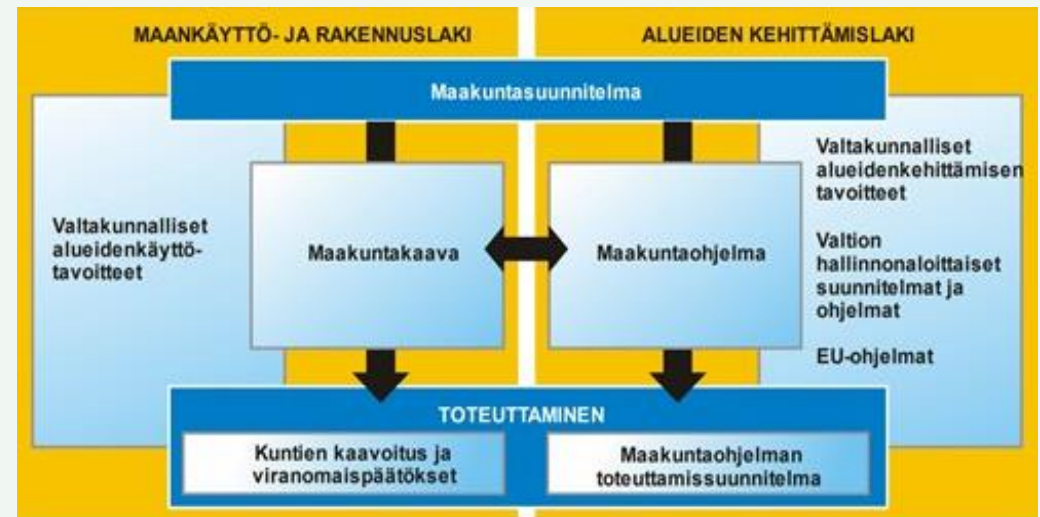
Maankäytön suunnittelujärjestelmä

Maankäytön suunnittelu perustuu Suomessa maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL), joka luo puitteet maankäytön suunnittelulle eri hallinnon tasoilla sekä määrittelee suunnittelun keskeiset ohjauskeinot kullekin tasolle. Lainsäädännön tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä (MRL 1 §).

Maankäytön suunnittelujärjestelmän muodostavat Suomessa 1) valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, joissa esitetyt periaatteet sovelletaan edelleen käytännön suunnitteluun 2) maakunta-, 3) yleis-, ja 4) asemakaavojen avulla. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ohella maankäytön suunnitteluun vaikuttavat myös yleiset aluekehitysstrategiat, jotka on mahdollista ottaa huomioon osana alueidenkäytön suunnittelua. Maankäytön suunnittelujärjestelmä perustuu Suomessa nk. tarkentuvan suunnittelun periaatteeseen, jossa ylemmän suunnittelutason päätökset tulee ottaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomioon. Järjestelmän tavoitteena on varmistaa, että kansallisella tasolla tehty strategiset päätökset (mm. valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet) tulevat huomioiduiksi maakunta- (mm. maakuntakaava) ja kuntatason suunnittelussa (mm. yleis- ja asemakaavat).

Merialuesuunnittelua (Maritime spatial planning, MSP) koskeva maankäyttö- ja rakennuslain muutos tuli Suomessa voimaan lokakuussa 2016.

Merialuesuunnitelma on yleispiirteinen suunnitelma, jonka tavoitteena on edistää kestävä kasvua Suomen merialueilla sekä sovittaa yhteen merialueen eri käyttötarpeet meriekosysteemin nykytila ja kantokyky huomioon ottaen (Kaituri ym. 2017). Merialuesuunnittelu täydentää suomalaista suunnittelujärjestelmää tarjoamalla sekä valtiolle että maakunnille mahdollisuuden alueidenkäytön suunnitteluun myös aluevesirajan ulkopuolisella merialueella (Kaituri ym. 2017).

Kuva 6. Maakunnan suunnittelujärjestelmä (Satakuntaliitto 2016)

Suunnittelutilanne Satakunnan rannikkoalueella (1/2)

Ranta-alueiden käyttöä ja rakentamista ohjaavat Satakunnassa maakunta- ja yleiskaavat, joista maakuntakaava kattaa koko ja yleiskaavat valtaosan suunnittelualueesta. Näiden kaavatasojen lisäksi alueella on toteutettu myös yksityiskohtaisempia asema- ja ranta-asemakaavoja. Yksityiskohtaisemmat kaavat keskittyvät pääosin asutuskeskuksiin ja taajama-alueille, eikä niitä tarkastella tässä yhteydessä.

Maakuntakaavoitus

Satakunnan kokonaismaakuntakaava on vahvistettu Ympäristöministeriössä 30.11.2011 ja se on saanut lainvoiman korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) päätöksellä 13.3.2013. Maakuntakaavassa tarkastellaan koko maakunnan alueidenkäyttöä ja siinä sovitetaan laajasti yhteen mm. alueidenkäyttöön, aluekehitykseen sekä luonnon- ja kulttuuriympäristöjen suojeluun liittyviä teemoja. Maakuntakaava on maakunnan suunnittelujärjestelmän osa, joka tukee alueiden ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää käyttöä maakunnan tasolla sekä vie valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden strategiset päämäärät maakunnan tason suunnitteluun.

Satakunnan kokonaismaakuntakaavaa on sen vahvistamisen jälkeen täydennetty kahdella vaihemaakuntakaavalla, jotka tarkentavat alkuperäisen

maakuntakaavan kaavamerkintöjä ja -määräyksiä sekä täydentävät kaavaa aluekehityksen kannalta merkittävien teemojen osalta. Maatuulivoimaa käsittelevä 1. vaihemaakuntakaava on hyväksytty Ympäristöministeriössä 3.12.2014 ja se saanut lainvoiman KHO:n päätöksellä 6.5.2016. Satakunnan 2. vaihemaakuntakaava on tällä hetkellä ehdotusvaiheessa ja siinä käsitellään mm. turvetuotannon ja aurinkoenergian kehittämistä sekä valtakunnallisia ja maakunnallisia maisema-alueiden huomioimista.

Kuva 7. Ote Satakunnan maakuntakaavasta Merikarvian rannikkoalueelta

Suunnittelutilanne Satakunnan rannikkoalueella (2/2)

Yleiskaavoitus

Satakunnan rannikkoalueella on vahvistettu tai valmisteilla 51 yleiskaavaa, jotka kattavat 65 % suunnittelualueesta ja 71 % alueen maapinta-alasta. Suunnittelualueen kaavoista 75 % on laadittu oikeusvaikutteisina, ts. ne ohjaavat kunnan päätöksentekoa eikä esimerkiksi uusia rakennuslupia ole mahdollista myöntää siten, että ne haittaavat yleiskaavan toteutumista. Suunnittelualueen oikeusvaikutuksettomat kaavat ovat pääasiassa edellisen vuosituhannen puolelta ja niitä ollaan ainakin Rauman kaupungin osalta parhaillaan uusimassa. Kuntien rantayleiskaavat kattavat manneralueiden ohella myös saaristot lukuun ottamatta pienimpiä saaria tai luotoja, joilla ei ole merkitystä rakentamisen kannalta.

Suunnittelualueen yleiskaavat on valtaosin laadittu vakituisen ja lomarakentamisen ohjaamiseksi sekä ihmistoimintojen yhteensovittamiseksi mm. rannikon luonto- ja kulttuuriarvojen sekä virkistyskäytön kanssa. Teollisten toimintojen merkitys Satakunnan elinkeinoelämälle näkyy osaltaan myös alueen yleiskaavoissa, joissa käsitellään rantarakentamisen ohella myös mm. tuulivoimarakentamista, jätteidenkäsittelyä ja kiertotaloutta sekä ydinvoimantuotantoa.

Luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat

Maakunta- ja yleiskaavat eivät määrittele luonnonsuojelualueiden maankäyttöä, vaan siitä säädetään erikseen suojelualan perustamisen yhteydessä ja sitä täydennetään yleensä erillisen hoito- ja käyttösuunnitelman avulla. Selkämeren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma on valmistunut vuonna 2017, minkä lisäksi Porin Preiviikinlahden ja Eurajoen Pinkjärven-Lastensuon hoito- ja käyttösuunnitelmat ovat valmisteltavana Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa (Preiviikinlahti) ja Metsähallituksessa (Pinkjärvi-Lastensuo)

Kuva 8. Oikeusvaikutteiset ja oikeusvaikutuksettomat yleiskaavat Satakunnan rannikkoalueella (tilanne 1.3.2018)

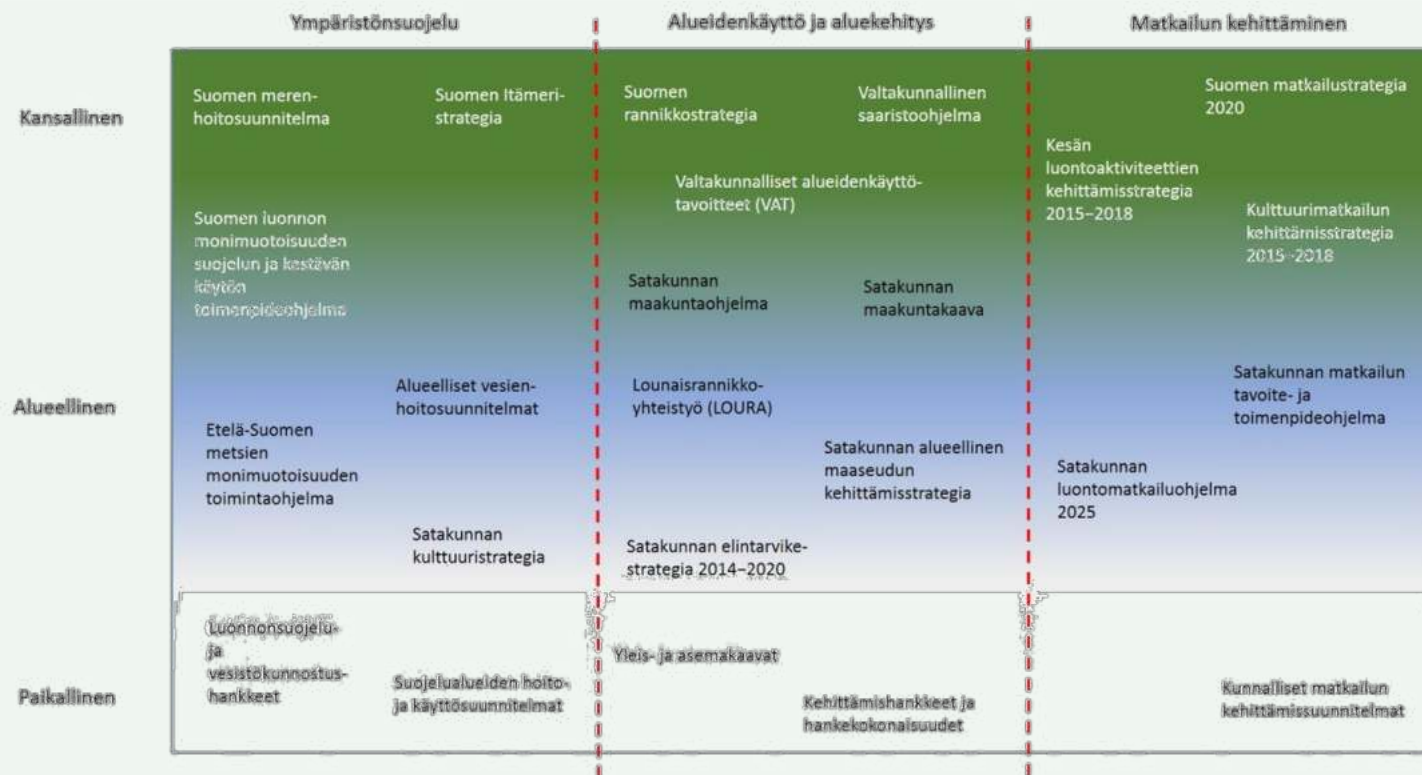

Matkailun kehittämiseen vaikuttavat strategiat ja suunnitelmat

Matkailualan kehittämistä ohjaavat monet lait ja säädökset, jotka liittyvät matkailun sijaan ensisijaisesti yleiseen alueidenkäyttöön ja aluekehitykseen. Näistä merkittävimpiä ovat mm.

- *Luonnonsuojelulaki (1096/1996)*
- *Ympäristönsuojelulaki (527/2014)*
- *Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)*
- *Metsälaki (1093/1996)*
- *Maa-aineslaki (555/1981)*
- *Vesilaki (587/2011)*

Oheiseen kaavioon (Kuva 9) on kerätty erityisesti luontomatkailun kehittämiseen liittyviä ja sitä ohjaavia suunnitelmia. Suunnitelmat on jaettu kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin niiden alueellisen ulottuvuuden ja mittakaavan mukaan. Taulukko ei ole kattava, vaan sen tarkoituksena on kuvata matkailualan moniulotteisuutta sekä teemoja, jotka on tarpeen ottaa huomioon matkailun Satakunnan matkailun kehittämisessä.

Kuva 9. Matkailuun vaikuttavia strategioita ja suunnitelmia eri suunnittelun tasoilla

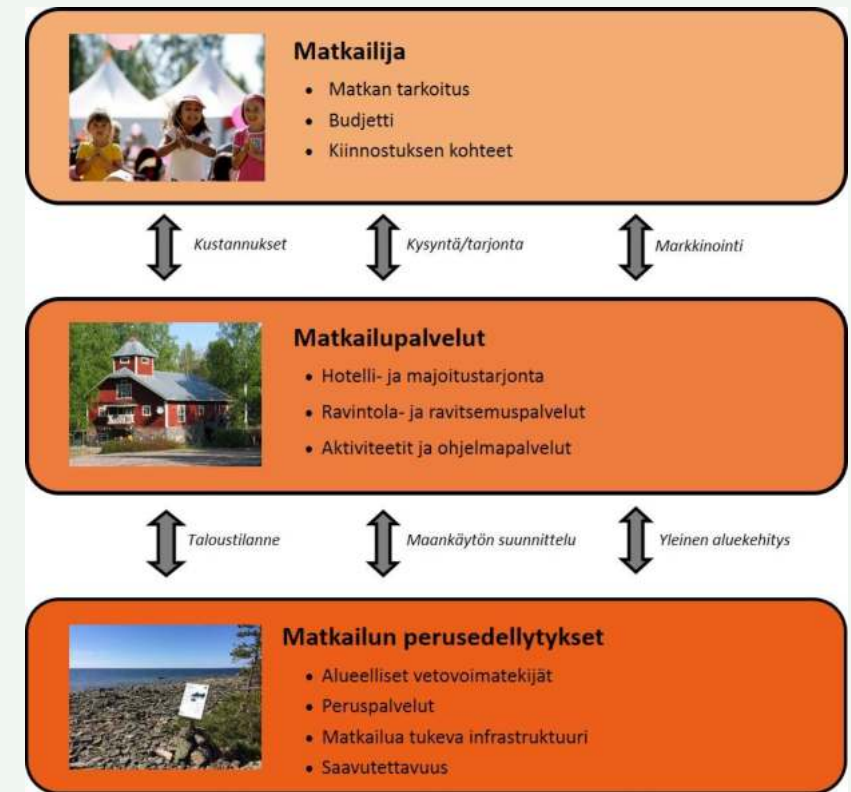
Keskeiset toimijat kestävän matkailun kehittämisessä (1/3)

Matkailuala on Satakunnan rannikkoalueella kytkeytynyt laajasti mm. kuntien nykyisiin peruspalveluihin, elinkeinoelämään ja elinvoimaisuuteen sekä alueen luonnonsuojelu- ja kulttuuriympäristökohteisiin. Alan sidonnaisuuksista johtuen myös matkailun kehittäminen ja alueen vetovoimatekijöiden ylläpitäminen edellyttää viranomaisten ja matkailupalveluyrittäjien keskinäistä yhteistyötä, jotta kunkin osapuolen tekemä työ saadaan näkyvällä tavalla esiin sekä mahdolliset kehitystarpeet tulevat yleiseen tietoon.

Seuraavassa kuvataan lyhyesti eri toimijoiden roolit Satakunnan rannikkoalueen matkailun ja alueen virkistyskäytön ("lähimatkailu") kehittämisessä erityisesti maankäytön suunnittelun ja matkailun perusedellytysten turvaamisen näkökulmasta. Matkailualan organisoitumista matkailun yritystoiminnan ja sen kehittämisen näkökulmasta on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin Satakunnan matkailun tavoite- ja toimenpidesuunnitelmassa (Satakuntaliitto 2012)

Satakuntaliitto

- Maakunnallinen kehittämis-, edunvalvonta-, tutkimus-, ja suunnitteluorganisaatio, jolla vastuu alueen yleisestä kehittämisestä
- Vastuuviranomainen maa- ja merialueiden käytön suunnittelussa, jonka keskeisenä tavoitteena on sovittaa yhteen maankäytön intressit ja ihmistoiminnot ja edistää tällä tavoin kestävän käytön periaatteita maakunnan tasolla
- Keskeinen toimija maakunnan edunvalvontatyössä, yhteistyön kehittämisessä maakunnan tasolla sekä maakunnan näkyvyyden ja vetovoiman lisäämisessä Satakunnan ulkopuolella

Kuva 10. Matkailupalveluiden ja -toimijoiden asema suhteessa matkailijoihin ja viranomaisiin

Keskeiset toimijat kestävän matkailun kehittämisessä (2/3)

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus)

- Vastaa Satakunnassa elinkeinoelämän kehittämisen, liikennesuunnittelun sekä ympäristön- ja luonnonsuojelun maakunnallisista viranomaistehtävistä.
- Vastaa yksityisten luonnonsuojelualueiden perustamisesta ja niiden hoidon ja käytön suunnittelusta.
- Hallinnoi useita Euroopan unionin maakunnallisia rahoituslähteitä (mm. Euroopan aluekehitysrahasto, Euroopan sosiaalirahasto), joiden kautta on mahdollista hakea rahoitusta matkailua tukevien hankkeiden kehittämiseen.

Metsähallitus

- Hallinnoi valtion mailla olevia maa- ja merialueita sekä vastaa niiden hoidon ja käytön suunnittelusta.
- Vastaa Selkämeren kansallispuiston hoidon ja käytön suunnittelusta sekä pyrkii osaltaan edistämään alueen matkailu- ja virkistyskäyttöä.
- Myöntää luvat yritystoiminnan harjoittamiseen Selkämeren kansallispuiston alueella.

Museovirasto

- Vastaa rakennettujen kulttuuriympäristöjen ja rakennusperinnön hoitoon ja käyttöön liittyvistä viranomaistehtävistä.

Alueen kunnat (Merikarvia, Pori, Eurajoki, Rauma)

- Vastaavat oman kuntansa alueen yleis- ja asemakaavaprosesseista, joissa määritellään maakuntakaavaa yksityiskohtaisemmin kunnan hallinnassa olevien maa- ja merialueiden maankäytöstä sekä alueiden kehittämisestä.
- Vastaa matkailuneuvonnasta ja matkailun edistämisestä kunnan alueella. Satakunnan rannikkokunnista Porin (VisitPori) ja Rauman kaupunkien (Visit Rauma) alla toimii nykyisin oma matkailunedistämisyksikkö, kun taas pienemmillä kunnilla (Eurajoki, Merikarvia) matkailun edistämistoimet hoidetaan osana yleistä kunnan kehittämistä.
- Voivat oman toimintansa ja rahoituksensa puitteissa edistää mm. luontopolkujen ja lintutornien ylläpitoa sekä osallistua hankkeisiin.

Leader-toimintaryhmät (Pohjois-Satakunta, Karhuseutu, Ravakka)

- Voivat rahoittaa pienimuotoisia kehityshankkeita mm. matkailun, kylien elinvoimaisuuteen tai maatalouden kehittämiseen liittyen.

Keskeiset toimijat kestävän matkailun kehittämisessä (3/3)

Tutkimus- ja oppilaitokset

- Voivat tuottaa perustietoa Satakunnan rannikkoalueen tilasta ja ihmistoiminnasta sekä maankäytön suunnittelun että matkailun kehittämisen tarpeisiin. Keskeisiä toimijoita mm. Porin yliopistokeskus ja sen alla toimivat oppilaitokset, Satakunnan ammattikoreakoulu ja Winnova.
- Satakunnan ammattikorkeakoulussa on nykyisin oma koulutusohjelmansa matkailuun ja matkailuun kehittämiseen liittyen. Lisäksi SAMK:ssa toteutetaan nykyisin monipuolisia projekteja mm. matkailupalveluiden ja matkailupalveluliiketoiminnan kehittämiseen Satakunnassa.

Matkailupalveluyritykset ja muut matkailupalveluiden tuottajat

- Vastaavat palveluiden kehittämisestä ja niiden myymisestä matkailijoille.
- Matkailun perusedellytykset (luontoarvot, mahdollisuus alueiden käyttöön, käytettävissä olevat palvelut ja matkailurakenteet) vaikuttavat osaltaan palveluiden kehittämismahdollisuuksiin.
- Voivat käytännön teoillaan vaikuttaa matkailutoiminnan ympäristövaikutuksiin sekä ympäristötietoisuuden lisääntymiseen.

Kuva: Satakuntaliitto

3. Satakunnan rannikkoalueen luonto- ja kulttuuriarvot

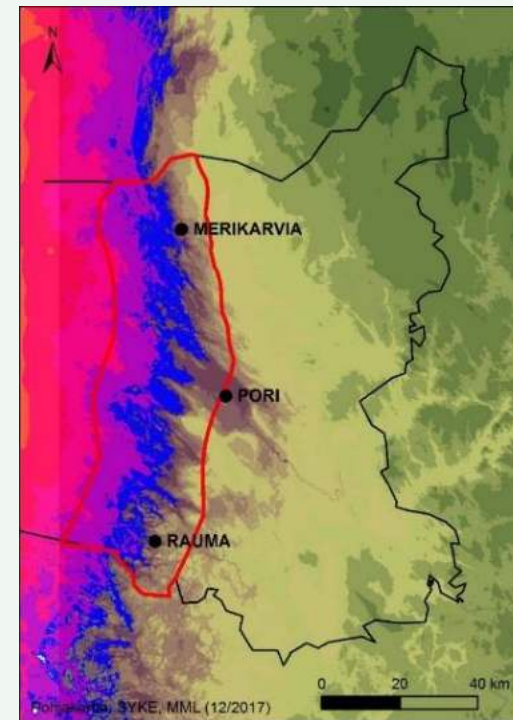
Suunnittelualueen sijainti ja yleiskuvaus

Suunnittelualue käsittää Satakunnan rannikkoalueen Merikarvialta Raumalle. Idässä suunnittelualue mukailee valtatie 8 ja lännessä suunnittelualue rajautuu 20 metrin syvyysvyöhykkeeseen. Pohjois–etelä –suunnassa suunnittelualueen pituus on noin 140 km ja se jakautuu hallinnollisesti neljän kunnan alueelle (Merikarvia, Pori, Eurajoki ja Rauma).

Suunnittelualue muodostuu kapeasta ja karuhkosta saaristovyöhykkeestä sekä alavasta ja maisemakuvaltaan pienipiirteisestä rannikkovyöhykkeestä. Suunnittelualue on korkokuvaltaan hyvin loivapiirteisistä (korkeus 0...60 m merenpinnan yläpuolella). Maasto nousee alueella tasaisesti siirryttäessä Pohjanlahden rantaviivasta sisämaan suuntaan pois lukien suuret jokilaaksot (Kokemäenjoki, Merikarvianjoki, Eurajoki), jotka ovat Satakunnassa selkeästi ympäröivää maastoa alempana. Suunnittelualueen maapinta-alasta metsäalueiden osuus on 70 %. Rakennettujen alueiden osuus kuitenkin kasvaa tultaessa mantereelta lähemmäs Selkämeren rantaviivaa, mikä kuvastaa ihmistoiminnan painottumista rantavyöhykkeelle.

Satakunnan rantaviiva on hyvin rikkonainen. Suoraviivaisen rannikkolinjan sijaan aluetta luonnehtivat useat jääkauden muodostamat, kaakko-luode -suuntaiset kivennäismaaharjanteet (mm. Yyteri, Kuuminaistenniemi, Lankoori) sekä niiden väliin muodostuneet merenlahdet ja jokisuistot (mm. Kokemäenjokisuisto, Viasvedenlahti). Itämeri syvenee Selkämeren kohdalla nopeasti, minkä vuoksi

saaristovyöhyke on Satakunnan rannikkoalueella kapea sen rajautuessa pääosin alle 10 kilometrin etäisyydelle mantereesta. Pinta-alallisesti alueen kolme suurinta saaristoaluetta ovat Luvian, Porin Gummandooran ja Merikarvian Ourien saaristot.

Kuva 11. Suunnittelualueen sijainti ja pinnanmuodot

Suunnittelualueen luonnon ominaispiirteet (1/4)

Satakunnan rannikkoalue on ominaispiirteiltään hyvin vaihteleva ja siihen kuuluu sekä merellisiä että mannermaisia elementtejä. Satakunnan rannikkoaluetta leimaavat merelliset saaristoalueet, matalat ja rehevät merenlahdet sekä lehtipuuvaltaiset rantametsät, jotka vaihtuvat karumpiin kuusi- ja mäntymetsiin siirryttäessä rannikolta sisämaahan. Sekä meren läheisyys että maa- ja kallioperän monimuotoisuus vaikuttavat luonnon ominaispiirteisiin Satakunnan rannikkoalueella. Rehevintä kasvillisuus on rannikkoalueiden läheisyydessä sekä toisaalta suunnittelualueen eteläosissa, jossa luontotyyppien monimuotoisuuteen vaikuttavat eteläisen sijainnin ohella kallioperässä esiintyvät diabaasijuonteet.

Suurin osa Satakunnan rannikkoalueen metsistä on nykyisin metsätalouskäytössä, mikä näkyy mm. metsäluonnon rikkonaisuutena, nuorien metsien suurena osuutena sekä metsien ikärakenteen tasalaatuisuutena. Suomen ympäristökeskus (SYKE) on toteuttanut koko Suomen metsiä koskevan analyysin, jossa on arvioitu Zonation-ohjelman avulla metsäluonnon monimuotoisuutta metsien rakenteen, hakkuupaineiden sekä suojeltujen lajien ja luontotyyppien perusteella (Lehtomäki 2014, Mikkonen ym. 2018). Tämän analyysin perusteella suunnittelualueen arvokkaimmat metsäalueet sijoittuvat alueen keskiosiin Ahlaisten ympäristöön sekä Selkämeren rannikkolinjan

läheisyyteen, missä metsäalueiden arvoa nostavat puuston korkean keski-ikä ohella mm. maaperän rehevyys, rannikkoalueen läheisyys sekä lehti- ja sekametsien osuus (katso Tietoruutu 1).

Selkämeren rantaviiva siirtyy Satakunnassa maanpinnan kohoamisen seurauksena kohti länttä synnyttäen uusia elinympäristöjä mm. avoimien ranta-alueiden kasvilajeille sekä rantoja ja saaria suosiville saaristo- ja kahlaajalinnuille. Maanpinta nousee Satakunnassa noin 3,5–6,5 mm vuodessa ilmiön ollessa voimakkainta maakunnan pohjoisosissa (Johansson ym. 2014). Merestä vapautuvat maa-alueet vaihtuvat avoimista rantaniityistä vähitellen rehevien pensas- ja lehtimetsävaiheiden kautta karuiksi kuusi- ja mäntymetsiksi synnyttäen maankohoamisrannikolle ominaisen vyöhykkeisyyden (Svensson & Jeglum 2000). Rannikkolinjan rikkonaisuudesta sekä maannousun hitaudesta johtuen maankohoamisrannikolle ominainen kasvillisuuden vyöhykkeisyys ei ole Satakunnassa kuitenkaan yhtä voimakasta kuin pohjoisempana Merenkurkussa. Maa-alueiden vapautumisen ohella maanpinnan kohoaminen näkyy Satakunnassa merenlahtien ja jokisuistojen mataloitumisena, mikä on yhdessä Itämeren alueen ravinnekuormituksen ja rehevöitymisen kanssa lisännyt merialueiden umpeenkasvua.

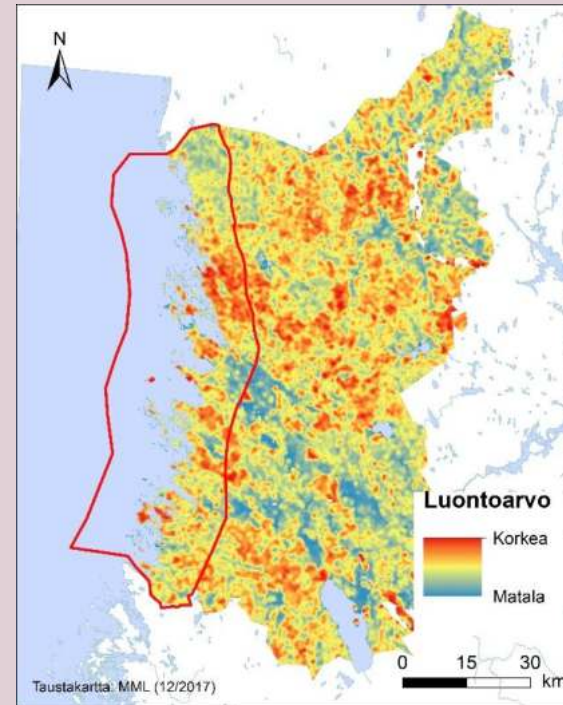
Suunnittelualueen luonnon ominaispiirteet (2/4)

TIETORUUTU 1: Monimuotoisuuden kannalta merkittävien metsäalueiden tunnistaminen Zonation-ohjelmalla

Suomen ympäristökeskus (SYKE) on toteuttanut koko Suomen metsäalueita koskevan analyysin, jossa tunnistettiin metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat metsäalueet Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toteuttamisen tueksi.

Analyysi toteutettiin käyttäen Helsingin yliopiston kehittämää Zonation-ohjelmaa, joka arvottaa kohteita alueen ominaispiirteiden, luontoarvojen, luontoarvoja heikentävien tekijöiden sekä alueiden keskinäisen kytkeytyvyyden perusteella. Analyysien tavoitteena oli tunnistaa metsäalueet, joissa on paljon erilaista lahopuuta ja jotka ovat kytkeytyneet muihin laadukkaisiin metsäalueisiin ja suojelualueisiin (Mikkonen ym. 2018).

Metsäalueita koskevan Zonation-analyysin tulosaineisto (rasteri, pikselikoko 96 * 96 m) on ladattavissa SYKE:n avointen paikkatietoaineistojen tietokannasta, jossa on saatavilla myös yksityiskohtainen kuvaus analyysimenetelmästä ja lähtöoletuksista (http://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot).

Kuva 12. Satakunnan metsäalueiden priorisointi Zonation-ohjelmalla (aineisto SYKE 2018, liukuva keskiarvo 1 km)

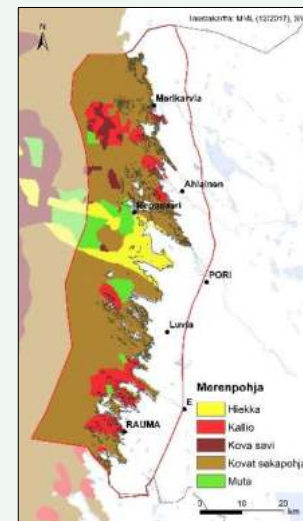
Suunnittelualueen luonnon ominaispiirteet (3/4)

Satakunnan merialueen vedenalaista luontoa on kartoitettu 2000-luvun aikana osana Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmaa (VELMU), jonka tavoitteena on kartoittaa vedenalaisten luontotyyppien ja eliöyhteisöjen esiintymisestä Suomen merialueilla sekä edistää tällä tavoin Itämeren vedenalaisen luonnon suojelua ja alueen kestäväää käyttöä (katso Tietoruutu 2).

Satakunnan matalia merialueita luonnehtivat pääasiassa kovat moreeni-, kivikko- ja sorapohjat sekä monin paikoin laajat rakkohaurukasvustot. Selkämeren puhtaudesta ja veden kirkkaudesta johtuen useiden vesikasvi- ja levälajien esiintymisalueet ulottuvat Satakunnassa syvemmälle kuin muualla Suomen merialueilla (Arponen ym. 2017). Vedenalaisista Natura-luontotyypeistä erityisesti riutat ovat Selkämerellä edustavimmillaan ja niitä tavataan laajasti eri puolilla Satakunnan rannikkoaluetta (Uusiniitty-Kivimäki 2016). Luonnonolosuhteiltaan Porin Yyteri poikkeaa merkittävästi muusta Satakunnan rannikkoalueesta. Yyterin aluetta luonnehtii Satakunnan rannikon merkittävin hiekkadyynialue, joka jatkuu mantereelta pitkälle ulkomerelle. Yyterin dyyni tarjoaa potentiaalisen elinympäristön useille hiekkapohjia ja lieterantoja suosiville kasvi- ja eläinlajeille.

Maantieteellisesti Selkämeri sijoittuu eteläisen ja pohjoisen lajiston vaihtumisvyöhykkeelle ja useiden lajien (mm. kevätesikko, sinisimpukka)

runsas vähenee Selkämerellä nopeasti osin ilmaston ja osin Itämeren suolapitoisuuden alenemisen seurauksena. Toisaalta Selkämeren meri- ja saaristoalueen lajistoon kuuluu myös useita lajeja, jotka esiintyvät Selkämerellä levinneisyysalueensa etelärajoilla ja ne runsastuvat selkeästi siirryttäessä kohti Perämereä. Lajiston nopeasta muuttumisesta johtuen Selkämeren alue onkin erityisen herkkää aluetta ilmastonmuutokselle, jonka voidaan arvioida vaikuttavan voimakkaimmin levinneisyydeltään pohjoisten lajien esiintymiseen (Hakala ym. 2011).

Kuva 13. Merenpohjan rakenne Satakunnan rannikkoalueella (EmodNet)

Suunnittelualueen luonnon ominaispiirteet (4/4)

TIETORUUTU 2: Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelman (VELMU) kartoitukset Satakunnassa

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma (VELMU) kerää tietoa vedenalaisten luontotyyppien, lajien ja niiden muodostamien yhteisöjen esiintymisestä Suomen merialueilla.

VELMU:ssa kartoitetaan sekä Suomen merialueiden geologisia ominaispiirteitä että lajien ja luontotyyppien esiintymistä. Ohjelman tarkoituksena on tunnistaa lajistoltaan ja luontotyypeiltään arvokkaimmat alueet sekä erityistä suojelua tarvitsevien lajien esiintymispaikat. Tätä tietoa voidaan hyödyntää luonnonsuojelun ohella myös mm. ihmistoiminnan ympäristövaikutusten arvioinnin sekä merialueiden käytön suunnittelussa.

VELMU-ohjelmassa kerättyä aineistoa on mahdollista tarkastella VELMU-karttapalvelussa (<http://paikkatieto.ymparisto.fi/velmu/>). Aineistoa ei kuitenkaan saa ladattua järjestelmästä, vaan palvelu mahdollistaa tässä vaiheessa aineiston käytön ainoastaan järjestelmän sisällä.

Kuva 14. Ote VELMU-karttapalvelusta. Kuvassa on esitetty rakkolevien (*Fucus spp*) esiintymisen todennäköisyys Luvian-Eurajoen merialueella

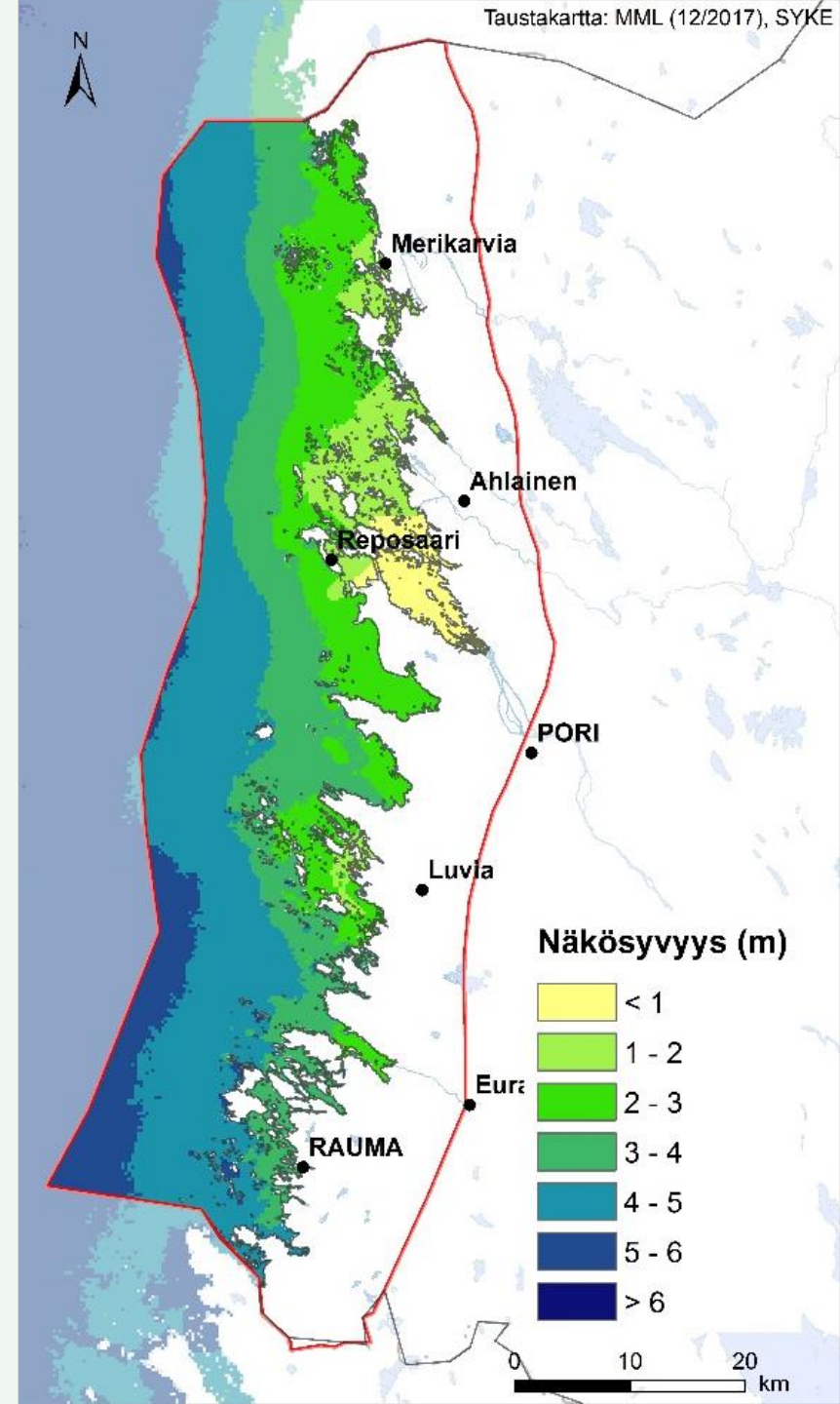

Selkämeren merialueen tila (1/2)

Meriveden kirkkaus on yksi Satakunnan rannikkoalueen keskeisistä vetovoimatekijöistä, kun arvioidaan matkailun kehittämispotentiaalia. Selkämeri on nykyisin yksi Suomen puhtaimmista merialueista, mikä näkyy sekä pintavesien ekologisen tilan luokittelussa että meriveden näkösyvyydessä. Pintavesien ekologisen tilan luokituksessa Selkämeren uloimpien rantavesien nykytila on arvioitu kuuluvan luokkaan hyvä, kun sisempien rannikkovesien kunto vaihtelee tyydyttävästä välttävään. Huonoimmassa kunnossa ovat suunnittelualueen merialueista kaupunkien edustojen merialueet sekä jokisuistojen ympäristöt (Westberg ym. 2014). Syksyllä ja talvisin vesimassat sekoittuvat Pohjanlahdella tehokkaammin, eikä hapettomia syvännealueita pääse muodostumaan.

Hyvästä yleiskunnosta huolimatta ihmistoiminnan vaikutukset näkyvät myös Selkämeren alueen meriluonnossa. Voimakkainta ihmistoiminnan vaikutus on rannikkoalueiden läheisyydessä, joissa meriluonnon tilaan vaikuttaa erityisesti lähialueiden ihmistoiminnasta aiheutuva sekä alueen suurien jokien (Kokemäenjoki, Eurajoki, Merikarvianjoki) mukanaan tuoma ravinne- ja kiintoainekuormitus. Ravinnekuormitus näkyy Satakunnan merenlahdilla sekä jokisuistoissa muun muassa rehevöitymisenä, erilaisten rihmalevien lisääntymisenä sekä matalien merialueiden umpeenkasvuna.

Kuva 15. Näkösyvyys Satakunnan rannikkoalueella
(aineisto SYKE/VELMU 2018)

Selkämeren merialueen tila (2/2)

Merkittävin uhka Selkämeren luonnolle ja merialueen tilalle on rehevöityminen, jonka suurimmat aiheuttajat ovat Itämeren pääaltaalta kulkeutuva ravinnekuorma sekä maatalouden hajakuormitus. Yhdyskuntien ja teollisuuden jätevesistä aiheutuu edelleen paikallisia ongelmia, mutta Selkämeren yleisen tilan kannalta niiden merkitys on pienentynyt seuranta- ja vesienkäsittelyjärjestelmien ja päästörajoitusten tiukentumisen myötä (Hyvärinen 2005).

Hajakuormituksen ohella keskeinen haaste Selkämeren merialueen turvaamisen kannalta on Saaristomereltä tuleva ravinnekuormitus. Eteläisen Selkämeren pintavedet ovat kesäisin peräisin lähinnä Saaristomereltä. Tähän viittaa se, että Kokemäenjoen kuormituksen väheneminen ei ole johtanut vastaavaan ravinnepitoisuuksien alenemiseen Porin edustalla. Saaristomerен tilan parantaminen on myös satakuntalaisittain tärkeää.

Luonnonsuojelun kannalta merkittävät alueet (1/3)

Satakunnan rannikkoalueelle sijoittuu useita kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä suojelualueita. Näistä valtaosa sijoittuu merialueille sekä rannikon merenlahdille. Mantereelle sijoittuvia luonnonsuojelualueita on Satakunnan rannikkoalueella vähemmän, mikä kertoo merkittävien luontoarvojen keskittymisestä Selkämeren ranta-alueille mutta myös aktiivisesta ihmistoiminnasta mantereen puolella.

Valtion mailla olevat luonnonsuojelualueet

Valtion maille sijoittuvat luonnonsuojelualueet perustetaan yleensä erillisellä lailla tai asetuksilla ja niihin kuuluvat suojelualueityypeistä kansallis- ja luonnonpuistot, erämaa-alueet sekä valtion yleiset retkeilyalueet. Suojelualueen perustamisen yhteydessä kullekin suojelualueelle määritellään alueen suojeluperusteena olevat suojeluarvot sekä toiminnot, joita alueella on sallittua harjoittaa.

Suurin osa valtion omistamista meri- ja saaristoalueista Satakunnassa on sisällytetty vuonna 2011 perustettuun Selkämeren kansallispuistoon (KPU020037), jonka tavoitteena on suojella Selkämeren meri- ja saaristoalueelle ominaisen luonnon ja lajiston elinolosuhteet sekä edistää luonnonhoitoa, opetusta ja tutkimusta kansallispuiston alueella. Selkämeren kansallispuiston perustamisesta ja kansallispuistoon sisältyvien maa- ja merialueiden käytöstä on

säädetty laissa Selkämeren kansallispuiston perustamisesta (326/2011), jonka lisäksi kansallispuistoalueelle on laadittu yksityiskohtainen hoito- ja käyttösuunnitelma vuonna 2017 (Nordström 2017).

Selkämeren kansallispuiston lisäksi suunnittelualueelle sijoittuu valtion mailla olevista suojelualueista Liiklankarin vanhojen metsien suojelualue (VMA020001) Eurajoen Olkiluodon eteläosissa.

Luonnonsuojeluohjelma-alueet

Valtio turvaa erilaisten luonnonsuojeluohjelmien (mm. lehtojen, rantojen ja lintuvesien suojeluohjelmat) avulla kansallisesti merkittävien luontoarvojen säilymistä. Valtaosalle luonnonsuojeluohjelmiin sisällytetyistä alueista on perustettu tai pyritään perustamaan joko lailla tai asetuksella (valtion maat) tai ELY-keskuksen päätöksellä (yksityiset maat) muodostettu luonnonsuojelualue.

Suunnittelualueen sisään rajautuu kaikkiaan 23 eri luonnonsuojeluohjelmiin sisällytettyä aluetta. Näistä suurimpia ovat Ahlaisten maisema-aluekokonaisuus (MAO020036) sekä rantojensuojeluohjelmaan sisällytetyt Luvian (RSO020021), Gummandooran ja Pooskerin (RSO020022), Rauman (RSO020020) ja Ouran saaristoalueet (RSO020023). Nämä alueet sisältyvät nykyisin pääosin vuonna 2011 perustettuun Selkämeren kansallispuistoon.

Luonnonsuojelun kannalta merkittävät alueet (2/3)

Yksityiset luonnonsuojelualueet

Yksityiset luonnonsuojelualueet muodostetaan ELY-keskuksen päätöksellä kuntien, yhteisöjen ja yksityisten maille. Valtaosa luonnonsuojelualueista on Satakunnassa perustettu yksityisille maa-alueille maanomistajan hakemuksella. Suunnittelualueelle on tähän mennessä perustettu yhteensä 233 yksityistä luonnonsuojelualueita (tilanne marraskuu 2017). Suojelualueet sijoittuvat pääosin Selkämeren reheville rannikko- ja saaristoalueille ja niiden suojeluperusteet liittyvät ensisijaisesti Selkämeren monipuolisen meri- ja saaristoluonnon elinolosuhteiden turvaamiseen ja suojeluun. Suurin osa suunnittelualueen yksityisistä suojelualueista on kooltaan pieniä (keskikoko 16,5 ha), mitä selittää osaltaan maanomistuksen rikkonaisuus Satakunnan rannikkoalueella.

Natura 2000 –suojelualueverkoston alueet

Natura 2000 -suojelualueverkosto tukee luonnon monimuotoisuuden suojelua Euroopan Unionin alueella pyrkien turvaamaan erityisesti Euroopan unionin luonto- (92/43/ETY) ja lintudirektiivissä (79/409/EEC) määriteltyjen luontotyyppien ja lajien säilymistä jäsenvaltioiden alueella. Natura-alueiden suojelu on jäsenvaltioissa toteutettava siten, että alueen suojeluperusteena

olevan luontoarvot turvataan. Suomessa Natura-alueiden suojelu voidaan toteuttaa alueesta riippuen esimerkiksi luonnonsuojelulailla (1096/1996), maa-aineslailla (555/1981) tai metsälailla (1093/1996). Lisäksi Natura-alueita koskee LSL:n 65 § mukainen heikentämiskielto.

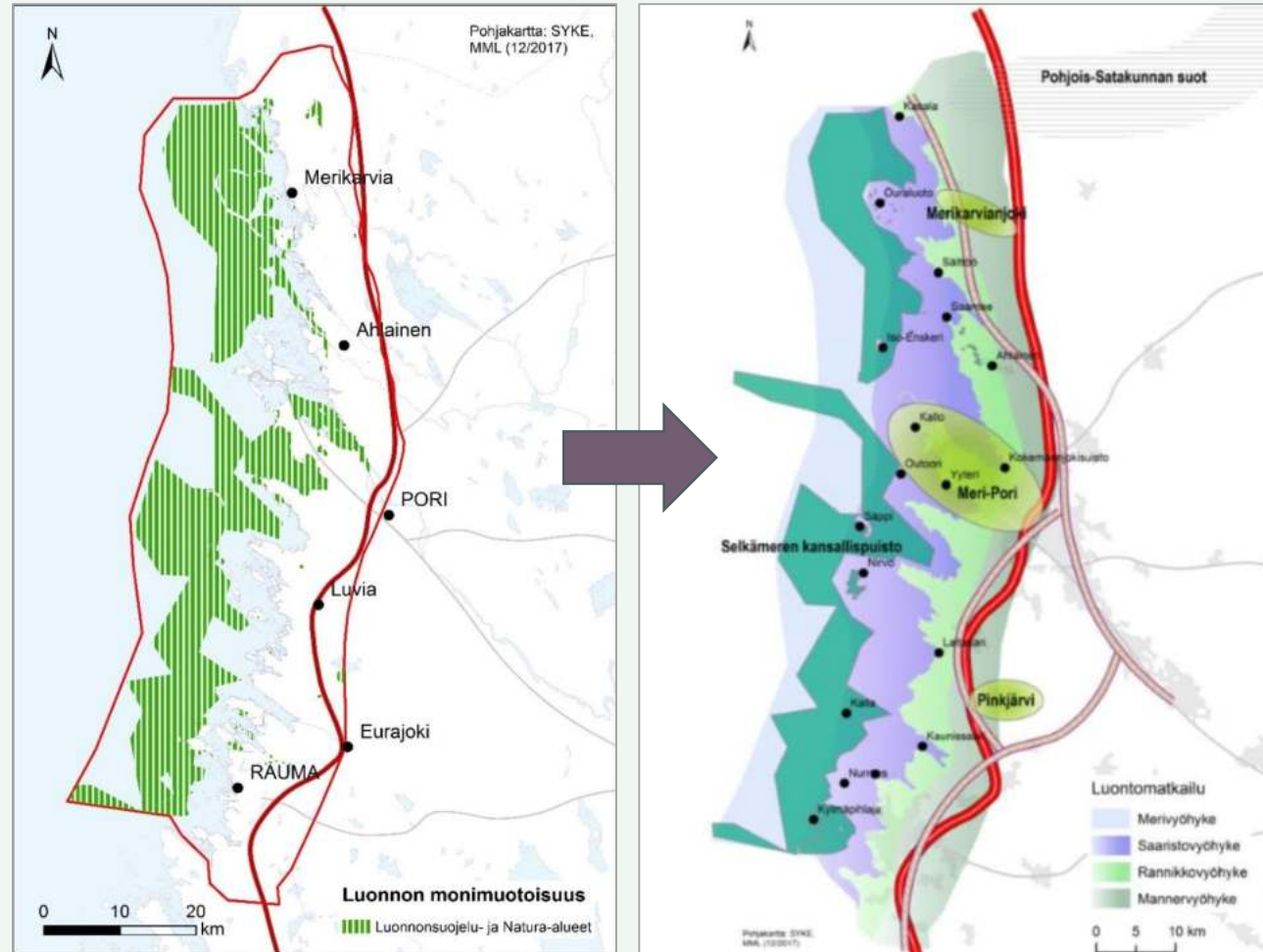
Satakunnan rantavyöhykkeelle sijoittuu kaikkiaan 18 Natura 2000 –suojelualueverkoston aluetta, joista 13 on suojeltu luonto- (Sites of Community Interest, SCI), yksi lintudirektiivin (Special Protection Areas, SPA) ja neljä molempien direktiivien nojalla (SPA/SCI). Suunnittelualueen Natura-alueet menevät voimakkaasti päällekkäin sekä jo perustettujen luonnonsuojelualueiden että luonnonsuojeluohjelma-alueiden kanssa. Eri perusteilla suojeltujen alueiden ja kohteiden rajaukset kuitenkin poikkeavat toisistaan Natura- ja luonnonsuojeluohjelma-alueiden ollessa pääsääntöisesti suurempia kuin perustettujen suojelualueiden.

Uhanalaiset lajit

Suunnittelualueella esiintyvistä uhanalaisista lajeista tai luontotyypeistä ei ole olemassa kattavaa tietoa, jotta ne voitaisiin ottaa huomioon. Selkämeren kansallispuiston uhanalaisia lajeja ja luontotyyppejä on tarkasteltu monipuolisesti Selkämeren kansallispuiston kehittämisen käsikirjassa (Uusiniitty-Kivimäki 2015).

Luonnonsuojelun kannalta merkittävät alueet (3/3)

Kuva 16. Luonnonsuojelu- ja Natura-alueet Satakunnan rannikkoalueella

Linnusto

Satakunnan rannikolle sijoittuu useita sekä kansallisesti että kansainvälisesti merkittäviä lintualueita, joilla on luonnon monimuotoisuuden lisäksi merkitystä luonto- ja linnustomatkailun kannalta. Linnustokohteista erityisesti Porin alueen lintuvedet (mm. Preiviikinlahti, Kokemäenjokisuisto) ja Yyterin lietteet houkuttelevat lintuharrastajia ympäri vuoden.

Suunnittelualueella pesii säännöllisesti useita Suomessa harvinaisia lintulajeja (mm. etelänsuosirri, niittysuohaukka, pussitiainen). Monimuotoisinta pesimälinnusto on rannikkoalueen matalilla merenlahdilla, jokisuistoissa sekä niitä reunustavissa, rehevissä rantametsissä. Monipuolisen pesimälinnuston ohella Satakunnan merenlahdet sekä rannikon peltoalueet keräävät muuttoaikana merkittäviä määriä levähtäviä muuttolintuja (Vilen ym. 2015). Kerääntymäalueista erityisesti Yyterin alueen kahlaaja- ja vesilintukeskittymät sekä lintuharvinaisuudet nostavat alueen merkitystä sekä linnuston että linnustomatkailun kannalta.

Satakunnan saaristoalueiden pesimäaikaista linnustoa on kartoitettu viimeksi vuosina 2012–2013, jolloin alueella toteutettiin laajat pesimälinnusto- että kerääntymäalueinventoinnit (SAKL & PLY 2013, Ijäs ym. 2013). Saaristolinnuston kannalta merkittävimmät lintujen pesimäsaaret sijoittuvat Satakunnan saaristoalueen länsiosiin, joissa merilintujen kannalta potentiaalisia, puuttomia kallio- ja somerikkosaaria on enemmän. Sisäsaaristossa merilintujen suosimia

pesimäsaaria on vähemmän johtuen toisaalta saarien metsäisyydestä ja toisaalta ihmisasutuksen ja ihmistoiminnan (mm. veneily) lisääntymisestä. Merilintujen parimäärät ovat suurimpia Luvian rehevällä saaristoalueella. Siirryttäessä pohjoiseen Gummandooran ja Ourien saaristoalueelle erityisesti vesilintujen ja kahlaajien parimäärät vähenevät saaristoalueiden muuttuessa karummiksi ja kivikkoisemmiksi. Suojelullisesti huomionarvoisista erityisesti selkälokin pesimäkanta on Satakunnan alueella nykyisin hyvin vahva, vaikka laji on maakunnassa taantunut viime vuosien aikana. Pesimälinnuston ohella sekä Satakunnan matalat merenlahdet että saaristoalueet keräävät kesäaikaan huomattavia määriä sulkivia tai sulkasatomuuttoon valmistautuvia lintuja. Suurimpia yksilömäärät ovat erityisesti Porin Tahkoluodon ja Preiviikinlahden edustan merialueella sekä Luvian saaristoalueella (Ijäs ym. 2013).

Pohjanlahden rantaviiva muodostaa merkittävän muuttoväylän useille pohjoiseen muuttaville lintulajeille. Tästä syystä Satakunnan rannikon lintupaikoilla havaitaan säännöllisesti koko Suomen mittakaavassa merkittäviä muuttajamääriä. Suurelle yleisölle avoimia muutontarkkailupaikkoja ovat mm. Merikarvian Kasala, Kokemäenjokisuiston ja Preiviikinlahden lintutornit sekä Säpin ja Kylmäpihlajan majakkasaaret.

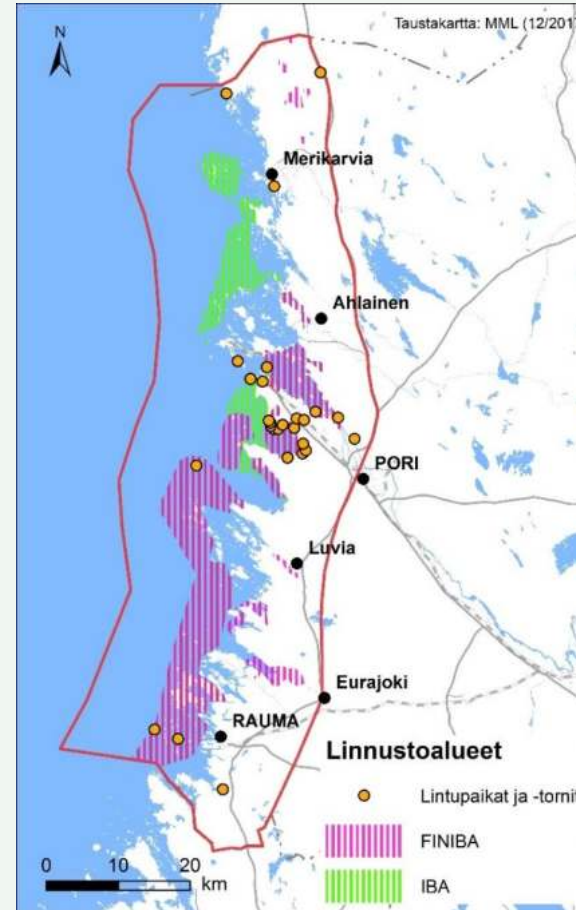
Linnustonsuojelun kannalta merkittävät alueet

Kansainvälisesti ja kansallisesti merkittävät lintualueet

Kansainvälisesti (Important Bird Areas, IBA) ja kansallisesti merkittävät lintualueet (Finnish Important Bird Areas, FINIBA) määrittelevät pesimä- ja muuttolinnuston kannalta tärkeät alueet, joilla katsotaan olevan merkitystä kansallisen tai kansainvälisen linnustonsuojelun kannalta.

Porin ympäristön matalat merenlahdet ja lintujärvet (mm. Preiviikinlahti, Kokemäenjokisuisto) ovat osa laajaa Porin lintuvedet ja rannikko -nimistä IBA-alueita (FI083), minkä lisäksi Rauman ja Luvian (FI085) sekä Ouran-Enskerin saaristot (FI088) kuuluvat omaa nimeään kantaviin IBA-alueisiin. Porin lintuvedet (120070) ja Rauman-Luvian-Porin saaristoalueet (120074) on IBA-alueiden ohella nimetty myös Suomen FINIBA-alueisiin (Leivo ym. 2002). IBA-alueiden lisäksi Merikarvian pohjoisosan suot (120012), Eurajoen suisto (120075) sekä Eurajoen Luvianlahti (120076) ja Kuivalahti (120077) on nimetty Suomen kansallisesti merkittäviksi lintualueiksi. Suurin osa em. lintualueista sijoittuu jo suojelluille alueille tai ne on sisällytetty Natura-suojelualueverkostoon.

Lintutieteelliset yhdistykset ovat täydentäneet IBA- ja FINIBA-alueita koskevaa verkostoa maakunnallisesti merkittävillä alueilla (nk. MAALI-alueet). Satakunnassa MAALI-alueiden määrittelyn yhteydessä tunnistettiin useita, erityisesti muuttolintujen kannalta merkittäviä peltoalueita (Vilen ym. 2015).

Kuva 17. Kansainvälisesti (IBA) ja kansallisesti (FINIBA) merkittävät lintualueet Satakunnan rannikkoalueella

Kulttuurihistoria

Rakennettua kulttuuriympäristöä eli rakennusperintöä ovat rakennukset ja rakennetut alueet sekä erilaiset rakenteet, kuten tiet, sillat tai majakat. Rakennettua ympäristöä voidaan tarkastella sekä maisema- ja miljöökokonaisuuksina että rakennusryhminä ja yksittäisinä rakennuskohteina. Entisaikana rannikkoalueet ja vesistöreitit muodostivat pääasiallisen kulkuyhteyden sekä ihmisten että tavaroiden kuljettamiseen, minkä vuoksi suurimmat asutuskeskittymät sijoittuivat rannikkoalueiden läheisyyteen sekä vesireittien risteyskohtiin.

Satakunta on Suomen vanhimpia asuttuja maakuntia, mitä ilmentävät alueen moni-ilmeinen kulttuurihistoria sekä useat kansallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt (Nummelin & Uusi-Seppä 2012). Satakunnan maisemakuvaan kuuluvat erottamattomasti jo rautakaudelta asti asutetut jokilaaksojen viljelymaisemat, joista asutus on vähitellen levinnyt rannikkoalueen eri osiin sekä kauemmas sisämaahan. Satakunnan rannikkoalueella kulttuuriympäristöt muodostuvat etupäässä vanhasta talonpoikaisesta rakennus- ja maatalouskulttuurista, jota täydentävät kaupunkiseuduille sijoittuvat teollisuusympäristöt, saariston ja rannikon kalastajatilat sekä Vanhan Rauman puutalo- ja Porin Etelärannan kivialokorttelit.

Satakunnan rannikkoalueen poikki kulkee historiallinen rantatie (Pohjanlahden

rantatie), joka on keskiajalla yhdistänyt maateitse Turun ja Tukholman kaupungit. Lounais-Suomessa tietä on aikoinaan käytetty erityisesti Turun ja Korsholman linnojen väliseen yhteydenpitoon sekä postinkantoon Selkämeren rannikon suuntaisesti (Lähteenmäki 2009). Vaikka Pohjanlahden rantatie on nykyisin menettänyt merkitystään liikenneyhteytenä, sen historiallista arvoa korostaa useiden kulttuuriympäristökohteiden sijoittuminen vanhan, maastoa mukailevan tielinjauksen varteen.

Vanhan talonpoikaiskulttuurin ohella Satakunnan rannikkoalueen kulttuurihistoriaa leimaavat kalastus ja merenkäynti, joihin liittyviä muinaisjäännöksiä ja kulttuuriympäristökohteita on alueella runsaasti. Mm. Merikarvialta on kartoitettu lähes 900 vanhaa kalastuspaikkaa tai kalastukseen liittyvän perimätiedon kannalta merkittävää kohdetta (Mellanoura 2016). Merenkulun kannalta merkittäviä kohteita ovat mm. Kylmäpihlajan, Säpin, Kallon ja Ourien majakat sekä majakoiden ketjua täydentävät pookit.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet (1/3)

Kulttuuriympäristöjen suojelu perustuu kansallisiin kulttuuriympäristö- ja maisema-alueinventointeihin, joiden päivittämisestä päättää valtioneuvosto. Valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen inventointi on toteutettu vuonna 2009 (RKY2009) ja maisema-alueiden vuonna 1992 (Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, mietintö 66/1992). Valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ja maisema-alueiden lisäksi maakunnat ovat täydentäneet valtakunnallisesti merkittävien maisema- ja kulttuuriympäristöjen verkostoa maakunnallisilla alueilla ja kohteilla, jotka huomioidaan mm. maakuntakaavoituksessa.

Valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet

Kansallisessa maisema-alueinventoinnissa Porin Yyterin dyynialue ja Ahlaisten kirkonkylä on luokiteltu maisema-alueinventoinnissa valtakunnallisiin maisema-alueisiin. Alueista Ahlainen on arvioitu yhdeksi parhaiten vanhan rakenteensa säilyttäneistä kirkonkylistä Suomessa ja siinä yhdistyvät edustavalla tavalla Satakunnan rannikkoalueelle ominainen merellisyys, kulttuuriperintö ja luontoarvot. Yyterin alueen maisemakuva muodostuu vastaavasti hiekkapohjaisista rantadyyneistä ja -valleista, kilometrien mittaisista lieterannoista sekä näitä reunustavasta mäntykankaisesta harjumuodostumasta. Alueen laajat hiekkarannat ovat valtakunnallisesti arvokas luonnonnähtävyys.

Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt

Suunnittelualueelle sijoittuu kaikkiaan 28 valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöaluetta (RKY2009). Alueet jakautuvat tasaisesti koko suunnittelualueelle ja ne muodostavat edustavan kokonaisuuden sekä vanhaa talonpoikais- ja maanviljelykulttuuria sekä vanhaa saaristo-, merenkulku- ja kalastuskulttuuria. Mantereelle sijoittuvat kohteet mukailevat osaltaan vanhan Pohjanlahden historiallisen rantatien linjausta.

Maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt

Satakuntaliiton Katson maalaismaisemaa -hanke toteutti Satakunnan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventoinnin vuonna 2014. Tämän projektin yhteydessä kartoitettiin myös maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt. Satakunnan rannikkoalueelta tunnistettiin inventoinnin yhteydessä kaikkiaan 217 maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristökohdetta tai niiden muodostavaa aluekokonaisuutta.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet (2/3)

UNESCO:n maailmanperintökohteet

Maailmanperinnön suojeleminen perustuu UNESCO:n vuonna 1972 hyväksymään kansainväliseen yleissopimukseen maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta. Satakunnan rannikkoalueelle sijoittuu kaksi UNESCO:n maailmanperintökohdetta. Vanha Rauma on ainutlaatuinen esimerkki elävästä ja hyvin hoidetusta vanhasta pohjoismaisesta puukaupungista. Sammallahdenmäen pronssikautinen hautaröykkiöalue on valittu UNESCO:n maailmanperintöluetteloon vuonna 1999. Sammallahdenmäen pronssikautinen hautaröykkiöalue on Pohjanlahden rannikkoalueen laajin ja monipuolisin Skandinaavisen pronssikulttuurin kalmistoalue. Vanha Rauma on suojeltu asemakaavalla ja Sammallahdenmäki on muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäännos. Molemmat UNESCO:n maailmanperintökohteet on osoitettu myös Satakunnan maakuntakaavassa.

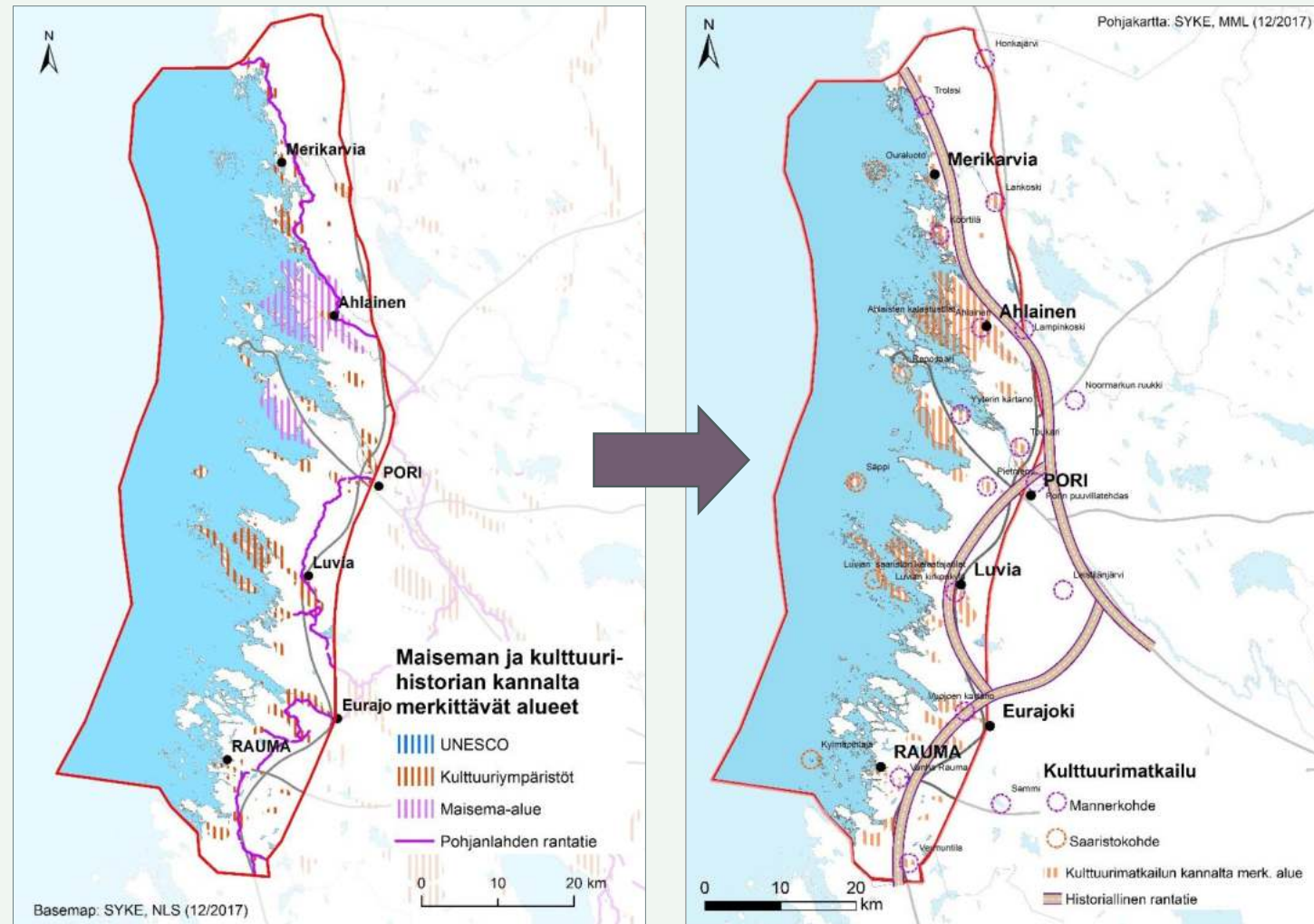
Muinaisjäännökset

Pitkän asutushistoriansa vuoksi Satakunnan rannikkoalueelta tunnetaan nykyisin merkittävä määrä muinaisjäännos- ja hylkyrekisterikohteita, jotka on suojeltu muinaismuistolain (295/1963) nojalla. Muinaismuistolain tarkoittamat muinaisjäännökset ovat maisemassa, maaperässä tai vesistöissä säilyneitä

rakenteita ja kerrostumia, jotka ovat syntyneet paikalla eläneiden ihmisten toiminnasta. Satakunnan rannikkoalueen tunnetut muinaisjäännökset ovat peräisin useilta eri aikakausilta alkaen kivi- ja pronssikaudesta (mm. hiidenkiukaat) ja päätyen varhaisteolliseen aikaan (mm. Rekseen puukirkko). Selkämeren rannikkolinja oli kivi- ja pronssikaudella huomattavasti nykyistä idempänä, minkä vuoksi valtaosa vanhaan rannikkolinjaan sijoittuneista muinaisjäännöksistä on nykyisin kaukana sisämaassa (Koivisto 2012).

Kulttuurihistorialliset merkittävät kohteet (3/3)

Kuva 18. Maiseman ja kulttuurihistorian kannalta merkittävät alueet Satakunnan rannikkoalueella.

4. Ihmistoiminta Satakunnan rannikkoalueella

Väestö ja rakentaminen (1/2)

Satakunnan aluerakenteen rungon muodostavat 1) Selkämeren rannikkoalueelle (Pori-Rauma), sekä 2) Kokemäenjokilaaksoon sijoittuvat ylimaakunnalliset yhdyskuntavyöhykkeet, joihin myös asutus Satakunnassa keskittyy. Vyöhykkeen muodostavat tiiviissä vuorovaikutuksessa olevien kaupunkien, taajamien ja maaseutualueiden kokonaisuus, joita yhdistää toimiva liikennejärjestelmä.

Satakunnan suurimmat väestö- ja työpaikkakeskittymät sijaitsevat Selkämeren rannikkoalueella sekä Kokemäenjoenlaaksossa, joissa väestötiheys on keskimäärin 50 asukasta per neliökilometri. Suunnittelualueen, ja samalla Satakunnan, suurimmat väestökeskittymät ovat Pori ja Rauma, joiden osuus maakunnan väestöstä on noin 55 % (Satakuntaliitto 2014). Porin ja Rauman lisäksi suunnittelualueelle sijoittuvat alueellisesti merkittävistä Merikarvian, Luvian ja Eurajoen kuntakeskukset sekä Porin kaupunkiin kuuluvat Pihlavan, Kaanaan, Mäntyluodon ja Reposaaressen taajama-alueet. Taajama-alueiden ulkopuolella asutus on sen sijaan harvaa ja se muodostuu pääsääntöisesti yksittäisistä maataloista tai pienistä, muutaman talon muodostamista kyläkeskuksista.

Vakituisen asutuksen ohella luonteenomainen piirre Satakunnan maankäytölle on voimakas lomarakentaminen, joka keskittyy erityisesti Selkämeren rantavyöhykkeelle sekä järvien ja jokien rannoille. Satakunnan rannikkoalueella valtaosa rantaviivaan rajautuvista kiinteistöistä on kuluneiden vuosikymmenien aikana otettu joko kokonaan tai osittain loma-asutuksen käyttöön (Laurila &

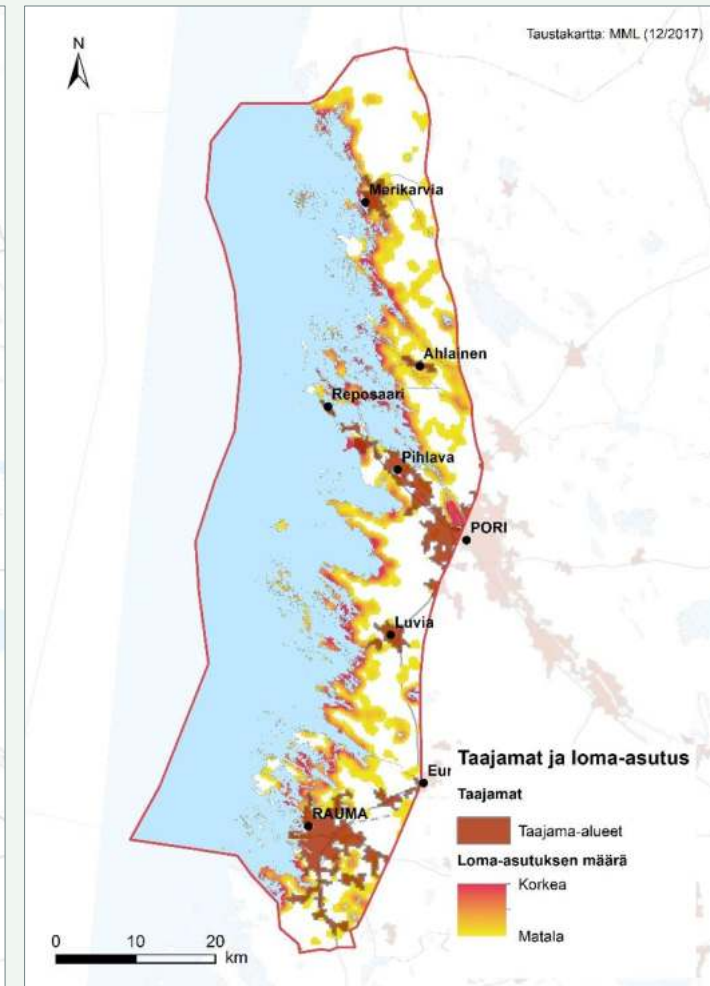
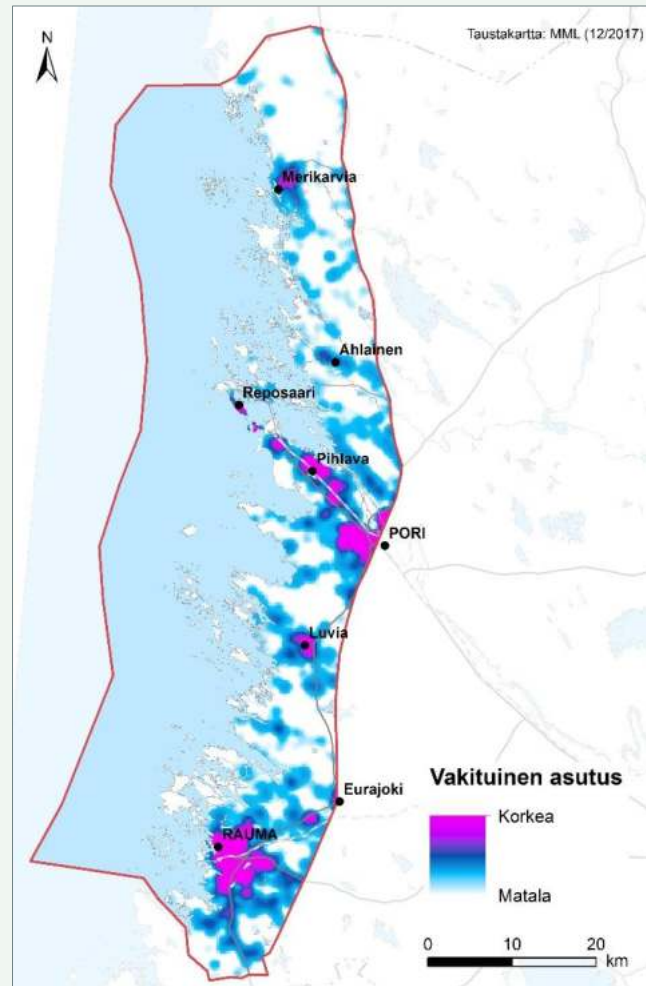
Kalliola 2008). Kaikkiaan noin 60 % Selkämeren rantaviivasta on Satakunnassa nykyisin rakennettu ja vapaat ranta-alueet ovat monin paikoin pirstoutuneet lyhyiksi osuuksiksi jo rakennettujen ranta-alueiden väliin. Pisimmät rakentamattomat ranta-alueet sijoittuvat suunnittelualueen pohjoisosiin Merikarvian Pooskerin ja Porin Saanteenharjun alueelle sekä Porin Yyterinniemielle. Näistä Saanteenharjun ja Yyterin alueet kuuluvat nykyisin joko osittain tai kokonaan luonnonsuojelualueisiin.

Kuva: Visa Vehmanen/Satakuntaliitto

Väestö ja rakentaminen (2/2)

Kuva 19. Vakituisen asutuksen (vasen) ja loma-asuntojen (oikea) jakautuminen Satakunnan rannikolla

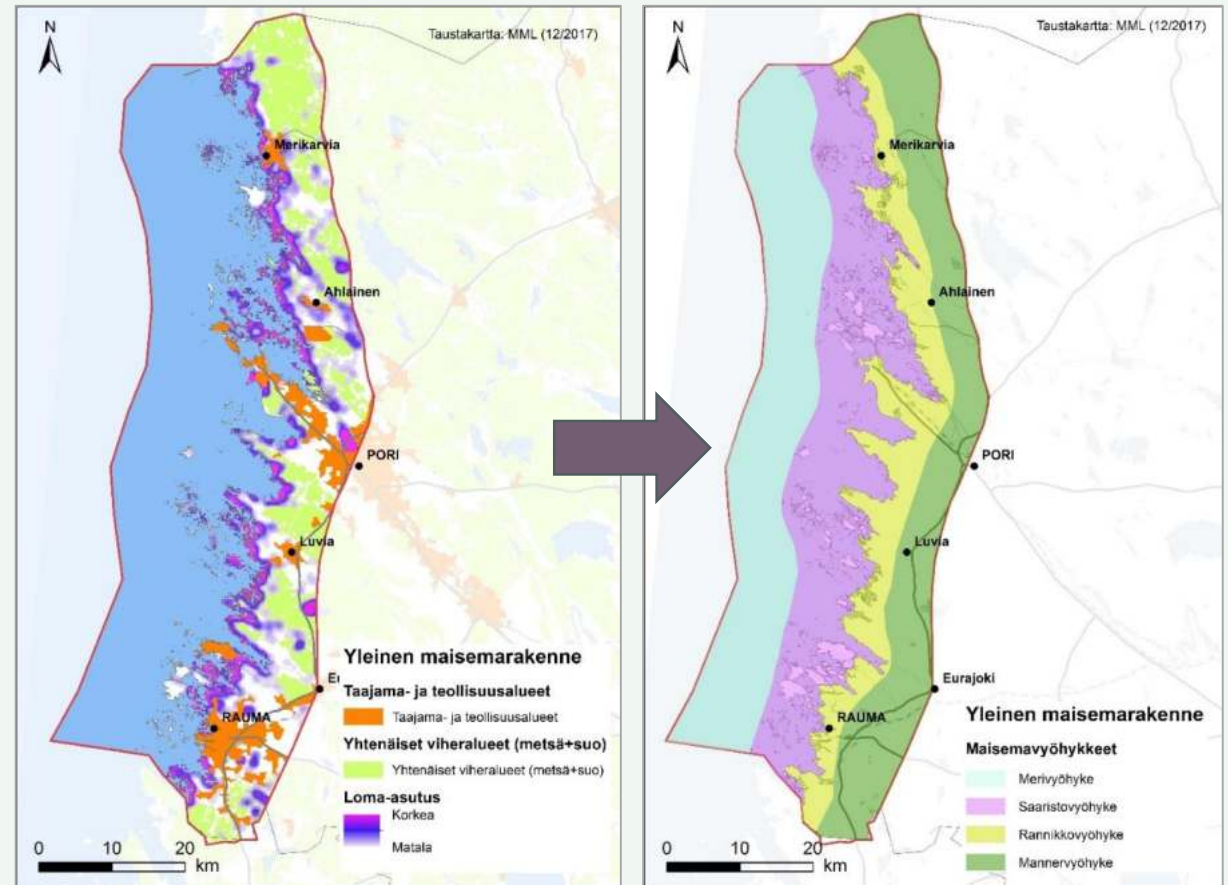

Ihmistoiminnan vyöhykkeet Satakunnan rannikkoalueella

Aluerakenteen ja ihmistoimintojen kannalta Satakunnan rannikkoalue voidaan jakaa itä-länsi –suunnassa neljään vyöhykkeeseen, jotka eroavat toisistaan sekä luonnonolosuhteiden että ihmistoimintojen aktiivisuuden kannalta:

1. **Merivyöhyke** (avomeri, ihmistoiminta rajoittunut lähinnä ammattikalastukseen ja meriliikenteeseen sekä pieneltä osin vapaa-ajan veneilyyn)
2. **Saaristovyöhyke** (alueen luonnonsuojelullinen ja matkailullinen merkitys korkea, ihmistoiminta keskittynyt lähinnä matkailu- ja virkistyskäyttöön sekä ammattikalastukseen, osa saarista loma-asutuskäytössä)
3. **Rannikovyöhyke** (vapaata rantaa vähän jäljellä, vakituisen ja loma-asutuksen lisäksi myös teollisuuteen ja meriliikenteeseen liittyviä toimintoja, rannikkoalueella myös useita matkailualueita)
4. **Mannervyöhyke** (rannikkolinjan vaikutus heikentynyt, asutus taajama-alueiden ulkopuolella harvaa, useita laajoja suo- ja metsäalueita)

Kuva 20. Ihmistoiminnan vyöhykkeet Satakunnan rannikolla

Ihmistoiminta Satakunnan rannikkoalueella (1/3)

Ihmistoiminta on Satakunnan rannikkoalueella monipuolista ja alueelle sijoittuu mm. teollisuuteen, meriliikenteeseen ja energiantuotantoon liittyviä toimintoja. Satakunta on yksi Suomen teollistuneimpia maakuntia ja teolliset toiminnot muodostavat noin 20 % maakunnan työpaikoista (Satakuntaliitto 2016). Rannikkoalueella teolliset toiminnot keskittyvät Porin ja Rauman rahtisatamien ympäristöön sekä Yyterinniemen pohjoisosiin.

Maankäyttömuodot on Satakunnan rannikkoalueella sovitettu yhteen osana Satakunnan maakuntakaavaa, jossa on asumisen ja elinkeinoelämän ohella otettu huomioon myös mm. virkistyskäytön ja matkailun tilatarpeet. Satakunnan maakuntakaavassa (mukaan lukien vaihemaakuntakaavat 1 ja 2) Satakunnan rannikkoalueelle sijoittuu kaikkiaan 37 erilaista maankäyttömuotoa. Tästä tarkastelusta on jätetty pois kehityssuuntia ohjaavat merkinnät, joille ei ole kaavassa määritelty varsinaista aluerajausta. Maankäytön tarkasteluun otettiin tässä yhteydessä mukaan lisäksi kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävät lintualueet (IBA/FINIBA), jotka kuvaavat luonnonsuojelu- ja Natura-alueiden rinnalla erityisesti alueiden linnustollisia arvoja. Tarkastelussa ei oteta huomioon mm. metsätaloutta tai ammattikalastusta, joita säädellään pääosin omalla sektorilainsäädännöllään eikä niille ole kaavassa siksi määritelty tarkkoja aluerajauksia. Maakuntakaavassa tuodaan kuitenkin esiin mm. metsäluonnon

monimuotoisuuden tai virkistyskäytön kannalta arvokkaita kohteita, jotka tulisi huomioida osana maankäytön suunnittelua.

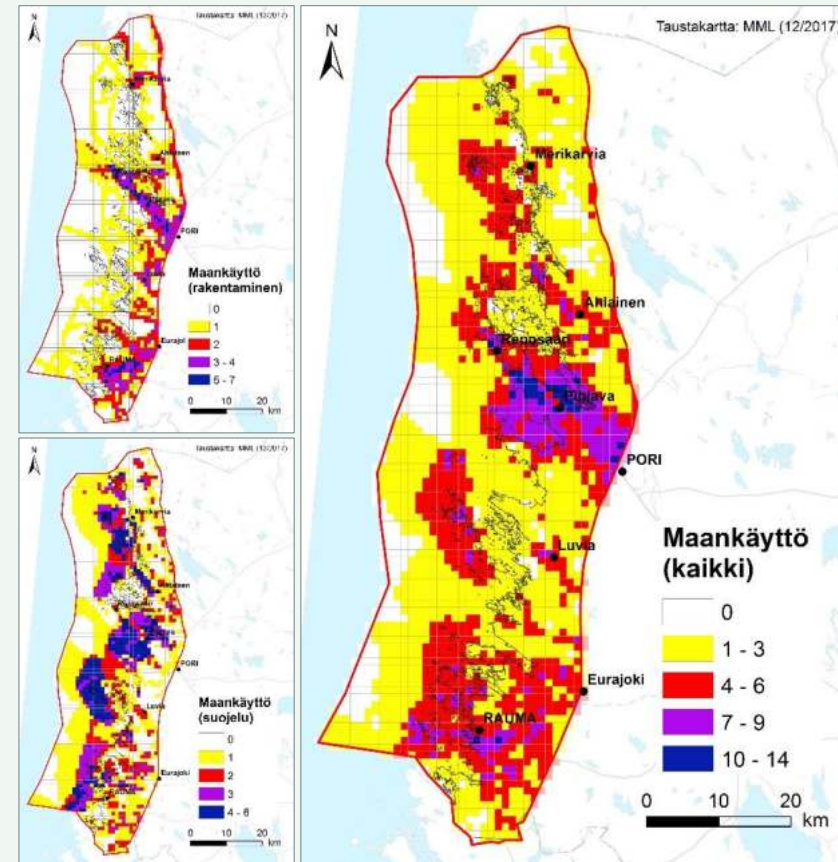
Tarkastelluista toiminnoista tai maankäytön intresseistä (yhteensä 38) 19 liittyy rakentamiseen ja aktiiviseen ihmistoimintaan (ts. ympäristöä muuttava toiminta) ja 10 luonnon ja kulttuuriympäristöjen suojeluun (ihmistoimintaa rajoittava toiminta). Toiminnoista yhdeksän on luonteeltaan neutraaleja, eikä niillä ole suoraa vaikutusta alueen nykytilaan. Neutraaleiksi arvioitiin mm. erilaiset kehittämisvyöhykemerkinnot, jotka eivät synnytä suoraa muutospainetta alueelle tai vaihtoehtoisesti rajaa alueen käyttöä.

Ihmistoiminta Satakunnan rannikkoalueella (2/3)

Maankäyttötarpeet vaihtelevat Satakunnan rannikkoalueen eri osissa ihmistoiminnan painottuessa selkeästi Porin ja Rauman kaupunkien ympäristöön. Monimuotoisinta ihmistoiminta on Meri-Porin alueella, jossa yksittäiselle alueelle (tarkasteluresoluutio 1*1 km) sijoittuu enimmillään 14 eri kaavamerkintää. Sen sijaan erityisesti Merikarvian tai Luvian metsävaltaisilla haja-asutusalueilla ei ole nykyisin juurikaan merkittäviä aluekehityspaineita. Näillä alueilla ihmistoiminta rajoittuu pääasiassa maa- ja metsätalouteen. Rakentamiseen ja aluekehitykseen liittyvät toiminnot sijoittuvat Satakunnassa pääosin mantereen puolelle, kun taas meren puolelle sijoittuvia toimintoja ovat ainoastaan laiva- ja veneväylät, erilaiset merijohdot ja -kaapelit sekä Tahkoluodon meritulivoima-alue.

Maankäytön suunnittelussa luonto- ja kulttuuriarvot sovitetaan yhteen muun ihmistoiminnan kanssa. Suunnittelussa ympäristöä muuttava ihmistoiminta pyritään lähtökohtaisesti ohjaamaan suojeltujen alueiden ulkopuolelle. Satakunnan rannikkoalueella 35,4 % tarkastelluista rasteriruuduista pitää sisällään sekä aktiiviseen ihmistoimintaan että suojeluun liittyviä merkintöjä. Useimmin suojeltujen kohteiden kanssa samoihin ruutuihin sijoittuvat ihmistoiminnoista laivaväylät (17,2 %), maantiet (12,8 %) ja voimajohdot (10,5 %). Erityisesti merialueilla laivaväylät ja merikaapelit kulkevat säännöllisesti suojelualueiden kautta, mikä nostaa niiden osuutta kokonaisuudessaan. Väylä- ja linjatoimintojen ohella suojelualuemerkinnät menevät päällekkäin kaavan taajama-aluemerkintöjen kanssa (5,4 %).

Kuva 21. Ihmistoiminnan monimuotoisuus (oikea) sekä rakentamis- (vasen, ylä) ja suojelumerkintöjen määrä (vasen, ala) Satakunnan rannikkoalueella

Ihmistoiminta Satakunnan rannikkoalueella (3/3)

Kaavamerkintä	Osuus (% ruuduista)	Kaavamerkintä	Osuus (% ruuduista)
Laiva- ja veneväylät	17,2 %	Matkailu_kv	1,7 %
Kaupunkirakenteen kv	15,0 %	Hiljaisuus	1,5 %
IBA/FINIBA	13,7 %	Tuulivoima	1,4 %
Luonnonsuojelualueet (ml. Selkämeren kp)	13,3 %	Pohjavesi-alue	1,3 %
Maantiet	12,8 %	Hylt	1,0 %
Kulttuuriympäristöt	11,3 %	Satamat_kv	0,7 %
Voimajohdot/kaapelit	10,5 %	Energianhuolto	0,6 %
Natura 2000	8,7 %	Satama-alueet	0,5 %
Taajama-alueet	5,4 %	Jätteenkäsittely	0,5 %
Maisema-alueet	5,4 %	Palvelut	0,4 %
Muinaisjäännökset	5,1 %	Työpaikka-alueet	0,4 %
Arvokkaat kallioalueet	4,5 %	Aurinkoenergia	0,3 %
Kaavalla suojeltu alue (S)	4,4 %	Maa-ainesten otto	0,3 %
Virkistyskäyttö	3,1 %	Turvetuotanto	0,1 %
Maisema- ja kulttuuriympäristön kv	3,0 %	Viestiliikenne	0,1 %
Rautatiet	3,0 %	Unesco	0,1 %
Arvokkaat metsäympäristöt (MY, MU)	2,8 %	Kaupan suuryksiköt	0,1 %
Tulvariskialueet	2,0 %	Puutermiinaalit	0,0 %
Teollisuus	1,9 %	Lentoliikenne	0,0 %

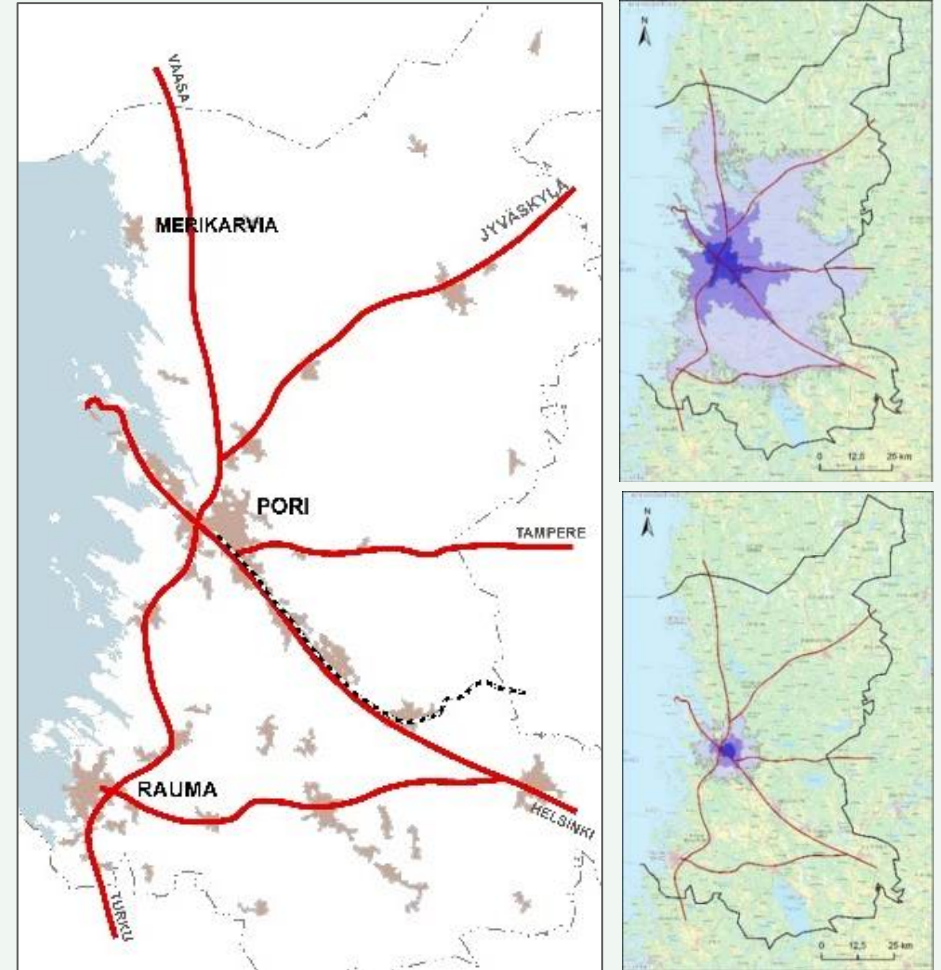
Kuva 22. Maakunta-
kaavan merkinnät
Satakunnan
rannikkoalueella

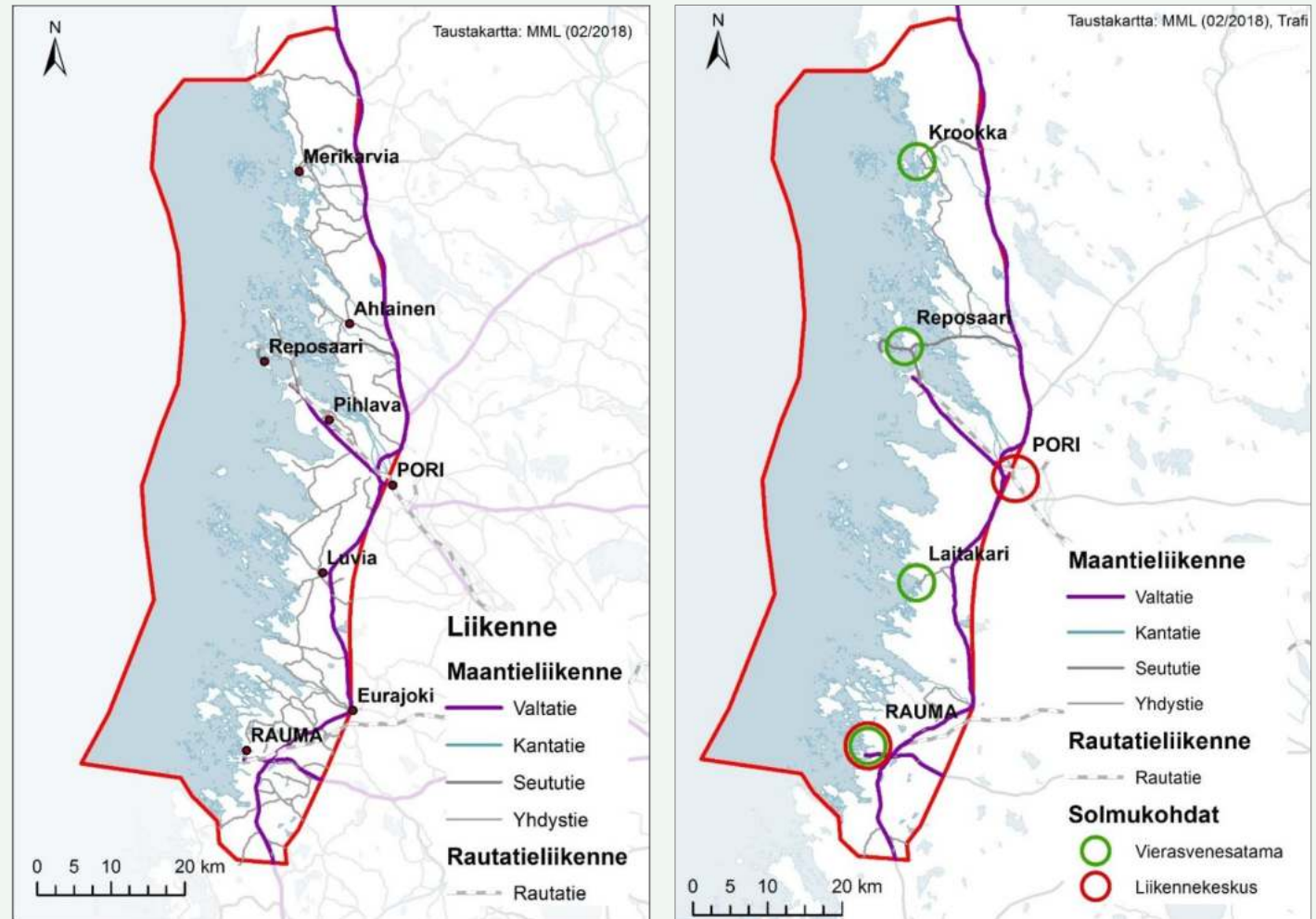
Liikkuminen ja saavutettavuus mantereella (1/2)

- Maantieverkko kytkee Satakunnan nykyään tehokkaasti Etelä- ja Lounais-Suomeen isoihin kasvukeskuksiin (Helsinki, Tampere, Turku). Alueen keskeiset liikenneyhteydet ovat valtatie 8, joka liittää Satakunnan rannikkoalueet sekä Turkuun että Vaasaan, valtatie 2 ja 11 Porista Helsinkiin ja Tampereelle sekä valtatie 12 Raumalta Tampereelle. Seudullinen ja paikallinen tieverkko täydentävät maakunnan tieverkkoa ja lähes koko rannikkoalue on nykyisin saavutettavissa Porista omalla autolla alle tunnissa.
- Satakunnan rannikkoalue on maanteiden lisäksi saavutettavissa rautateitse Tampereelta sekä ilmaitse Helsingistä. Sekä rauta- että lentoliikenne kulkevat Satakunnassa Porin kautta, mikä tekee Porista maakunnan liikenteellisen solmukohdan sekä työmatka- että vapaa-ajanliikenteen kannalta.
- Julkinen liikenne toimii nykyisin tehokkaasti alueen valtaväylillä sekä keskuskaupunkien välillä. Kaupungeista rannikkolinjan matkailukohteisiin (mm. Yyteri, Laitakari, Merikarvianjoki) pääsee julkisilla kuitenkin huonosti eikä julkinen liikenne usein ole kilpailukykyinen vaihtoehto yksityisautoiluun verrattuna.

Kuva 23. Satakunnan liikenteen pääväylät (vasen) sekä maakunnan saavutettavuus henkilöautolla (oikea, ylä) ja polkupyörällä (oikea, ala) Porin Matkakeskukselta. Saavutettavuuskartoissa on esitetty alueet, jotka on saavutettavissa eri kulkuneuvoilla 15, 30 ja 60 minuutissa

Liikkuminen ja saavutettavuus mantereella (2/2)

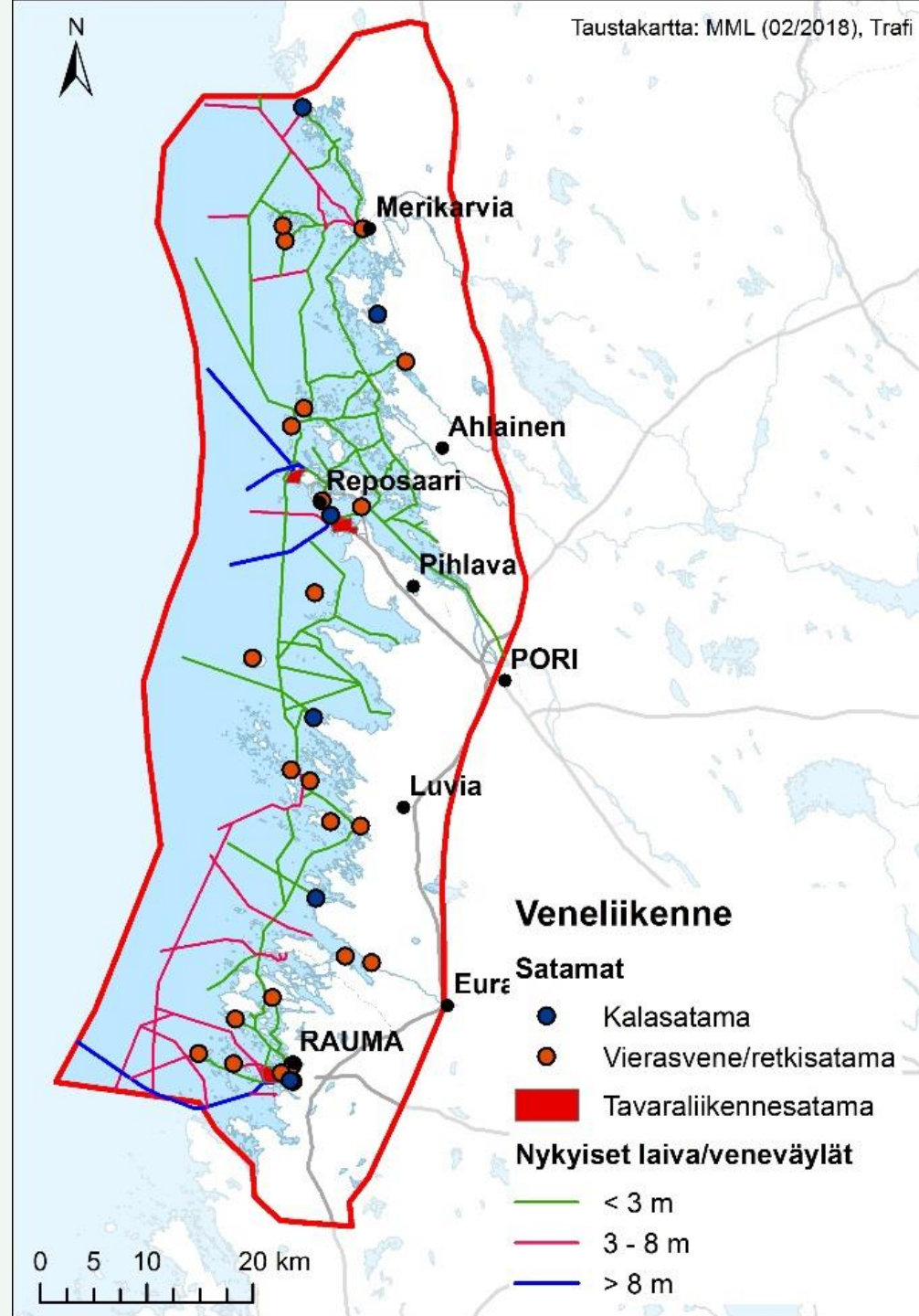
Kuva 24. Satakunnan liikennejärjestelmä sekä matkailun kannalta keskeiset liikenneyhteydet ja liikenteen solmukohdat

Liikkuminen ja saavutettavuus merellä

- Vapaa-ajan veneily on Satakunnan rannikkoalueella nykyisin yksi suosituimpia harrastusmuotoja ja veneilijät muodostavat merkittävän osuuden myös Selkämeren kansallispuiston kävijöistä.
- Merialueen liikennejärjestelmän muodostavat 1) eri syvyiset laiva- ja veneväylät sekä 2) vierasvene- ja retkisatamat, joita löytyy nykyisin sekä mantereelta että saarista. Laiva- ja veneväyliä on Satakunnan rannikkoalueella noin 775 linjakilometriä ja ne kattavat lähes koko Satakunnan saaristoalueen rannikkoalueen.
- Merialueen mataluus sekä merenpohjan kivisyys tekevät veneilystä väylien ulkopuolella hankalaa, minkä vuoksi veneily keskittyy Satakunnan rannikkoalueella laiva- ja veneväylille (Rosu 2015). Maanpinnan kohoaminen sekä jäätalvet muokkaavat jatkuvasti merenpohjan muotoja, mikä synnyttää riskejä erityisesti matalimmilla veneväylillä (linjasyvyys alle 3 metriä) ja aiheuttaa väylän syvennystarpeita.
- Vapaa-ajan veneilyn ohella Satakunnan rannikkoalueelle sijoittuu kaksi merkittävää rahtisatamaa (Porin ja Rauman satamat), joiden kautta kulkee säännöllistä tavaraliikennettä vuoden ympäri. Kolmelle suurimmalle satama-alueelle (Rauma, Mäntyluoto, Tahkoluoto) on ruopattu omat sisääntuloväylänsä Selkämeren syvän meren alueen reunasta ja niiden syvyys vaihtelee 8–12 metriin.

Kuva 25. Meriliikenne Satakunnan rannikkoalueella sekä tärkeimmät rahti-, vierasvene- ja kalasatamat (perustuen Satakuntaliitto 2011)

5. Matkailun aluerakenne Satakunnan rannikkoalueella

Matkailun nykytilan ja aluerakenteen määrittely

Aluerakenneanalyysin avulla kuvataan väestön ja erilaisten ihmistoimintojen sijoittumista alueella sekä miten ne kytkeytyvät toisiinsa suhteessa alueen liikennejärjestelmään ja eri liikkumismuotoihin (Ponnikas ym. 2010).

Matkailijoiden perustarpeet perustuvat 1) alueen vetovoimatekijöihin (ts. mikä matkailijoita alueella kiinnostaa), ja 2) alueen palvelutarjontaan (ts. mikä saa ihmiset viihtymään alueella). Perustarpeiden merkitys vaihtelee paljon matkailun eri kohderyhmien välillä. Rannikkomatkailun osalta esimerkiksi omalla veneellä liikkuvat matkailijat eivät välttämättä ole kiinnostuneita majoituspalveluista, vaan heidän kannaltaan suurempi kysymys on vierasvene- ja retkeilysatamien sijainti ja niiden palvelutarjonta. Matkailuun liittyvässä aluerakenneanalyysissä tarkastellaan palveluiden (mm. majoitustarjonta, ravintolat, kaupungit) sijoittumista suhteessa alueen vetovoimatekijöihin, kuten esimerkiksi luonnonsuojelualueisiin tai kulttuuriympäristökohteisiin (Uudenmaan liitto 2017).

Loma-asutus on keskeinen maankäyttömuoto Satakunnan rannikkoalueella ja merkittävä osa Selkämeren rantaviivasta on jo rakennettu. Vaikka pientä osaa rannikkoalueen loma-asunnoista vuokrataan myös matkailijoiden käyttöön, on valtaosa Satakunnan loma-asunnoista ja rantakiinteistöistä yksityisomistuksessa. Tarkasteltaessa matkailun aluerakennetta loma-asutusta ei tässä yhteydessä käsitelty aluerakennemallin osana, vaan sitä tarkasteltiin ensisijaisesti matkailun

reunaehtona, joka tulisi osaltaan ottaa huomioon matkailutoimintoja kehitettäessä. Tämän rajauksen tavoitteena oli keskittää aluerakenneanalyysi erityisesti maakunnan sisältä tai sen ulkopuolelta tulevien aktiivimatkailijoiden tarpeisiin (mm. palvelut, virkistyskäyttömahdollisuudet).

Kuva 26. Matkailijoiden perustarpeet

Puhdas meriluonto

*Selkämeren
kansallispuisto*

*Pori Jazz/
Suomiareena*

Satakunnan matkailun vetovoimatekijät

Merikarvianjoki

Yyteri

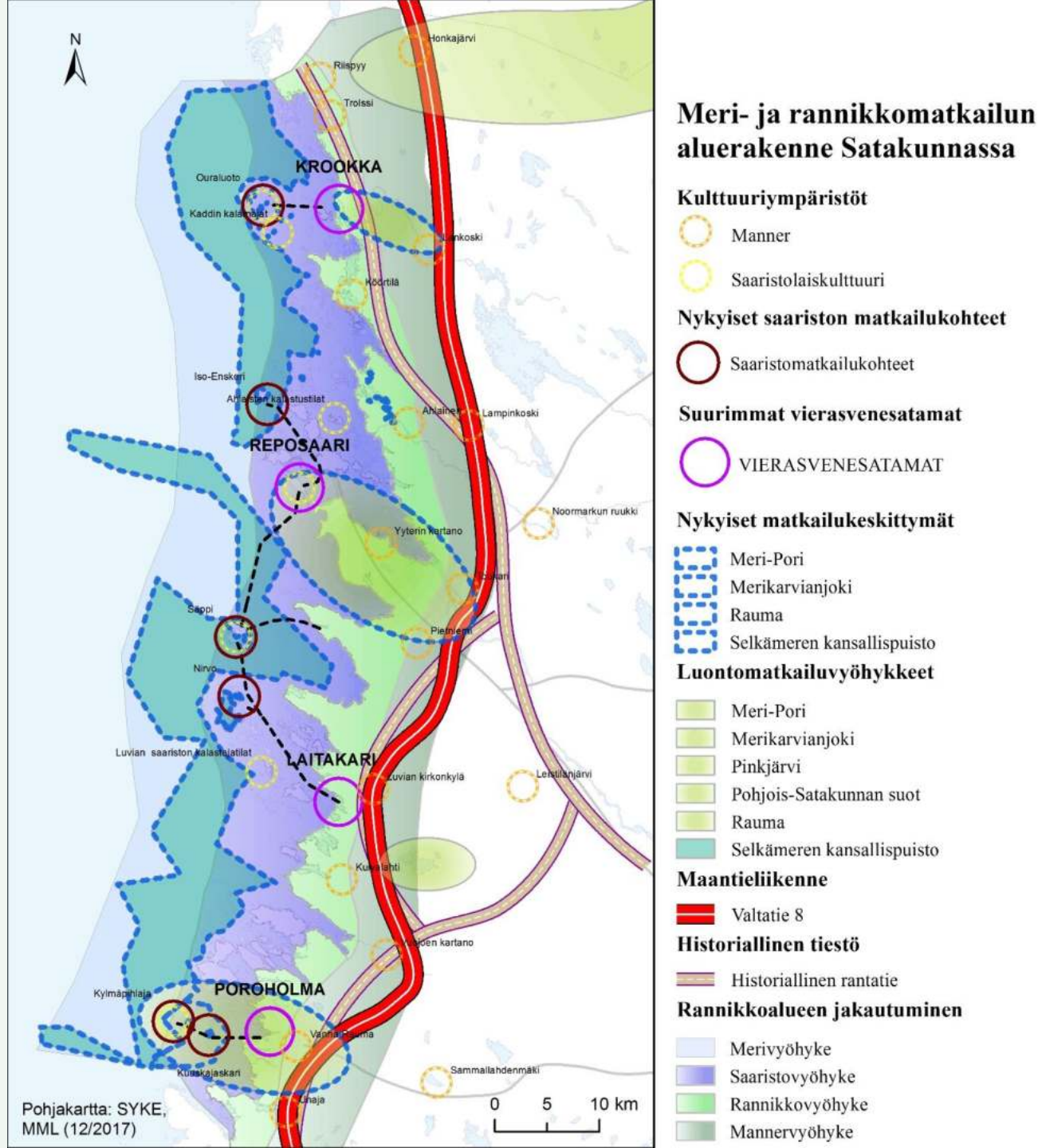
*Vanha Rauma ym.
monipuolinen
kulttuuriperintö*

Satakunnan rannikko- matkailun aluerakenne

Satakunnan meri- ja rannikkomatkailua ja matkailijoiden liikkumista määrittelevät nykyisin:

1. Alueen **nykyiset matkailukeskittymät** ja niiden palvelutarjonta (Rauman ja Porin kaupunkikeskukset, Yyteri, Merikarvianjoki)
2. **Selkämeren kansallispuisto** ja sen helposti saavutettavissa olevat saaristokohteet (Kylmäpihlaja, Kuuskajaskari, Nirvo, Säppi, Iso-Enskeri, Ouraluoto)
3. Neljä suurta vierasvenesatamaa, jotka toimivat keskeisinä solmukohtina maa- ja merimatkailun välillä (**Krookka, Reposaari, Laitakari, Poroholma**)
4. Pohjanlahden **historiallinen rantatie** ja sen yhteyteen sijoittuvat kulttuuriympäristöt
5. **Valtatie 8** ja sen vaikutus liikkumiseen alueen sisällä

Kuva 27. Satakunnan meri- ja rannikkomatkailun nykyinen aluerakenne

Selkämeri – monimuotoinen kokonaisuus puhdasta luontoa ja kulttuuria (1/3)

- Meriveden kirkkaus, Selkämeren laajuus sekä saaristoalueen kapeus luovat Satakunnan rannikkoalueelle hyvin merellisen ilmapiirin, joka tuntuu saaristoalueiden ohella myös mantereen puolella.
- Satakunta on Suomen pisimpään asutettua aluetta, mikä näkyy alueen nykykuvassa moninaisena talonpoikais- ja saaristokulttuurina sekä suurena määränä kansallisesti tai maakunnallisesti merkittäviä maaseutumaisemia ja kulttuuriympäristöjä.
- Selkämeren kansallispuisto, merenlahtien linnustonsuojelualueet sekä saaristo- ja talonpoikaiskulttuuri tarjoavat monipuolisia kokemuksia ja mahdollistavat monipuolisten palveluiden kehittämisen sekä luonto- että kulttuurimatkailun osalta. Selkämeren kansallispuiston ohella Satakunnan rannikkoalueelle sijoittuvat mm. Vanhan Rauman ja Sammallahdenmäen maailmanperintöalueet, Yyterin dyynit sekä Merikarvianjoen virkistyskalastusalue, jotka kaikki luovat edellytyksiä alueellisen matkailun kehittämiseksi.
- Jokaisen kunnan matkailutarjonta on omanlaisensa ja heijastelee voimakkaasti alueen luonnon ominaispiirteitä ja kulttuurihistoriaa.

Kuva 28. Matkailun ominaispiirteet Satakunnan rannikolla

Merikarvia

- Maaseutumatkailu
- Virkistyskalastus
- Merikarvianjoki

Eurajoki

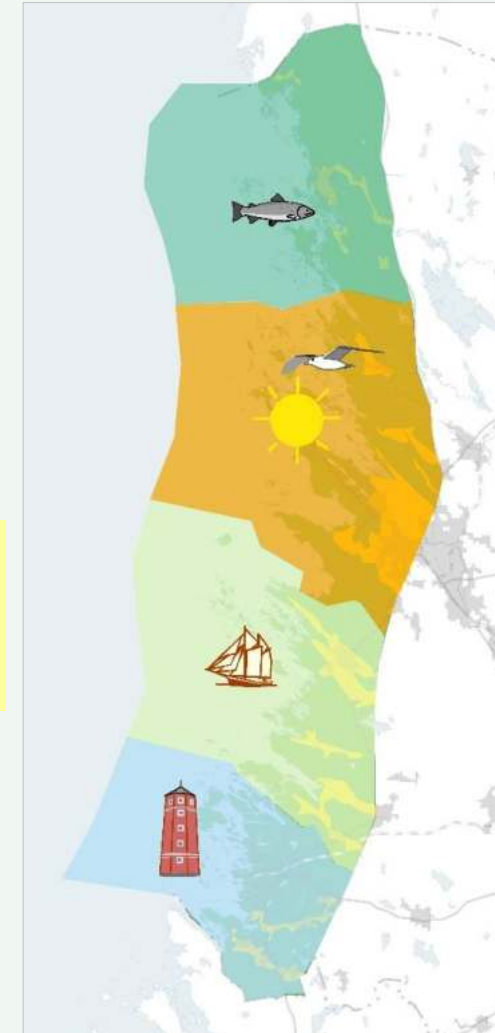
- Merelliset palvelut
- Saaristolaiskulttuuri
- Laitakari

Pori

- Monipuoliset palvelut
- Yyteri
- Tapahtumatarjonta (Pori Jazz, Suomi Areena jne.)

Rauma

- Saaristopalvelut ja saariston saavutettavuus
- Vanha Rauma

Selkämeri – monimuotoinen kokonaisuus puhdasta luontoa ja kulttuuria (2/3)

- Satakunnan meri- ja rannikkoalueella liikkuvien ihmisten (ml. paikalliset ja ulkopuoliset matkailijat) kokemuksia on viime vuosina kartoitettu kyselytutkimusten avulla (Rosu 2015, Nordström ym. 2018, katso lisäksi Tietoruutu 3). Kyselytutkimukset antavat tietoa siitä, mitä tekijöitä ihmiset pitävät alueella tärkeänä ja mihin mm. alueidenkäytön suunnittelussa ja palveluiden kehittämisessä tulisi edelleen kiinnittää huomiota.
- Satakunnan rannikkoalueella kyselyissä nousevat esiin erityisesti Selkämeren ainutlaatuiset merimaisemat, meriluonto sekä alueen hiljaisuus. Nordströmin ym. (2018) kyselyssä Satakunnan rannikko- ja meriluontoa on kuvailtu mm. karuksi, monipuoliseksi, puhtaaksi, vivahtelevaksi, kauniiksi, luonnonmukaiseksi, hyvälaatuiseksi, hienoksi, rosoiseksi, helppokulkuiseksi ja hiljaiseksi. Luonnon merkitys alueen käytölle näkyy osaltaan myös tiedusteltaessa puuttuvista palveluista, joista korostuvat varsinaisten matkailupalveluiden sijaan yksinkertaiset perus- ja ylläpitopalvelut (nuotiopaikka, vessa, sauna).
- Veneily on virkistyskäytön muodoista merkittävin, jonka lisäksi alueella harrastetaan mm. melontaa, lintujen tarkkailua sekä virkistyskalastusta. Satakunnan alueen matkailu- ja virkistyskäyttö sekä matkailupalveluiden tarjonta painottuvat voimakkaasti kesään, mikä näkyy myös kyselyiden

tulosten keskittyessä kesäisiin aktiviteetteihin. Nordströmin ym. (2018) kyselyssä hiihto ja luistelu mainittiin vain yksittäisissä vastauksissa, vaikka nämä vaihtoehdot tarjottiin vaihtoehtoina ja Selkämeren rannikkoalue tarjoaa potentiaalisen aluekokonaisuuden myös niiden harrastamiseen.

- Satakunnan rannikkoalueen käyttäjät ovat huolissaan sekä ihmistoiminnan aiheuttamista ympäristövaikutuksista Selkämereen että Itämeren tilan yleisestä heikkenemisestä, joista jälkimmäiseen vaikuttavat Selkämeren ohella myös mm. Saaristomeren alueella harjoitettavat toiminnot ja Itämeren pääaltaalta tuleva ravinnekuormitus. Matkailu- ja virkistyskäytön suorista vaikutuksista kyselytutkimuksissa korostuvat usein roskaaminen, ihmistoiminnasta aiheutuva melu sekä maaston kuluminen. Yleiseen alueidenkäyttöön liittyvistä vaikutuksista Satakunnan rannikkoalueella tuodaan vastaavasti esiin mm. ravinnekuormituksesta aiheutuvat leväkukinnot, rantojen täyttyminen ja saavutettavuus sekä virkistyskäyttöön ja rakentamiseen liittyvät yhteensovitustarpeet.

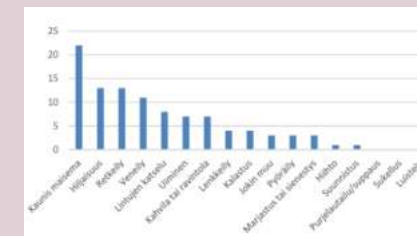
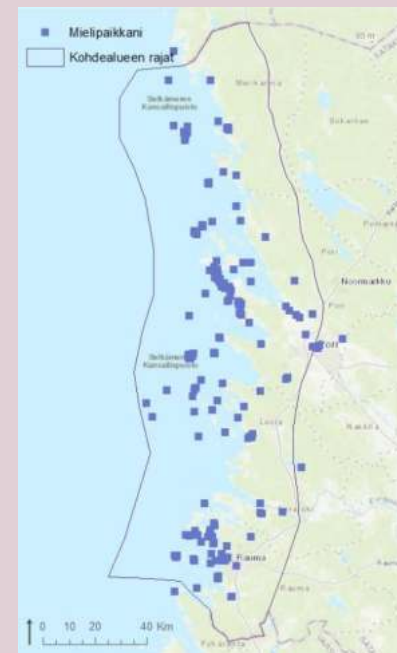
Selkämeri – monimuotoinen kokonaisuus puhdasta luontoa ja kulttuuria (3/3)

TIETORUUTU 3: Maptionnaire-kysely ihmisten arvostuksista Satakunnan meri- ja rannikkoaluetta kohtaan

Satakunnan rannikkoalueella toteutettiin kesällä 2018 kysely alueella liikkuvien ihmisten arvostuksista Selkämerta kohtaan. Kyselyn tavoitteena oli kerätä näkemyksiä matkailun ja virkistyskäytön kannalta merkittävistä alueista sekä ihmistoiminnan mahdollisista ympäristövaikutuksista Satakunnan rannikkoalueella. Kysely toteutettiin Maptionnaire-karttakyselyalustalla.

Kyselyyn vastasi 67 henkilöä, jotka merkitsivät karttaan kaikkiaan 235 kohdetta. Alueen ominaispiirteistä vastaajien tärkeinä pitämiä ominaisuuksia olivat erityisesti kaunis maisema (22 %, n=158) ja alueen hiljaisuus (13 %, n=97). Ihmistoiminnoista veneilyn merkitys alueen virkistyskäytölle nousi kyselyssä myös selkeästi esiin (11 %, n=81).

Kysely toteutettiin osana SustainBaltic-hanketta (CB 354) siitä vastasivat Turun yliopisto ja Satakuntaliitto. Kyselyn tuloksista laadittiin erillisselvitys (Nordström ym. 2018), jossa kyselyn toteutus ja sen keskeiset tulokset on yksityiskohtaisemmin esitelty.

Kuva 29. Vastaajien mielipaikat (vasen) sekä niihin kytketyt ominaisuudet (yllä) Satakunnan rannikkoalueella kesän 2018 kyselyssä.

Alueelliset vetovoimatekijät ja -kohteet (1/2)

Rauman kaupunki

- Vanha Rauma on Pohjoismaiden laajin ja parhaiten säilynyt puukaupunkialue, jonka historia ulottuu aina keskiajalle. Vanha Rauma 29 hehtaarin suuruinen puutaloalue kerää vuosittain jopa 500 000 kävijää (OKM 2015) toimien samalla merkittävänä vetovoimatekijänä sekä Rauman kaupungille että koko seutukunnalle.
- Säännöllinen reittiliikenne Kylmäpihlajan ja Kuuskajaskarin saarille mahdollista myös veneettömien matkailijoiden pääsyn Rauman saaristoon ja Selkämeren kansallispuistoon, johon Rauman sisäsaaristoalueet liitettiin vuonna 2015.
- Merellinen matkailupalvelutarjonta on Raumalla monipuolista, joka mahdollistaa Kuuskajaskarin ja Kylmäpihlajan ohella pääsyn myös muille alueen saarille (mm. Nurmes, Rekasaari) sekä erilaiset merelliset aktiviteetit.

Eurajoen kunta

- Laitakari on Satakunnan rannikon suurimpia vierasvenesatamia ja muodostaa merkittävän vapaa-ajan veneilyn ja venematkailun keskittymän. Lisäksi merellinen palvelutarjonta on Laitakarissa nykyisin monipuolista pitäen sisällään mm. venekuljetukset Säpin majakkasaarelle sekä risteilyt purjelaiva Ihanalla.
- Säpin majakkasaari tarjoaa mahdollisuuden nauttia Selkämeren ulkosaariston luonnosta ja vanhasta saaristolaiskulttuurista.
- Vuojoen kartano on peräisin 1600-luvun ja on edustava kappale vanhaa satakuntalaista talonpoikaisarkkitehtuuria.

Kuva :Rauman kaupunki

Kuva: Satakuntaliitto

Alueelliset vetovoimatekijät ja -kohteet (2/2)

Porin kaupunki

- Yyteri on Satakunnan merkittävin luonnonsuojelu- ja virkistyskäyttöalue, joka kerää vuosittain noin 200 000 kävijää ihaillemaan merta tai nauttimaan alueen luonnosta. Yyteri on Porin ja Rauman kaupunkien jälkeen Satakunnan rannikkoalueen kolmanneksi suurin majoituskeskittymä, jossa on tarjontaa mökeistä aina hotellimajoitukseen asti.
- Porin rannikkoalueen merenlahdet muodostavat linnustollisesti monimuotoisen kokonaisuuden, jonne saapuu lintuharrastajia koko Suomesta ympäri vuoden.
- Reposaaren vierasvenesatamasta on kesällä tarjolla venekuljetukset Säpin ja Iso-Enskerin saaristokohteille.
- Kesäaikainen tapahtumatarjonta on Porissa monipuolista ja tarjoaa luontoelämysten ohella mahdollisuuden myös kulttuurielämyksiin. Näistä tunnetuimmat ovat Pori Jazz -musiikkifestivaali sekä keskustelutapahtuma SuomiAreena.

Merikarvian kunta

- Merikarvianjoki on kansallisti tunnettu virkistyskalastuskohde, jonka ympäristöön on rakentunut monipuolinen maatilamatkailu- ja majoitustarjonta.
- Ourien saaristo on merellinen saaristoalue Merikarvian ulkopuolella, jonne myös veneettömillä matkailijoilla on kesäisin pääsy Krookan satamasta.
- Merikarvian pohjoisosat kuuluvat Pohjois-Satakunnan laajaan suovyöhykkeeseen, jossa matkailijoille on tarjolla monipuoliset mahdollisuudet vaeltamiseen ja luontoretkeilyyn

Kuvat: Tiina Leino/Satakuntaliitto

Matkailun kohderyhmät

Matkailu Satakunnassa

- Satakunnan majoitusliikkeissä yöpyi vuonna 2017 kaikkiaan 412 700 ihmistä, joista kotimaisten matkailijoiden osuus noin 82 %. Ulkomaalaisten matkailijoiden osuus on kuitenkin kasvanut 2000-luvun aikana saksalaisten ja ruotsalaisten ollessa suurin ulkomaalaisryhmä alueella (Tilastokeskus 2018).
- Selkämeren kansallispuiston kävijöistä kotimaisten matkailijoiden osuus on merkittävä (noin 98 %, Rosu 2015).

Meri- ja rannikkomatkailun keskeiset kohderyhmät

- Lähimaakuntien matkailijat (erityisesti Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi) sekä paikalliset virkistyskäyttäjät nykyisin tärkeimmät luontomatkailun kohderyhmät (SAMK 2015).
- Yyterin ja Vanhan Rauman asiakkaat ovat keskeinen matkailijaryhmä, joille pitäisi pystyä tarjoamaan mahdollisuus tutustua koko maakunnan matkailutarjontaan.
- Porin ja Rauman suuret yleisötapahtumat (Pori Jazz, SuomiAreena, Pitsiviikot) tuovat maakuntaan matkailijoita sekä Suomesta että ulkomailta.
- Vapaa-ajan veneily on yksi tärkeimmistä matkailu- ja virkistyskäyttömuodoista Satakunnan rannikkoalueella (Rosu 2015), mikä tulisi ottaa huomioon matkailupalveluiden kehittämisessä sekä merialueiden käytön suunnittelussa.

Kuva 30. Yöpymiset Satakunnan majoitusliikkeissä vuosina 2012-2017 (yllä) sekä arviot maakunnan matkailukohteiden ja -tapahtumien kävijämääristä (alla)

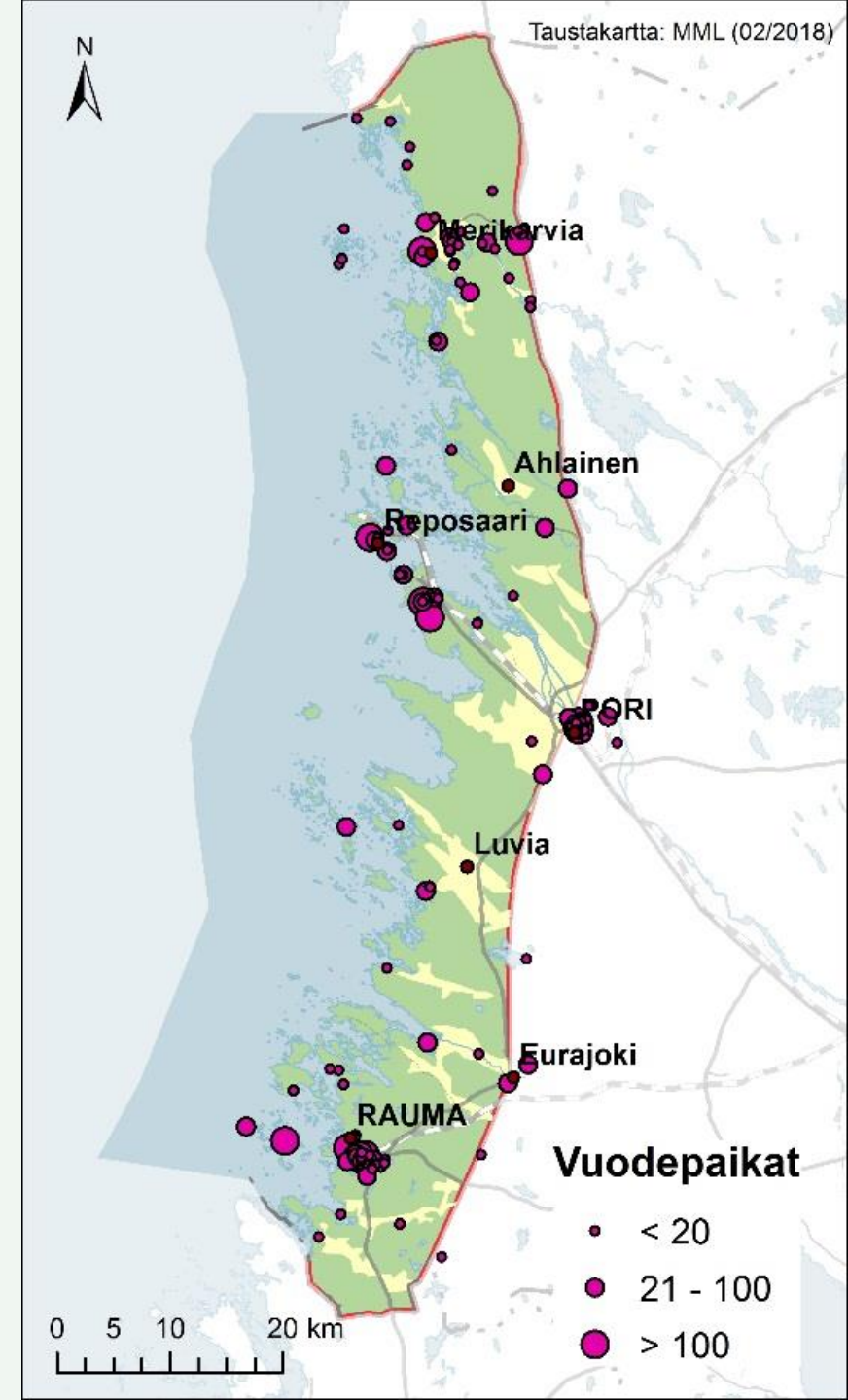
Kohde	Arvioitu kävijämäärä
Yyteri (hiekkaranta)	200 000
Yyteri (luonnonsuojelualue)	15 000
Kylmäpihlaja	10 000
Säppi	3 500
Seliskeri	2 500
Selkämeren kansallispuisto (yht.)	87 900
Vanha Rauma	500 000
Sammallahdenmäki	8 000
Pori Jazz	59 000
Merikarvianjoki	10 000*
Vuojoen kartano	20 000
Satakunnan museo	6 100
Luontotalo Arkki	13 000
Rauman taidemuseo	10 500

Majoitustarjonta

- Satakuntaliitto kartoitti Satakunnan rannikkoalueen majoitustarjontaa yritysrekistereiden ja matkailupalvelusivustojen avulla syksyllä 2017. Kartoituksen mukaan majoitusta tarjoaa alueella noin 120 majoitusliikettä, joiden kapasiteetti on noin 10 600 vuodepaikkaa. Luvut ovat suuntaa antavia, koska majoitusliikkeiden tietoja ei tarkastettu palveluntarjoajilta.
- Majoitustarjonta painottuu Rauman ja Porin kaupunkikeskuksiin. Kaupunkikeskusten lisäksi Yyterinniemi ja Merikarvianjoen ympäristö muodostavat kaksi muuta majoituskeskittymää. Näistä Merikarvialla majoitustarjonta painottuu mökkimajoitukseen ja maatilamatkailuun, mikä heijastelee kunnan yleistä matkailupalvelutarjontaa.
- Satakunnan majoitusliikkeiden käyttöaste oli vuonna 2017 keskimäärin 46,0 % (Tilastokeskus 2018), joka on verrannollinen mm. Pohjanmaan kanssa (43,6 %). Majoitusliikkeiden käyttöaste on korkein kesäkuukausina (Tilastokeskus 2018). Talvella kysyntää on sen sijaan vähemmän ja osa liikkeistä (mm. leirintäalueet) ovat tällöin suljettuna.
- Satakunnassa yöpymisen keskihinta vuonna 2017 oli 53,7 euroa (Tilastokeskus 2018).

Kuva 31. Majoitusliikkeet Satakunnan rannikkoalueella vuonna 2016 (julkaisematon aineisto, Satakuntaliitto)

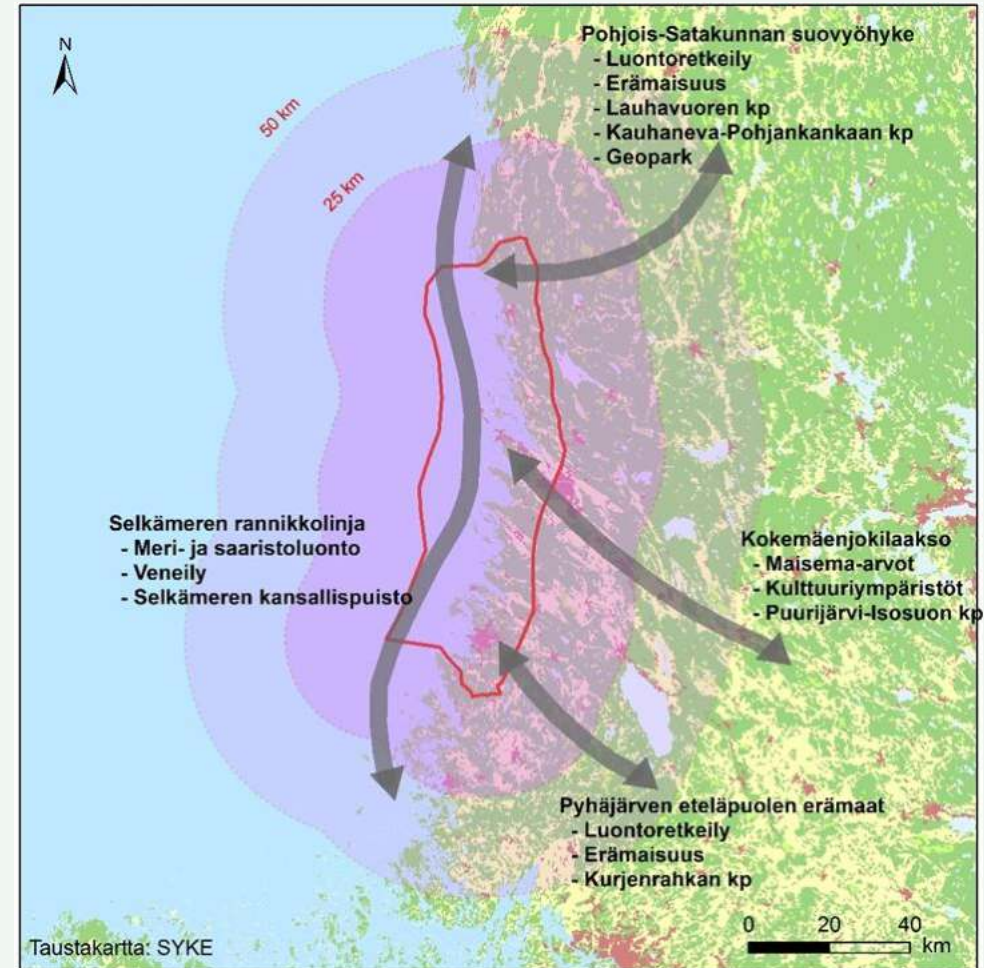

Luontomatkailun yleinen toimintaympäristö

Satakunnan rannikkoalue nivoutuu yhteen useiden luonnon monimuotoisuuden ja virkistyskäytön kannalta merkittävien luonnon vetovoima-alueiden ja -vyöhykkeiden kanssa, jotka mahdollistavat osaltaan luontomatkailutoiminnan kehittämisen ja rannikkoalueen liittämisen maakunnalliseen ja maakuntien väliseen yhteistyöhön. Näitä ovat erityisesti:

- 1) Pohjois-Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan laaja suovyöhyke,
- 2) Kokemäenjokilaakson maisema- ja kulttuuriympäristöt,
- 3) Pyhäjärven lounaispuolen laajat metsä- ja suoalueet Satakunnan ja Varsinais-Suomen rajalla, sekä
- 4) Selkämeren rannikkolinja ja saaristovyöhyke Saaristomereltä aina Merenkurkkuun asti.

Kuva 32. Satakunnan luontomatkailun kytkeytyminen lähialueeseen ja sen merkittäviin ympäristö- ja kulttuurikohteisiin

Meri- ja rannikkomatkailun vahvuudet ja haasteet Satakunnassa

VAHVUUDET	HAASTEET
• Alueen sijainti lähellä Etelä-Suomen suuria kasvukeskuksia. • Puhdas Selkämeri merkittävä vetovoimatekijä • Monipuolinen luonto ja kulttuurihistoria mahdollistavat erilaisten elämyksien ja palvelukokonaisuuksien tuottamisen • Alueen kuntien matkailuprofiilit erilaisia, mikä mahdollistaa monipuolisen matkailupalvelutarjonnan • Vahvat brändit (mm. Pori Jazz) ja kansallisesti tunnetut kohteet (mm. Yyteri, Vanha Rauma) helpottavat matkailijoiden saamista alueelle • Veneettömien matkailijoiden pääsy saaristoon tehty erityisesti Raumalla helpoksi	• Kaupunkikeskusten (Pori, Rauma) ulkopuolisten matkailukohteiden sekä saaristoalueiden saavutettavuus • Matkailualan sirpaloituneisuus sekä pienten ja sivutoimisten palveluntuottajien suuri määrä • Julkisen sektorin rahoitustilanteen vaikutus matkailu- ja virkistyskäyttöä tukevan infrastruktuurin (mm. retkisatamat, polkureitit, nuotiopaikat) ylläpitoon • Ihmistoiminnan ja ilmastonmuutoksen vaikutukset Selkämeren merialueen tilaan ja alueen vetovoimaisuuteen matkailukohteena • Satakunnan heikko tunnettuus luontomatkailu- ja virkistyskäyttöalueena ja siitä aiheutuvat haasteet matkailualueiden markkinoinnille • Yleisen arvostuksen puute Selkämeren aluetta kohtaan suhteessa Saaristomereen tai Merenkurkkuun

6. Maankäytön yhteensovittamistarpeet ja sinisen kasvun haasteet

Maankäytön suunnittelu matkailun kehittämisen apuvälineenä

Matkailun edellytyksiä voidaan parantaa huomioimalla alan tarpeet osana maankäytön suunnittelua. Nämä tarpeet voivat liittyä esimerkiksi uusien matkailualueiden tai -keskusten perustamiseen, jotka edellyttävät alueen koosta riippuen asianmukaisen kaavamerkinnän yleensä joko yleis- tai maakuntakaavassa. Matkailutoimintojen toteuttamisen mahdollistavien kaavamerkintöjen ohella matkailualan edistäminen perustuu myös muiden ihmistoimintojen yhteensovittamiseen, jolloin maankäytön suunnittelun keinoin turvataan matkailun kehittämisen taustalla olevien vetovoimatekijöiden säilyminen.

Satakunnan matkailu- ja virkistyskäyttöä on tarkasteltu osana Satakunnan maakuntakaavaa (Satakuntaliitto 2009). Kaavassa on tunnistettu matkailun kannalta keskeiset aluekokonaisuudet sekä pyritty kaavaratkaisuiden avulla turvaamaan matkailu- ja virkistyskäytön kannalta tärkeimmät alueet ja niiden riittävyys. Matkailu- ja virkistyskäytön kannalta keskeinen tekijä Satakunnan rannikkoalueella ovat erityisesti vapaassa käytössä olevat luonnonympäristö- ja viheralueet (ml. meri- ja saaristoalueet), joissa sekä paikalliset ihmiset että matkailijat pystyvät nauttimaan Selkämeren rannikkoalueelle ominaisesta luonnosta.

kehittämishjelmassaan (MMM 2016) vesiin ja vesiluonnonvaroihin tukeutuvia liiketoimintamahdollisuuksia yhtenä toimialana, jonka arvioidaan kasvavan merkittävästi tulevana vuosina. Matkailu- ja hyvinvointipalveluiden ohella sinisen kasvun aloiksi nimetään vesiympäristöistä saatavat biotuotteet (mm. kalanviljely), energiantuotanto sekä erilainen vesienkäsittelyyn ja -hallintaan liittyvä osaaminen. Useilla em. sinisen kasvun aloilla on kasvupotentiaalia myös Satakunnan merialueella ja ne ovat merkittävässä asemassa myös merialuesuunnittelussa Satakunnan alueella.

Seuraavilla sivuilla tarkastellaan matkailun yhteensovitustarpeita suhteessa Satakunnan rannikkoalueen maankäyttöön ja alueen keskeisiin intresseihin. Tarkastelu tukeutuu Satakunnan voimassa olevan maakuntakaavan toimintoihin, minkä lisäksi arvioinnissa on huomioitu myös maa- ja metsätalous sekä sinisen kasvun alat.

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa sinisen biotalouden

Matkailun ja muun maankäytön yhteensovitustarpeet (1/4)

Maankäyttömuoto	Vaikutuksen luonne	Vaikutusmekanismit	Keinot toimintojen yhteensovittamiseksi
Taajamarakentaminen ja peruspalvelut	Suora	- Matkailutoiminnot hyödyntävät Satakunnassa laajasti alueen yleisiä palveluita - Matkailun osuus palveluiden kokonaiskäytöstä pieni eikä se vielä synnytä merkittävää lisärasitusta alueen kunnille	Ei erityisiä yhteensovitustarpeita niin kauan, kun matkailijoiden osuus palveluiden kokonaiskäytöstä pysyy kohtuullisena
Vakituinen/loma-asutus	Suora	- Rantarakentaminen vaikuttaa nykyisin voimakkaasti liikkumiseen Selkämeren rantaviivassa sekä rakennetuilla saarilla - Matkailun lisääminen yksityisten loma-asutusalueiden läheisyydessä voi lisätä konflikteja paikallisen väestön ja matkailijoiden välillä	- Matkailutoimintojen kohdentaminen alueille, joilla loma-asutusta on vähän tai joilla loma-asutus on sulautettu yhteen matkailutoimintojen kanssa - Matkailun ja virkistyskäytön kannalta merkittävien kohteiden (mm. laajat viheralueet, luontopolut, lintutornit) markkinoinnin tehostaminen
Metsätalous	Välillinen	- Metsätalous vaikuttaa luonnonympäristöjen nykytilaan, millä voi olla välillisiä vaikutuksia (joko positiivisia tai negatiivisia) alueen vetovoimaan - Kohdistuu erityisesti mantereen puolella oleviin yksityismaihin, joilla metsätalous on usein keskeinen maankäyttömuoto	- Metsätaloutta ei ohjata maankäytön suunnittelun avulla - Matkailu- ja virkistyskäytön edellytysten (mm. maisema-arvot) huomioiminen osana metsätaloustoimien suunnittelua erityisesti matkailu- ja virkistysalueiden läheisyyteen sijoittuvilla metsäkohteilla
Maatalous	Välillinen	- Maatalousalueilla ei ole merkittävää matkailu- ja virkistyskäyttöarvoa lukuun ottamatta kulttuuriympäristökohteita - Maatalouden ravinnekuormitus vaikuttaa välillisesti Selkämeren merialueen tilaan - Maatilamatkailu potentiaalinen lisätulonlähde alueen maanviljelijöille	Maatalouden ravinnekuormituksen ehkäiseminen osana pintavesien hoidon suunnittelua edistää myös alueen matkailu- ja virkistyskäyttöä

Matkailun ja muun maankäytön yhteensovitustarpeet (2/4)

Maankäyttömuoto	Vaikutuksen luonne	Vaikutusmekanismit	Keinot toimintojen yhteensovittamiseksi
Teollisuus (ml. energiansiirto)	Suora/välillinen	Teollisuusalueet vaikuttavat rannikkoalueilla liikkumiseen, minkä vuoksi teollisuuslaitokset vaikuttavat välillisesti mm. alueen yleiseen maisemakuvaan sekä osin merialueen tilaan	Satakunnassa ei ole nykyisin merkittäviä tarpeita uusien teollisuusalueiden perustamiseksi, minkä vuoksi yhteensovitustarve vähäinen
Meriliikenne	Suora/välillinen	Kuten edellä	Kuten edellä
Maantieliikenne	Välillinen	- Matkailu tukeutuu Satakunnassa selkeästi toimiviin maantieliikenneyhteyksiin - Liikenteen lisääntyminen voi aiheuttaa haitallisia ympäristövaikutuksia (mm. melu, pysäköintiongelmat) erityisesti matkailukohteiden läheisyydessä	- Turvataan maantieliikenteen toimivuus sekä maakunnan pääväylille että matkailukohteiden kannalta keskeisillä yhteyksillä - Parannetaan mahdollisuuksia julkisen liikenteen ja yhteiskuljetusten käyttöön erityisesti matkailukohteiden ja asutuskeskusten välillä
Kalankasvatus	Välillinen	- Toimialoja, jonka arvioidaan kasvavan Selkämeren alueella lähivuosina - Ei pääsääntöisesti sijoitu matkailu- ja virkistyskäytön kannalta merkittävälle alueelle - Vaikuttaa ravinnekuormituksen kautta Selkämeren merialueen nykytilaan, jolla voi edelleen olla välillisiä vaikutuksia alueen vetovoimaan	- Selkämeren rehevöitymisen hillitseminen maa- ja merialueiden käytön ja pintavesien hoidon suunnittelun keinoin - Ympäristövaikutusten ja luonnonympäristöjen kannalta optimaalisten alueiden tunnistaminen ja laitosten toiminnasta tulevien vaikutusten ehkäisemisen laitosten käytön suunnittelulla

Matkailun ja muun maankäytön yhteensovitustarpeet (3/4)

Maankäyttömuoto	Vaikutuksen luonne	Vaikutusmekanismit	Keinot toimintojen yhteensovittamiseksi
Ammattikalastus	Välillinen	- Ei merkittävää yhteensovitustarvetta matkailu- ja virkistyskäytön kanssa - Virkistyskalastus ei nykyisessä mittaluokassaan vielä kilpaile merkittävästi ammattikalastuksen kanssa - Saaristokuljetukset tarjoavat ammattikalastajille potentiaalisen lisätulon lähteen	- Ei tarvetta toimintojen yhteensovittamiseen osana maankäytön suunnittelua - Yhteistyön kehittäminen matkailualan toimijoiden ja ammattikalastajien voi synnyttää synergiaetuja molemmille toimialoille
Tuulivoima	Suora/välillinen	- Tuulivoimatuotanto lisääntynyt Satakunnan rannikkoalueella voimakkaasti viime vuosina, mikä näkyy osaltaan alueen maisemakuvassa - Tuulivoiman ääni- ja maisemavaikutukset voivat vaikuttaa alueiden vetovoimaan matkailun ja virkistyskäytön kannalta.	Matkailu- ja virkistyskäyttöalueiden huomioiminen osana uusien tuulivoima-alueiden suunnittelua
Kulttuuriympäristöjen suojelu	Suora	- Kulttuuriympäristöt ja kulttuurihistoria on yksi keskeisistä matkailun vetovoimatekijöistä Satakunnassa - Kävijämäärien lisääntyminen voi lisätä alueen kulumista sekä lisätä ilkvallan riskiä joillakin kohteilla	Kulttuuriympäristökohteiden hoidon ja käytön suunnittelu sekä ihmisten liikkumisen ohjaaminen pois kulutuksen suhteen herkimiltä kohteilta

Matkailun ja muun maankäytön yhteensovitustarpeet (4/4)

Maankäyttömuoto	Vaikutuksen luonne	Vaikutusmekanismit	Keinot toimintojen yhteensovittamiseksi
Luonnon monimuotoisuus mantereella ja saarissa	Suora	• Matkailu- ja virkistyskäyttö lisäävät ihmismäärää Satakunnan saaristoalueella, joka nostaa samalla yleisestä ihmistoiminnasta aiheutuvia riskitekijöitä saaristoluonnon kannalta herkillä kohteilla • Vaikutusmekanismeja ihmistoiminnasta aiheutuva kulutuksen lisääntyminen, suorat häiriövaikutukset sekä roskaantumisen lisääntyminen • Rantaniityt ja lintujen pesimäluodot herkkiä kohteita ihmistoiminnan lisääntymisestä aiheutuville ympäristövaikutuksille	• Ihmistoiminnan ohjaaminen kulutuksen kannalta vähemmän herkille alueilla osana suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelua • Maihinnousurajoitukset merkittävimmille lintuluodoille (luonnonsuojelualueet) • Yleisen tiedottamisen lisääminen ihmistoiminnan haittavaikutuksista saaristoluontoon ja -linnustoon
Meriluonnon monimuotoisuus	Suora	• Matkailun ja virkistyskäytön lisääntyminen lisää yleisen ihmistoiminnan ympäristövaikutuksia erityisesti Selkämeren merialueilla • Veneily Satakunnassa keskittyy pääasiassa veneväylille, mikä vähentää vaikutusten riskiä matalimmilla merialueilla • Veneilyn lisääntymisen vaikutukset merialueen tilaan (mm. vedenalainen melu) sekä veneväylien ylläpitoon liittyvät toimenpiteet keskeisessä asemassa	• Vierasvene- ja retkisatamien peruspalveluiden (mm. septitankkien tyhjennys) turvaaminen • Veneväylien hoitotoimenpiteiden suunnittelu ja kokonaisvaltainen ympäristövaikutusten arviointi

7. Tavoitteet meri- ja rannikkomatkailun kehittämiseksi Satakunnassa

Satakunnan meri- ja rannikkomatkailun kehittämisteemat

Seuraavassa kappaleissa esitetään keskeiset tavoitteet Satakunnan meri- ja rannikkomatkailun kehittämiseksi sekä alan perusedellytysten ja kestävyys turvaamiseksi osana alueidenkäytön suunnittelua ja aluekehitystä. Näiden tavoitteiden toteuttaminen vahvistaa matkailun ohella yleisen virkistyskäytön edellytyksiä sekä tukee tavoitteita ympäristön hyvän tilan ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Esitetyt tavoitteet kytkeytyvät alueidenkäytön suunnittelun ja aluekehityksen ohella saumattomasti mm. vesienhoidon ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen yleisiin tavoitteisiin

Kehittämistavoitteet on jaettu suunnitelmassa neljään teemaan, jotka liittyvät alueen yleisen vetovoiman ylläpitämiseen sekä toisaalta matkailualan toimintaympäristön kehittämiseen ja matkailutoimintojen ympäristövaikutusten ehkäisemiseen.

- 1. Ympäristön, luontoarvojen ja alueen vetovoiman turvaaminen osana alueidenkäytön suunnittelua**
- 2. Alueellisten ominaispiirteiden huomioiminen Satakunnan meri- ja rannikkomatkailun kehittämisessä**
- 3. Matkailun kestävyys parantaminen ja matkailusta aiheutuvien**

ympäristövaikutusten ehkäiseminen

- 4. Ympäristötiedon ja -tietoisuuden lisääminen ja sen hyödyntäminen voimavarana Satakunnan meri- ja rannikkomatkailussa**

Kaikkien kehittämisteemojen osalta esitetään suunnitelmassa lyhyt yleiskuvaus teeman merkityksestä Satakunnan meri- ja rannikkomatkailulle, jonka jälkeen tuodaan esiin teemaan liittyvät kehittämistavoitteet.

TEEMA 1: Ympäristön, luontoarvojen ja alueen vetovoiman turvaaminen

Luonto- ja kulttuuriarvot ovat matkailun tärkein voimavara Satakunnan meri- ja rannikkoalueella ja niiden heikentyminen voi pitkällä aikavälillä vaikuttaa myös alueen yleiseen vetovoimaan matkailun kohdealueena. Selkämeri on nykyisin yksi Itämeren puhtaimmista merialueista ja se poikkeaa merkittävästi mm. Saaristomerestä, jossa rehevöitymisen vaikutukset näkyvät Selkämerta voimakkaammin. Satakunnan rannikkoalueeseen kohdistuu sekä luontaisia että ihmistoiminnasta lähtöisin olevia muutospaineita. Ihmistoiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten (mm. rehevöitymiskehitys, meriekosysteemien laadun heikkeneminen) ehkäiseminen on ensisijaisen tärkeää myös matkailun kannalta, jotta Satakunnan rannikkoalueen vetovoimaisuus erityisesti puhtaan ympäristön kohteena pystytään turvaamaan.

Selkämeren nykytila on riippuvainen sekä maa- että merialueilla tehtävistä toimenpiteistä. Tästä syystä myös merialueen hoidon ja käytön suunnittelussa tulee huomioida laajasti niin maa- ja merialueiden käytön kuin vesienhoidon tavoitteet. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää laajaa yhteistyötä erityisesti maankäytön suunnittelijoiden ja ympäristöviranomaisten kesken, mutta suunnittelussa tulisi huomioida osaltaan myös mm. kuntien sekä paikallisten asukkaiden ja yrittäjien tarpeet.

Satakunnan maa- ja merialueiden käytön suunnittelussa tulee turvata matkailu- ja

virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävyys sekä huomioida ympäristöä muuttavien toimintojen suunnittelussa myös matkailun tarpeet mm. alueen maisemakuvaan ja ääniympäristöön liittyen. Erityisesti merialuesuunnittelussa matkailun tarpeet tulee Satakunnassa ottaa korostetusti huomioon mm. vesiviljelyn ja energiantuotannon kehittämistavoitteiden rinnalla.

TEEMA 1: Ympäristön, luontoarvojen ja alueen vetovoiman turvaaminen

Tavoite

Tavoite 1.1. Kehitetään yhteistyötä alueen viranomaisten välillä maa- ja merialueiden käytön, vesienhoidon ja luonnonsuojelun yhteensovittamiseksi ja turvataan näin alueen luontoarvojen sekä niitä ylläpitävien prosessien säilyminen ihmistoiminnan kehittämisen ja luonnonvarojen hyödyntämisen rinnalla

Tavoite 1.2. Demonstroidaan ekosysteemipohjaisen suunnittelun periaatteita Satakunnan meri- ja rannikkoalueella ihmistoimintojen ympäristövaikutusten ehkäisemiseksi sekä kestävän kehityksen reunaehtojen määrittelemiseksi

Tavoite 1.3. Turvataan kansallisten ja maakunnallisten rahoitusratkaisuiden avulla riittävät resurssit luonnonsuojelualueiden ja kulttuuriympäristökohteiden sekä merkittävimpien virkistyskäyttöalueiden hoidon ja käytön suunnitteluun sekä lisätään näin mahdollisuuksia niiden hyödyntämiseen matkailun ja virkistyskäytön kohdealueina

Tavoite 1.4. Laaditaan kattava selvitys Satakunnan luonnon monimuotoisuuden ja ekologisen verkoston tilasta, maa- ja meriekosysteemejä ylläpitävistä toiminnoista sekä niihin vaikuttavista tekijöistä yhteistyössä viranomaisten, Metsähallituksen ja alueella toimivien tutkimuslaitosten kesken.

Tavoite 1.5. Tunnistetaan alueen vetovoimatekijöiden (mm. luontoarvot, linnusto, maisemakuva, luonnonrauha) kannalta tärkeimmät kohteet/aluekokonaisuudet sekä arvioidaan mahdollisuudet niiden matkailu- ja virkistyskäytön kestävään hyödyntämiseen

Tavoite 1.6. Arvioidaan alueen luonto- ja kulttuuriympäristökohteiden vetovoimatekijöiden ja alueiden todellisen käytön välistä suhdetta sekä tämän perusteella edelleen alueen kehittämispotentiaalia kestävän matkailun ja virkistyskäytön kannalta

TEEMA 2: Matkailun alueelliset ominaispiirteet

Satakunnan rannikkoalue jakautuu matkailupalvelutarjonnan suhteen erilaisiin kokonaisuuksiin, jotka heijastelevat alueen luonnon ja kulttuurihistorian ominaispiirteitä. Rakenteellinen monimuotoisuus luo mahdollisuuksia monipuolisten matkailupalveluiden ja kokemusten tuottamiseen, joiden avulla matkailijat saadaan sekä viihtymään alueella pidempään että palaamaan uudelleen. Luonto- ja kulttuuriympäristöjen monimuotoisuuden hyödyntäminen matkailun kehittämisessä edellyttää kuitenkin laajaa yhteistyötä niin matkailualan yrittäjien kuin viranomaisten kesken, jotta matkailijat pystyvät hyödyntämään koko alueen palveluita yksittäisen kohteen sijaan.

Satakunnan alueen matkailu rakentuu sekä matkailijamäärällä että matkailutulolla mitattuna maakunnan suurien kaupunkikeskusten, Porin ja Rauman, varaan. Tätä painotusta selittää palvelutarjonnan monimuotoisuus keskuskaupunkien alueella sekä alueiden helppo saavutettavuus suhteessa maatalousvaltaisiin haja-asutusalueisiin. Porin Yyteri ja Vanha Rauma on kohteita, jotka keräävät vuosittain satoja tuhansia matkailijoita niin Suomesta kuin Suomen ulkopuolelta. Nämä matkailijat muodostavat potentiaalisen kohderyhmän Rauman ja Porin kaupunkien ohella koko maakunnan matkailulle. Matkailupalveluiden markkinointi em. kohderyhmille koko maakunnan alueelta sekä maakunnallisten yhteistyöverkostojen kehittäminen.

Satakunnan matkailu rakentuu vahvasti pienten ja sivutoimisten matkailupalveluyrittäjien varaan. Näiden toimijoiden mahdollisuudet sekä palveluiden markkinoimiseen ja toimintojen yleiseen kehittämiseen ovat usein rajalliset verrattuna suuriin toimijoihin. Tästä syystä Satakunnan matkailua tulee rakentaa nykyistä vahvemmin erilaisten yhteistyöverkostojen varaan, joissa ovat yrittäjien lisäksi mukana myös paikalliset oppilaitokset (mm. Satakunnan ammattikorkeakoulu) sekä eri viranomaistahot. Nykyistä tehokkaampi yhteistyö tarjoaa myös pienemmille yrityksille mahdollisuuden omien palveluidensa markkinointiin sekä myynnin kasvattamiseen, mikä tuo lisätuloa koko alueelle.

TEEMA 2: Matkailun alueelliset ominaispiirteet

Tavoite

Tavoite 2.1. Luodaan Satakunnan rannikkokunnille omat matkailun kehittämis- ja viestintäsuunnitelmat yhteistyössä paikallisten viranomaisten yrittäjien ja alueviranomaisten kanssa sekä hyödynnetään niitä edelleen maakuntatason viestinnässä

Tavoite 2.2. Kehitetään kuntatason yhteistyötä matkailupalveluyrittäjien, viranomaisten ja kansallisten matkailualan toimijoiden (mm. Visit Finland) kesken ja tarjotaan näin myös pienille matkailupalveluyrittäjille mahdollisuus markkinoida omia palveluitaan sekä kehittää niitä yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa

Tavoite 2.3. Edistetään maakunnan alueen matkailupalveluiden näkyvyyttä Satakunnan rannikkoalueen nykyisissä matkailukeskittymissä (erityisesti Yyteri ja Vanha Rauma) ja pyritään tällä tavoin kasvattamaan matkailijoiden viiptymääikää ja palveluiden hyödyntämistä Satakunnassa

Tavoite 2.4. Korostetaan vuoden- ja vuorokaudenaikojen vaihtelun (erityisesti talvi) merkitystä matkailun vetovoimatekijänä Satakunnan rannikkoalueella ja vähennetään näin matkailun sesonkiluonteisuutta

Tavoite 2.5. Lisätään Pohjanlahden historiallisen rantatien ja sen kulttuurihistoriallisen merkityksen painoarvoa ja näkyvyyttä maakunnan kulttuuriperintöä koskevassa tiedottamisessa sekä tuodaan esiin sen varteen sijoittuvien kohteiden mahdollisuuksia matkailukohteina

Tavoite 2.6. Parannetaan Satakunnan merellisten matkailukohteiden (mm. Säppi, Iso-Enskeri, Ourien saaristo) saavutettavuutta saaristoristeilypalveluita sekä rantautumismahdollisuuksia kehittämällä ja mahdollistetaan näin merellisten aktiviteettien (mm. melonta, virkistyskalastus) tarjonnan parantaminen

TEEMA 3: Kestävän matkailun edistäminen

Vaikka luonto- ja elämysmatkailu tukeutuu Satakunnassa alueen luonto- ja kulttuuriympäristöjen varaan, lisäävät kasvavat matkailijamäärät väistämättä ihmistoiminnan ympäristöön aiheuttamaa kulutusta. Ihmistoiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten (mm. tallautuminen, roskaantuminen, suorat häiriötekijät) ehkäiseminen on tärkeää erityisesti Selkämeren alueen luontoarvojen ja matkailun yhteensovittamiseksi.

Satakunnan kaupunkikeskukset (Pori, Rauma) ovat saavutettavissa tehokkaasti julkisilla kulkuneuvoilla, mutta alueen sisällä liikkuminen edellyttää omaa kulkuneuvoa. Tämä lisää sekä liikenteen yleisiä ympäristövaikutuksia että matkailun aiheuttamaa ilmastorasitusta. Matkailun kehittämisessä tulee jatkossa korostaa alueiden saavutettavuuteen ja kestäviin liikennejärjestelmiin liittyviä innovaatioita. Näitä voivat olla esimerkiksi julkisen liikennejärjestelmän kehittäminen merkittävimmillä matkailualueilla (mm. Yyteri) sekä erilaiset yhteiskuljetusratkaisut matkailukeskuksista merkittävimpiin vierasvenesatamiin.

Matkailun tai virkistyskäytön ympäristövaikutuksia ei Satakunnassa seurata systemaattisesti eikä matkailun muutosindikaattoreita (katso esim. UNEP & UNWTO 2009) ole maakunnassa määritelty. Kansallisessa merenhoitosuunnitelmassa vapaa-ajan veneilyn ympäristövaikutuksia esitetään seurattavaksi saaristolintujen (mm. pilkkasiipi, mustakurkku-uikku)

pesimäkantojen avulla. Satakunnan mittakaavassa nämä indikaattorit eivät kuitenkaan ole riittävän spesifejä johtuen sekä lajien harvalukuisuudesta että niiden nykyiseen kannankehitykseen vaikuttavien tekijöiden moninaisuudesta. Matkailun kestävyys ja sen seurannan kehittämiseksi Satakunnan rannikkoalueelle tulisikin määritellä keskeiset muutosindikaattorit, joiden avulla matkailun ja virkistyskäytön potentiaalisia ympäristövaikutuksia voidaan seurata erityisesti Selkämeren kansallispuiston ja siihen sisällytettyjen saaristoalueiden osalta.

TEEMA 3: Kestävän matkailun edistäminen

Tavoite

Tavoite 3.1. Edistetään matkailu- ja virkistyskäyttöä tukevien perusrakenteiden (opasteet, retkisatamat, retkeilyreitit) toteuttamista ja ylläpitoa ja ehkäistään tällä tavoin matkailu- ja virkistyskäytöstä aiheutuvia ympäristövaikutuksia erityisesti ihmistoiminnan kannalta herkillä kohteilla

Tavoite 3.2. Kehitetään julkista liikennettä Satakunnan kaupunkikeskusten ja alueen merkittävimpien matkailukohteiden (mm. Yyteri, Laitakari, suurimmat leirintäalueet) välillä ja parannetaan tällä tavoin julkisen liikenteen houkuttelevuutta erityisesti matkailijoiden näkökulmasta

Tavoite 3.3. Kartoitetaan matkailun ja virkistyskäytön kannalta merkittävimpien veneväylien nykytila ja arvioidaan niiden ruoppaustarve suhteessa väylän käytettävyyteen ja mahdollisiin ympäristövaikutuksiin

Tavoite 3.4. Luodaan alueelliset indikaattorit matkailun kestävyiden ja ympäristövaikutusten arvioimiseksi

Tavoite 3.5. Tunnistetaan merinäköymien kannalta merkittävimmät kohteet mantereella ja saaristoalueilla sekä arvioidaan niiden saavutettavuutta paikalliseen väestöön kohdistuvien häiriötekijöiden ja konfliktitilanteiden välttämiseksi

TEEMA 4: Ympäristötiedon ja -tietoisuuden lisääminen

Ympäristötietoisuus on tällä hetkellä yksi matkailun keskeisistä megatrendeistä ja entistä suurempi osuus matkailijoista haluaa omilla valinnoillaan välttää turhaa kulutusta ja edistää kestäväää kehitystä (Rate ym. 2018). Ympäristötietoisuuden korostaminen tarjoaa merkittävän myyntivaltin myös Satakunnalle, koska alueen matkailu tukeutuu nykyisin laajasti alueen luontoon ja puhtaaseen Selkämereen.

Ympäristötietoisuuden nostaminen esiin matkailussa edellyttää, että alueen luontoarvoista ja niihin vaikuttavista tekijöistä on olemassa riittävästi perustietoa. Satakunnan meri- ja saaristoluonnosta on saatu viime vuosina paljon tietoa mm. VELMU-ohjelman yhteydessä. Tämä tieto on kuitenkin kohdennettu pääasiassa tutkijoiden ja ympäristöviranomaisten käyttöön, eikä siitä ole laadittu aluekohtaisia analyysejä alueen yrittäjien tai paikallisten sidosryhmien käyttöön. VELMU-ohjelman lisäksi ympäristötietoa on kerätty useissa projekteissa, joiden tuottama aineisto on nykyisin hajallaan erilaisissa järjestelmissä. Tiedon hajanaisuus heikentää tiedon hyödyntämismahdollisuuksia sekä edelleen sen vaikuttavuutta. Olemassa olevan tiedon käytettävyys ja sen ymmärrettävyyden parantaminen lähivuosina on keskeisessä asemassa, jos Selkämeren alueen arvostusta halutaan nostaa laajemmin myös matkailun toimialalla.

Kestävän matkailun kannalta merkittävässä asemassa ovat Satakunnassa

viranomaisten ohella alan yrittäjät ja muut sidosryhmät, jotka vastaavat matkailupalveluiden tuottamisesta ja niiden markkinoinnista. Alan toimijoiden ympäristötietoisuuden kehittämiseen tulee Satakunnassa panostaa, jotta myös palveluiden tuottajilla on käytössään kokonaiskuva Selkämeren alueen ominaispiirteistä. Ympäristötietoisuuden ja ympäristön arvostuksen lisääminen tukee matkailun kestäväää kehitystä, jos alueen luonto- ja maisema-arvojen nähdään tuovan lisäarvoa omalle toiminnalle ja ne huomioidaan siten jo palveluiden suunnitteluvaiheessa.

TEEMA 4: Ympäristötiedon ja -tietoisuuden lisääminen

Tavoite

Tavoite 4.1. Parannetaan Selkämeren meri- ja rannikkoaluetta koskevan luontotiedon saatavuutta sekä lisätään erilaisten koulutustilaisuuksien ja tiedon popularisoinnin avulla tiedon käytettävyyttä mm. matkailualan yrittäjien, maankäytön suunnittelijoiden ja kansalaisjärjestöjen keskuudessa

Tavoite 4.2. Lisätään olemassa olevan tiedon soveltamiseen ja käytännön hyödyntämiseen liittyvää tutkimusta Satakunnan alueella sekä tuotetaan tällä tavalla maakuntaa koskevaa tietoa alueiden käytön ja aluekehityksen tueksi.

Tavoite 4.3. Tuodaan esiin Satakunnan rannikkoalueen vetovoimatekijät maakunnallisessa viestinnässä, yleisötapauhtumissa ja sosiaalisessa mediassa ja lisätään tällä tavoin yleistä tietoisuutta maakunnan merkityksestä

Tavoite 4.4. Sisällytetään perustiedot Selkämeren alueen luontoarvojen sekä maankäytön suunnittelujärjestelmästä nykyistä tehokkaammin osaksi matkailuyrittäjille järjestettävää koulutustarjontaa sekä korkeakoulujen matkailualan opetusta Satakunnassa

8. Suunnitelman toteutus ja seuranta

Suunnitelman toteutus ja seuranta

Suunnitelman toteuttaminen

Suunnitelman toteutus kytkeytyy Satakunnan maakuntaohjelman 2018–2021 toteuttamiseen matkailu- ja elämystaloudelle, sinisen kasvulle ja maakunnan yleisen vetovoiman lisäämiselle asetettujen tavoitteiden osalta. Lisäksi suunnitelma edistää Satakunnan maakuntakaavan toteutumista Satakunnan rannikkoalueelle sijoittuvan matkailun kehittämisvyöhykkeen huomioimiseksi osana maakunnan yleistä kehittämistä. Lounais-Suomen aluetta koskeva merialuesuunnittelu, jonka suunnittelualueeseen Satakunta kuuluu, on käynnistynyt kevään 2018 aikana. Suunnitelma mahdollistaa meri- ja rannikkomatkailun huomioimisen laajasti myös merialuesuunnitelmassa muiden sinisen kasvun alojen rinnalla.

Satakunnan rannikkoalueen ja alueen luonto- ja kulttuuriarvojen kehittämiseksi tehdään tällä hetkellä paljon työtä sekä viranomais- että tutkimusorganisaatioissa. Tämän työpanoksen ja siihen käytettävissä olevien resurssien käytön tehostaminen ja yhteistyön lisääminen päällekkäisen työn vähentämiseksi on merkittävässä roolissa myös tässä suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Yhteistyön ohella matkailun kehittämisen kannalta keskeiseksi tekijäksi voidaan nähdä selkeiden päämäärien asettaminen eri organisaatiossa liittyen siihen, miten matkailu- ja virkistyskäyttöä halutaan

alueella kehittää ja kuinka paljon siihen ollaan valmiita panostamaan.

Suunnitelman tavoitteet sisältävät kuitenkin myös selkeitä tutkimus- ja tietotarpeita (mm. tavoitteet 1.4, 2.1 ja 3.3), joita ei ole mahdollista toteuttaa virkатыönä vaan ne edellyttävät ulkopuolista rahoitusta. Potentiaalisia rahoitusmekanismeja ovat tässä yhteydessä erityisesti EU:n rahoitusohjelmat (EAKR, ESR, Interreg Central Baltic, alueelliset Leader-ryhmät), joiden tavoitteena on edistää mm. tietopohjaista päätöksentekoa ja kestävää kehitystä.

Seuranta

Suunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan osana Satakunnan maakuntaohjelman ja maakuntakaavan toteutumisen seuranta. Lisäksi suunnitelman toteutumisen seurannassa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan myös Satakunnan alueella toteutettavat hankkeet, joiden tavoitteiden ja tutkimusjulkaisujen perusteella arvioidaan suunnitelmassa esitettyjen tietotarpeiden kehittymistä ja tietopohjan karttumista.

Kirjallisuus (1/3)

Ahlman S. & Luoma S. 2013: Isojen lintujen muuttoreitit Satakunnassa – havaintokatsaus. Turun yliopisto, Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskus. Pori.

Arponen H., Kiviluoto S., Laaksonen R., Lanki M. & Riihimäki A. 2017: Eteläisillä vesillä. Teoksessa Viitasalo M., Kostamo K., Hallanaro E-L., Viljanmaa W., Kiviluoto S. Ekebon J. & Blankett J. (toim.): Meren aarteet – Löytöretki Suomen vedenalaisen meriluontoon. Gaudeamus. S. 136–147.

Askola H., Takala O. & Tefke J. 2017: Veneilyn määrä sekä sen taloudelliset ja ympäristövaikutukset Suomessa. Trafin tutkimuksia 4/2017. Liikenteen turvallisuusvirasto. 80 s.

Earth Summit 1992: Agenda 21 – The United Nations Programme of Action from Rio. CreateSpace Independent Publishing Platform. 354 s.

Euroopan Komissio 2012: Sininen kasvu Meritalouden ja merenkulkualan kestävä kasvun mahdollisuudet. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle COM (2012) 494. 14 s.

Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus, annettu 30 päivänä toukokuuta 2002, rannikkoalueiden yhdenmisen käytön ja hoidon toteuttamisesta Euroopassa (2002/413/EY).

Hakala A. (toim.) 2011: Muuttuva Selkämeri – ilmastonmuutos Selkämeren alueella. Pyhäjärvi-instituutin julkaisuja B19. Eura. 107 s.

Hanhijärvi J. 2006: Kestävästi rannikolla – Suomen rannikkostrategia. Suomen ympäristö 15/2006. Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto. 60 s.

Hunter C. 1997: Sustainable tourism as an adaptive paradigm. Annals of tourism research 24 (4): 850-867.

Hyvärinen J. 2005: Millaiseksi muutut, Selkämeri. Teoksessa: Sarvala M. & Sarvala J. (toim.): Miten voit, Selkämeri? Ympäristön tila Lounais-Suomessa 4. Lounais-Suomen ympäristökeskus, Turku. S. 128–134.

Ijäs A., Nuotio K. & Sjöholm J. 2013: Merilintujen lentokonelaskennat Selkämeren rannikkoalueella

2012–2013. Turun yliopiston Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksen julkaisuja B 199. Turku. 61 s.

Jalkanen T. & Mussaari M. 2016: Selkämeren kansallispuiston luonnonhoidon yleissuunnitelma. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, C 134. Vantaa. 81 s.

Jokimäki J. & Kaisanlahti-Jokimäki M-L. 2007: Matkailualueiden kestävyden indikaattorit. Arktisen keskuksen tiedotteita 52. Arktisen keskuksen tiedotteita 49. Painatuskeskus Finland, Rovaniemi. 82 s.

Johansson M., Pellikka H., Kahma K.K. & Ruosteenoja K. 2014: Global sea level rise scenarios adapted to the Finnish coast. Journal of Marine Systems 129: 35–46.

Kaituri A., Vatanen S., Yrjölä R., Pakkanen T., Hannula H., Saarniaho K. & Uusitalo T. 2017: Merialuesuunnittelun lähtökohtia – Merialueiden nykyinen käyttö, tulevaisuuden näkymät ja merialueita koskeva tietopohja. Ympäristöministeriön raportteja 15/2017. 119 s.

Karppinen A. & Vähäsantanen S. 2016: ALMA-num-laskentamallin sovellutus Satakunnan, sen seutukuntien ja Porin seutukunnan kuntien matkailuun 2009–2015. Julkaistu internetissä osoitteessa http://www.satamittari.fi/alueellisen_matkailun_tutkimusohjelma.

Koivisto L. 2012: Tällä muinoin töin ja toimin – Satakunnan kiinteät muinaisjäännökset. Teoksessa Uusi-Seppä N. (toim.): Satakunnan kulttuuriympäristöt eilen, tänään huomenna. Satakunnan Museon julkaisuja 19/2012: S. 147–159.

Laitio M. & Maijala O. 2010: Alueidenkäytön strateginen ohjaaminen. Suomen ympäristö 28/2010. Ympäristöministeriö, rakennetun ympäristön osasto. 54 s.

Laurila, L., & Kalliola, R. 2008: Rakennetut meren rannat 2005. Ympäristöministeriön raportteja 03/2008. Helsinki. 56 s.

Lehtomäki J. 2014: Spatial Conservation Prioritization For Finnish Forest Conservation Management. Helsingin yliopisto. Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta. 144 s.

Kirjallisuus (2/3)

Leivo M., Asanti T., Koskimies P., Lammi E., Lampolahti J., Mikkola-Roos M. ja Virolainen E. 2002: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisuja nro 4. Suomen graafiset palvelut, Kuopio. 142 s.

Liu Z. 2003: Sustainable tourism development : a critique. Journal of Sustainable Tourism 11 (6): 459-475.

Lähteenmäki M. 2009: Pohjanlahden rantatie. Teoksessa Häyrynen M. & Lähteenmäki M.: Pohjanlahden rantatie – ratsupolusta rannikon matkailutiekse. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen julkaisuja XV. S. 15–46.

Maa- ja metsätalousministeriö 2016: Kasvua vesiosaamisesta ja vesiluonnonvarojen kestävästä hyödyntämisestä – Sinisen biotalouden kansallinen kehittämissuunnitelma 2025. 22 s.

McCool S.F. & Moisey R.N. 2001: Tourism, recreation and sustainability: Linking culture and the Environment. 2. painos. CABI Publishing, New York. 307 s.

Mellanoura J. 2016: Merikalastajan sanakirja ja karttapalvelu. Selkämeren kansallispuiston ystävät ry ja Merikarvia-seura ry. 105 s.

Mikkonen M., Halme P., Lahtinen A., Lehtomäki J. & Leikola N. 2018 (julkaisematon): Monimuotoisuudelle tärkeät metsäalueet Suomessa – Puustoisten elinympäristöjen monimuotoisuusarvojen Zonation-analyysien loppuraportti. Väliaikainen raportti. Ladattavissa http://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Ekosysteemipalvelut/Asiantuntijatyo/METSOohjelma/Zonation_METSON_tukena.

Nordström M. (toim.) 2017: Selkämeren kansallispuiston ja Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. Metsähallitus.

Nummelin L. & Uusi-Seppä N. 2012: Raatajalle onnen antoi lämmin kotilies. Satakunnan rakennettu kulttuuriympäristö. Teoksessa Uusi-Seppä N. (toim): Satakunnan kulttuuriympäristöt eilen, tänään huomenna. Satakunnan Museon julkaisuja 19/2012. S. 160–193.

Ponnikas J., Tiainen T., Hätälä J. & Rusanen J. 2010: Suomi ja alueet 2030 – toteutunut kehitys, ennakkointia ja skenaariot. Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 60. Sastamala. 71 s.

Rate S., Moutinho L. & Ballantyne R. 2018: The new business Environment and trends in tourism. Teoksessa Moutinho L & Vargas-Sanchez A.: Strategic management in Tourism, 3. painos. CABI International, Oxfordshire. S. 1–16.

Rosu S. 2015: Selkämeren kansallispuiston kävijätutkimus 2012. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja B 207. Metsähallitus, luontopalvelut. 105 s.

Selkämeren ammattikalastajat & Porin lintutieteellinen yhdistys 2013: Selvitys Selkämeren kansallispuiston linnustonsuojelun ja ammattikalastuksen yhteensovittamisesta – ongelmat ja ratkaisumallit. 62 s.

Sharpley R. 2000: Tourism and Sustainable Development: Exploring the Theoretical Divide. Journal of sustainable tourism 8 (1): 1–19.

Satakunnan ammattikorkeakoulu 2016: Satakunnan luontomatkailuohjelma 2025. 44 s.

Satakuntaliitto 2011: Satakunnan maakuntakaava. Kaavakartta + kaavaselostus. Hyväksytty ympäristöministeriössä 30.11.2011

Satakuntaliitto 2012: Satakunnan matkailun tavoite- ja toimenpidesuunnitelma. Capful Oy.

Satakuntaliitto 2014: Satakunnan 1. vaihemaakuntakaava. Kaavakartta + kaavaselostus. Hyväksytty ympäristöministeriössä 3.12.2014

Satakuntaliitto 2015: Satakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelma 2015. Satakuntaliitto, sarja A 313. Pori. 60 s.

Satakuntaliitto 2017: Satakunnan maakuntaohjelma 2018–2021.

Kirjallisuus (3/3)

Satakuntaliitto 2018: Satakunnan 2. vaihemaakuntakaava. Kaavakartta + kaavaselostus. Kaavaehdotus hyväksytty lähetettäväksi lausuntokierrokselle maakuntahallituksessa 22.1.2018.

Satakuntaliitto 2016: Satakunnan teollisuuden kasvuohjelma – teollisuuspilotti. Esitys teollisuus kehittämisohjelmaksi Satakunnassa. 19 s.

Seppälä-Esser R., Airey D. & Szivas E. 2009: The Dependence of Tourism SMEs on NTOs – The Case of Finland. *Journal of Travel Research* 48 (2): 177–190.

Staffans A. & Merikoski T. (toim.) 2009: Miten kestävä matkailualue tehdään? : käsikirja suunnitteluun ja rakentamiseen. Aalto-yliopisto, Insinööritieteiden korkeakoulu. 149 s.

Svensson J.S. & Jeglum J.K. 2000: Primär succession and dynamics of Norwegian coastal forests on land-uplift ground moraine. *Studia Forestalia Suecica* 209. 32 pp.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2015: Yhdessä enemmän - kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. Matkailun tiekartta 2015–2025. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 4/2015. 68 s.

United Nations Environmental Programme 2009: Sustainable Coastal Tourism: An integrated planning and management approach. 87 s.

Uudenmaan liitto 2017: Matkailun aluerakenne Uudellamaalla 2050. Uudenmaan liiton julkaisuja E180. Helsinki. 62 s.

Uusiniitty-Kivimäki M. (toim.) 2016: Selkämeren helmet – Selkämeren kansallispuiston kehittämisen käsikirja 2015–2025. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, C 135. Vantaa. 142 s.

UNEP & UNWTO 2005: Making Tourism More Sustainable – A Guide for Policy Makers. United Nations Environment Programme, Sustainable Consumption & Production Branch. Pariisi, Ranska.

222 s.

Uusitalo M., Sarala P. & Jokimäki J. (toim.) 2007: Maisemälähtöinen maankäytönsuunnittelu luontomatkailukeskuksissa. Arktisen keskuksen tiedotteita 49. Painatuskeskus Finland, Rovaniemi. 90 s.

Vilén R., Vasko V. & Nuotio K. 2015: Satakunnan maakunnallisesti arvokkaat lintualueet 2006–2014. Porin Lintutieteellinen Yhdistys ry & Rauman Seudun Lintuharrastajat ry 2015. 303 s.

Vuoristo K-V 2002: Regional and structural patterns of tourism in Finland. *Fennia* 180 (1–2): 251–259.

Vähäsantanen S. 2017: Satakunnan meriklusteri, Kokemäenjokilaakson teollisuusvyöhyke ja Meri-Porin M20-teollisuuspuisto. *Satakunnan talous* 30: 14–16.

Westberg V., Bonde A., Mäensivu M. & Mäkinen M. (toim.) 2014: Vesien tila hyväksi yhdessä. Ehdotus Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosiksi 2016–2021.

